OLUF H. KRABBE

DANSK PRESSERET

G. E. C. GADS FORLAG · KØBENHAVN
MCMXXXIX

§ 1.

Indledning.

Bogtrykkerkunstens Opfindelse har givet Stødet til en dobbelt Retsudvikling, henholdsvis nærmest af privatretlig og nærmest af offentligretlig Natur.

Privatretligt yder Nutidens Lovgivninger *den litterære Producent* Beskyttelse mod Fortryk og Eftertryk, hvorved der sikres ham Enebestemmelsesret m. H. t. Aandsværkets Udgivelse og Mangfoldiggørelse, og gives ham og hans Arvinger en vis (tidsbegrænset) Eneret til det økonomiske Udbytte af Aandsværket, ogsaa kaldet *den litterære Ejendomsret*. Retsreglerne herom fremstilles i Læren om den ideelle Produktion (Aandsretten), hvor det oplyses, at disse Regler, navnlig takket være Bernerkonventionen af 1886, har en i Princípet ensartet, tildels internationalt fælles Karakter i de forskellige Lande.

Offentligretligt giver Lovgivningerne særlige *regulerende Forskrifter angaaende Pressens Brug* med det dobbelte Formaal *dels* at betrygge Ytringsfriheden gennem Pressen og dermed i videst muligt Omfang at delagtiggøre Samfundet i de offentliggjorte Aandsfrembringelsers kulturelle Værdier, *dels* at værne Samfundet mod de med Offentliggørelsen forbundne Farer. Det samlede Indbegreb af disse Lovregler giver Udtryk for, i hvilket Omfang Ytringsfriheden gennem Pressen er anerkendt i vedkommende Land.

Et historisk Tilbageblik viser, at de omtalte *privat-*

retlige Regler til Gunst for den litterære Producent først er kommet til Udvikling langt senere end de *offentligretlige* Regler om Pressens Brug, og at disse sidste til at begynde med væsentlig tog Sigte paa at modvirke Pressens Farlighed for Kirke og Stat, hvorimod Lovgivningernes Omsorg for Ytringsfrihedens Udfoldelse gennem Pressen først er fremkaldt ved nyere Tiders revolutionære Frihedsbevægelser (1789, 1848) og nærmest fremtræder som Ophævelse af tidligere Indskrænkninger i Friheden. De offentligretlige Regler er i det hele i langt højere Grad end de privatretlige afhængige af de skiftende politiske Magtforhold, der efter Omstændighederne kan føre til en Tilbagevenden til Statsindgreb i Pressefriheden, som under andre politiske Konjunkturer var blevet ophævede (Danmark i Tiden 1799—1848, Diktaturstaterne i nyeste Tid).

Naar der overhovedet har gjort sig en Trang gældende til særlige Retsregler vedrørende Pressens Brug, hænger det sammen med selve Presseforholdenes ejendommelige Natur.

Den Omstændighed, at Mennesket lærte sig *ved Skrift* at fæstne sine Tanker paa Papir eller andet Underlag, var en kulturfremmende Faktor af umaalelig Betydning. Ved denne Legemliggørelse af det mundtlige Udsagn og Løsrivelse fra den talendes Personlighed skabtes der et Oplysnings- og Meddelelsesmiddel, der kunde opbevares fra Tid til Tid og forsendes fra Sted til Sted. Lovreglerne om Skøder, Gældsbreve og Testamenter vidner om, i hvilken Grad *Retslivet* har taget det skrevne Udsagn i sin Tjeneste, og Straffelovgivningen søger ved Straffebestemmelserne for Dokumentfalsk og andre Dokumentmisbrug at betrygge Dokumenternes Benyttelse i Samlivsforholdene. Med Telefonens Opfindelse blev det vel muligt ved mundt-

lig Tale at overvinde Afstanden i Rum, men Telefonmeddelelsen savner Skriftets varige, fysiske for Omverdenen tilgængelige Eksistens.

Medens Skriftsprogets Opstaaen taber sig i Oldtidens Mørke, kan Skriftets Mangfoldiggørelse ad mekanisk Vej ved Bogtrykkerkunstens Opfindelse tidfæstes til Slutningen af det 15. Aarhundrede. Denne Opfindelse betegner maaske det mest haandgribelige Skel mellem Middelalderens og den nyere Tids Kultur. Mangfoldiggørelse af Skrift var naturligvis ikke ukendt i ældre Tider, men den foregik besværligt ved Diktat eller Afskrivning, der i Oldtidens Rom væsentligst besørgedes af Slaver, i Middelalderen af Munke. Gennem Bogtrykpressen, efterhaanden fuldkommengjort ved tekniske Forbedringer, muliggjordes en hurtig, principielt ubegrænset og forholdsvis billig *Mangfoldiggørelse* af Skriftet. Heraf fulgte videre Muligheden for en — med Trafikmidlernes Fremskridt hurtigere og hurtigere — *Udspredelse* af det trykte Skrift i stedse videre Kredse, dermed atter Muligheden for en hidtil ukendt Meddelelse af *Oplysning* til de store Masser og samtidig aandelig *Paavirkning* af disse. Særlig med Henblik paa dette sidste har man med Rette karakteriseret Pressen, specielt den periodiske Presse, som en selvstændig, ikke statligt organiseret *Samfundsmagt* eller endog Stormagt. — En langt mere fuldkommen samtidig Massemeddelelse og Massepaavirkning muliggøres i nyeste Tid ved Radiospredning af den *levende, nuancerede* Tale; den rundkastede Tale opfattes ogsaa af de Folkemasser, der hverken kan læse eller skrive (»Analfabeternes Avis«), og den kan ved Optagelse paa Grammofonplader opbevares og gengives fra Tid til Tid.

Det er i første Række *Masseudspredelsen* af det trykte Skrift, der har begrundet det særlige Sæt af

Retsregler, der betegnes som *Presselovgivningen*. Denne Masseudspredelse tager Fart med den periodiske Presses Opkomst (i Danmark i Midten af det 17. Aarhundrede) og kulminerer i Nutidens Dagspresse, i daglig Tale slet og ret betegnet som »Pressen«.

Hvad der dernæst i Enkeltheder giver Presselovgivningen dens Præg, er den Omstændighed, at Masseproduktionen og den hurtige Masseuddeling af Trykskriftet har medført en stedse mere gennemført *Arbejdsdeling* mellem de forskellige ideelle, tekniske, økonomiske, trafikale og kommercielle Led i Skriftets Offentliggørelse. Under Nutidens Forhold kræver Offentliggørelsen af et trykt Skrift almindeligvis en Medvirken af et stort Antal Personer: en Forfatter, en Bogtrykker, Forhandlere, Uddelere, oftest tillige en Forlægger eller Kommissionshandler, undertiden en særlig Udgiver; for periodiske Skrifter sædvanlig en Redaktør. Arbejdet med Fremstillingen fordeles mellem Sættere og Trykkere, ofte under Ledelse og Tilsyn af en Faktor; Redaktionen besørges af en ledende Redaktør med en Stab af Medarbejdere, Fordelingen af talrige Sortimentsboghandlere og deres Medhjælpere, for Dagspressens Vedkommende af Gadesælgere og Avisbude. For samtlige disse Personers Vedkommende kan der blive Spørgsmaal om *Ansvar* til Straf og Erstatning som Gerningsmænd eller medvirkende til de ved Pressens Brug iværksatte Ulovligheder. Og det er denne Massedeltagelse i Publikationen — i Forbindelse med det fundamentale Hensyn til Ytringsfrihedens ideelle Værdi og de med dens Misbrug gennem Pressen forbundne Farer, — der har affødt de for Presseforholdene særlige Retsregler angaaende Ansvarets Fordeling og Ansvarets Vægt samt en Række politimæssige Ordensforskrifter til Sikring af Ansvarets Gennemførelse.

§ 2.

Censur og Trykkefrihed før 1849.

Allerede hurtigt efter Bogtrykkerkunstens Opfindelse blev det klart for de verdslige og kirkelige Magthavere, hvilke Farer den nye Opfindelse kunde lade befrygte for den bestaaende Samfundsorden og de Anskuelser, der laa til Grund for denne. Af særlig Betydning i saa Henseende var det, at Bogtrykkerkunstens Opfindelse indtraf samtidig med den aandelige Oplysnings- og Frigørelsesbevægelse, der paa det religiøse Omraade bl. a. gav sig Udslag i Reformationen.

Det Middel, hvorved man søgte at imødegaa disse Farer, var *Censuren* ɔ: en forud for Skriftets Trykning af en offentlig Myndighed foretagen Bedømmelse af Skriftets Indhold og Godkendelse af dette som Betingelse for, at Offentliggørelse gennem Trykken maatte finde Sted.

Censuren er efter sit Væsen og Formaal en politimæssig-præventiv Foranstaltning i Retshaandhævelsens Tjeneste. Dens Formaal er at forebygge, at Pressen misbruges. Men Censuren afviger fra anden af Retsordenen godkendt forebyggende Retshaandhævelse — som f. Eks. Nødværge, Strfl. § 13, Forebyggelsestvang overfor Trusler, Strfl. § 75, Sikringsforanstaltninger overfor kriminelle abnorme Personer, Strfl. § 70, Forbudsinstitutet, Rpl. § 646 ff. — derved, at den ikke til sin Forudsætning kræver en *bestemt indiceret Fare* for, at Lovovertrædelser skal finde Sted. Censuren iværksættes af Hensyn til den ganske *ubestemte Mulighed*, at et til Offentliggørelse gennem Trykken bestemt Skrift *kan* indeholde noget retsstridigt. — Men dernæst praktiseres Censursystemet — uden at dette dog er en nødvendig Følge af det foran definerede Censurprincip — ofte saaledes,

at der er tillagt den censurerende Myndighed Kompetence til at standse Offentliggørelsen, ikke blot naar Skriftet findes at indeholde noget mod den almindelige Lovgivning stridende, men ogsaa iøvrigt, naar Skriftet efter Censors Skøn findes at indeholde noget usømmeligt eller utilbørligt, der ikke bør komme offentligt frem, særlig naar det drejer sig om agitatorisk Kritik af godkendte herskende Anskuelser eller af bestaaende Samfundsindretninger. Censuren paatager sig forsaavidt en Opgave, der gaar ud over, hvad der kan betegnes som »Retshaandhævelse« i egentlig Forstand.

I Danmark udøvedes Censuren oprindelig af de kirkelige Myndigheder, efter Kirkeordinansen 1537 af Universitetet og Bisperne med særligt Henblik paa, at intet maatte trykkes, som stred mod den rette Religion. Efter den periodiske Presses Opkomst og Enevoldsmagtens Indførelse 1660 overgik den politisk-verdslige Censur til den, »hvem Kongen dertil forordner«, jfr. D. L. 2-21-2, d.v.s. i Almindelighed til Politimestrene.

Hele den ældre Censurlovgivning ophævedes under Struensee ved *Reskr. 14. Sept. 1770.* Herved indførtes fuld Trykkefrihed, hvilket dog ved *Reskr. 7. Okt. 1771* nærmere forklaredes derhen, at den bevilgede Trykkefrihed ikke maatte misbruges til Overtrædelse af de borgerlige Love, og at enhver Forfatter maatte staa til Ansvar herfor. Det foreskreves i Forbindelse hermed, at *Bogtrykkeren* skulde være ansvarlig for Skriftets Indhold, naar han ikke kunde angive Forfatteren, og at ingen Bog maatte trykkes, hvorpaa ikke Forfatterens *eller* Bogtrykkerens Navn var angivet. Den herved indførte Trykkefrihedstilstand blev i Realiteten — uden at Censur formelt blev indført — stærkt indskrænket ved *Reskr. 20. Okt. 1773,* der forbød i *Aviser* og *Ugeblade* at indføre noget, som angik Staten eller Regeringen, al-

mindelige Foranstaltninger eller andre Stridsskrifter, især saadanne, hvorved Personer angrebes, Byrygter eller andre opdigtede Fortællinger, som indeholdt noget fornærmeligt eller uanstændigt m. v. Skete dette, kunde Politimesteren straks, uden at Sagen kunde indbringes for Domstolene, idømme Udgiveren en Bøde. Denne Politimyndighed overfor den periodiske Presse bortfaldt ved *Pl. 4. Dec. 1790,* der gentog og indskærpede Reskriptet af 7. Okt. 1771 og — som noget nyt — paalagde Bogtrykkerne at *aflevere* til Politimesteren et Eksemplar af ethvert trykt Skrift, som blev udgivet *uden Forfatterens Navn.* Ansvaret for det trykte Skrifts Indhold maatte herefter afgøres af Domstolene overensstemmende med den almindelige Lovgivning.

Et nyt Afsnit af Trykkefrihedens Historie her i Landet indledes med *Fr. 27. Sept. 1799,* »der nærmere forklarer og bestemmer Trykkefrihedens Grænser«. Denne Forordning danner Grundlaget for den Retstilstand vedrørende Pressens Brug, som blev gældende indtil Forfatningsforandringen i 1849 og Presseloven af 3. Jan. 1851. Forordningen indledes med en Udtalelse om, at Kongen anser Trykkefriheden som det virksomste Middel til at udbrede Oplysning og almennyttige Kundskaber blandt Borgerne. Det fremhæves, at Censuren derfor — nemlig ved Reskr. 14. Sept. 1770, jfr. Pl. 4. Dec. 1790 — var blevet ophævet, men at Trykkefriheden for ikke at udarte til tøjlesløs Frækhed maatte være *Regeringens Tilsyn* undergivet, at dens Grænser maatte nøje fastsættes ved Lov og Overskridelser af de givne Forskrifter rammes med passende Straffe. Det maatte fordres, at enhver vedstaar, hvad han lader offentligt trykke. *Anonymitet maatte derfor forbydes.*

Overensstemmende med dette Program udvider Forordningens §§ 16 og 19 den hidtidige Navngivelsespligt

til at omfatte baade Forfatter, Forlægger og Bogtrykker, for Aviser og offentlige Tidender desuden Redaktøren og Forfatteren af hver enkelt Artikel. Intet maatte trykkes uden hos de privilegerede Bogtrykkere, og Bogtrykkerens Afleveringspligt udvidedes ved Fr. §§ 26 og 27 til at omfatte Aflevering til Politiet af *alle* Aviser og andre periodiske Skrifter samt *ethvert* andet Skrift paa ikke over 24 Ark, alt *forinden* Uddeling eller Salg til andre fandt Sted.

Foruden disse Bestemmelser af politimæssig Karakter, der havde til Formaal at gøre Regeringstilsynet med Pressen effektivt og lette Retshaandhævelsen overfor Presseforseelser, indeholdt Forordningen *dels* i §§ 1—14 ret strænge og vidtgaaende Straffebestemmelser for en Del særlig opregnede materielle Presseforbrydelser af statsfarlig, religionsfjendtlig, ærerørig eller usædelig Karakter, *dels* i §§ 17 og 19 visse almindelige Ansvarsbestemmelser: Forfatteren skulde være ansvarlig for Skriftets Indhold uden Hensyn til, om han var navngivet eller ej. Forlæggeren og Trykkeren skulde indestaa for, at den paa Skriftet navngivne Forfatter var den sande og for, at han, dersom Skriftet blev paatalt, vilde være og forblive tilstede, saa at han kunde drages til Ansvar for Indholdet; blev denne Garanti ikke opfyldt, skulde Forlæggeren og Trykkeren *staa i Forfatterens Sted* og lide samme Straf, som vilde have rammet ham, ifald han havde været tilstede. For periodiske Skrifters Vedkommende var Redaktøren ansvarlig for hele Skriftets Indhold tilligemed Forfatteren, ved Aviser og offentlige Tidender desuden Udgiveren.

Vi finder saaledes i denne Forordning — tildels allerede i Reskr. 7. Okt. 1771 — *i Principet* det samme System af politimæssige Forskrifter og Hæftelse for den anonyme eller ikke tilstedeværende Forfatters Brøde,

som i ændret Skikkelse genfindes i Presselovene af 1851 og 1938. Denne Hæftelse for andres Forbrydelser kan oprindelig næppe antages begrundet ved en (uafbeviselig) *Præsumtion* om, at den subsidiært ansvarlige Bogtrykker eller Udgiver har været *kendt* med Skriftets ulovlige Indhold og for saa vidt er at anse som forsætlig Gerningsmand til det begaaede Pressedelikt, men maa snarere opfattes som et i en særlig Tilsynspligt begrundet strafferetligt Garantiansvar for den virkelig skyldiges Tilstedeværelse under en mod ham rejst Sag. Lignende strafferetlige Garanti- eller Kautionsforpligtelser overfor det offentliges Interesse i Tilstedeværelsen af et Eksekutionsobjekt for Straffen, saaledes at Ikke-Opfyldelse af Garantien paadrog den tilsynspligtige samme Ansvar som det, der paahvilede Gerningsmanden, var i ældre Ret en ikke helt sjældent forekommende Ordning [1]).

Medens Fr. 1799 iøvrigt ikke genindførte Censur, foreskrev den dog i § 20 som en Undtagelse, at en Forfatter, der kendtes skyldig i Overtrædelse af Forordningen, skulde være Politimesterens Censur undergivet med Hensyn til, hvad han fremtidig lod trykke. Denne Censur var oprindelig livsvarig, men begrænsedes ved Pl. 1. Nov. 1837 § 3 for adskillige Tilfældes Vedkommende til en Varighed af et eller flere Aar.

Den saaledes begrænsede Censurbestemmelse forblev gældende, indtil den ophævedes ved *foreløbig Fr. 24. Marts 1848,* stadfæstet ved *Lov 5. Juli 1850,* og udover denne begrænsede Censurbestemmelse forefandtes der

---

[1]) Jfr. allerede jyske Lov II. 63 samt Fr. 12. Okt. 1617 § 3, Fr. 7. April 1619 § 28, DL. 6.—6.—13, Fr. 6. Febr. 1694. — Se endvidere *Richard Loening: Die strafrechtliche Haftung des verantwortlichen Redakteurs,* Jena 1889, S. 175 ff. ang. den tilsvarende Udvikling i Frankrig og Tyskland; *Fr. Oetker: Die strafrechtliche Haftung des v. R.,* Stuttgart 1893, S. 12 ff.

ikke i Tiden mellem 1799 og 1849 nogen lovbestemt Censur i den *formelle* Forstand, at en Forfatters Manuskript inden Trykningen *ex lege* skulde gennemlæses og godkendes af en offentlig Myndighed. Men ad Omveje blev Forholdet dog faktisk det, at en stor Del af Pressen, og navnlig den periodiske Presse, blev Censur undergivet. Hertil bidrog dels Systemet med Bladprivilegier, dels ændrede Bestemmelser om Forpligtelsen til at aflevere trykte Skrifter til Politimesteren.

I førstnævnte Henseende bestemtes det ved *Pl. 2. Okt. 1810,* at ingen herefter maatte udgive noget Blad, hvori politiske Nyheder eller Efterretninger blev meddelte, uden forud erhvervet særligt kongeligt Privilegium, og saadant Privilegium blev ikke forundt nogen, uden at han underkastede sig Censur, hvilken Censur dog ikke skulde fritage ham for Ansvar. Dette Forhold ramte de uprivilegerede Blade særlig haardt, fordi Udtrykkene »politiske Nyheder eller Efterretninger« blev taget i meget vid Betydning, og Kancelliet, indtil dette berigtigedes ved Pl. 3. Juni 1846, antoges at have Myndighed til endeligt at afgøre, om en Meddelelse i et uprivilegeret Blad skulde anses som politisk, og til i bekræftende Fald at beslaglægge Bladet, uden at Spørgsmaalet af Udgiveren kunde indbringes for Domstolene.

Af endnu større Betydning til Indskrænkning af Pressefriheden var det ved *Pl. 13. Maj 1814* indførte saakaldte *»foreløbige Gennemsyn«* af de trykte Skrifter, som ifølge Fr. 1799 §§ 26 og 27 skulde afleveres til Politiet. Ifølge Fr. 1799 skulde disse Tryksager blot *afleveres, inden Skriftet maatte uddeles* eller sælges til andre. Men ved Pl. 1814 bestemtes det, at Uddeling og Salg ikke maatte finde Sted, før Politiøvrigheden havde haft en vis Frist til at gennemse Skriftet eller inden Fristens Udløb havde tilkendegivet, at Gennem-

synet havde fundet Sted. Dette foreløbige Gennemsyn af *det trykte Skrift* virkede faktisk til en vis Grad som Censur, idet Forfatterne foretrak at lade *Manuskriptet* gennemse inden Trykningen fremfor at risikere Spild af Ulejlighed og Udgifter ved at faa det trykte Skrift beslaglagt, inden det var uddelt. Ved *Pl. 3. Juni 1846 § 3* blev det dog fastslaaet, at Spørgsmaalet om Lovligheden eller Ulovligheden af et af Politimesteren i Medfør af Pl. 1814 beslaglagt Skrift altid af den paagældende kunde forlanges afgjort af Domstolene.

Ved den ovennævnte foreløbige Fr. 24. Marts 1848, jfr. Lov 5. Juli 1850, ophævedes samtlige efter Fr. 27. Sept. 1799 udkomne Love om Presseforhold samt Censurbestemmelsen i Forordningens § 20. Ved Grdl. 1849 § 91 bestemtes det, at Censur og andre forebyggende Forholdsregler ingensinde paany maatte indføres, og ved Lov 3. Jan. 1851 gaves nye Bestemmelser om Pressens Brug, der traadte i Stedet for Fr. 27. Sept. 1799.

§ 3.

Grundlov 1849 § 91 (= Grdl. 1920 § 84).

Begrebet »Trykkefrihed« kan forstaas — og forstodes vistnok oprindeligt, jfr. Reskripterne af 1770 og 1771 samt Pl. 4. Dec. 1790, — som alene betydende *Frihed for Censur*. I denne Forstand er Trykkefriheden et begrænset Omraade indenfor Trykkefriheden eller Pressefriheden i videre Betydning som Betegnelse for *Ytringsfriheden i Pressen*. Taget i den første Betydning hersker der fuld Trykkefrihed, naar Censur og andre dermed ligestillede forebyggende Forholdsregler er ophævede. Dette skete ved Fr. 24. Marts 1848, jfr. Lov 5. Juli 1850, og blev yderligere fastslaaet ved Grdl. 1849 § 91,

der er enslydende med den gældende Grdl. § 84. Denne Trykkefrihed hører herefter til de Borgerne grundlovsmæssigt tilsikrede Goder, der ikke kan beskæres af den almindelige Lovgivningsmagt.

I Udelukkelsen af Censur ligger imidlertid kun dette, at *Offentliggørelsen* af et Skrift ved Trykken skal kunne ske *uhindret*. Af Censurfriheden følger ikke ubegrænset Ytringsfrihed iøvrigt. En Lovgivning, der hjemler uindskrænket Trykkefrihed i den snævrere Forstand, kan meget vel give Udtryk for en stærkt begrænset Ytringsfrihed ved vidtgaaende Kriminalisering af og strænge Straffebestemmelser for Udtalelser i Pressen, der af Loven stemples som retsstridige.

Spørgsmaalet er nu, *om* Grundlovens § 84 har begrænset den almindelige Lovgivningsmagts Kompetence til materielt at foreskrive Indskrænkninger i Presse-Ytringsfriheden og fastsætte Ansvaret for Overtrædelse af saadanne Forskrifter, og *om* Grundloven — bortset fra hvad der følger af Censurens Afskaffelse — har begrænset den almindelige Lovgivningsmagts Kompetence til at anordne Forskrifter med Hensyn til Gennemførelsen af dette Ansvar.

I førstnævnte Henseende indeholder Grdl. § 84 ingen Indskrænkninger i den almindelige Lovgivningsmagts Kompetence. I Paragrafens 1. Punktum siges det, at Offentliggørelsen sker *under Ansvar for Domstolene*, og da Domstolene ifølge Grundlovens § 71 i deres Kald alene har at rette sig efter Loven, samt da Grundloven intet bestemmer om Indholdet af den Lovgivning, der her kan komme i Betragtning [1]), maa den almindelige

[1]) Se derimod den norske Grundlov af 17. Maj 1814 § 100: »Frimodige Ytringer, om Statsstyrelsen og hvilkensomhelst anden Gjenstand, ere Enhver tilladte«.

Lovgivningsmagt have Frihed til at bestemme baade, *hvad* der med Hensyn til det trykte Skrifts Indhold skal anses som ulovligt, og *hvilket Ansvar* en materiel Presseforbrydelse skal have til Følge, dette sidste baade m. H. t. Ansvarsbetingelserne, Ansvarets Vægt og Ansvarets Fordeling paa de i Pressepublikationen deltagende Personer. Ejheller afskærer Grdl. § 84 den almindelige Lovgivningsmagt fra at skærpe Ansvaret for Pressepublikationer i Forhold til Ansvaret for tilsvarende Meddelelser uden Pressens Benyttelse eller fra at kriminalisere visse Meddelelser *alene*, naar de fremkommer i trykt Skrift. Endelig gælder der paa dette Omraade intet særligt med Hensyn til den almindelige Lovgivningsmagts Adgang til ved en Blanketbestemmelse at overlade til Administrationen at udstede Forbud indenfor de ved en Lov angivne Rammer, se f. Eks. Lov Nr. 200 af 9. Sept. 1914 smh. m. Bk. Nr. 105 af 6. Marts og Nr. 152 af 12. April 1917.

Forholdet kan herefter være det, at en (offentlig) Meddelelse gennem Pressen rammes med Straf som en ikke særlig fremhævet, men praktisk hyppigt forekommende Form for en i det hele forbudt Offentliggørelse, saaledes Strfl. §§ 136, 140, 263. Stk. 1, Nr. 3; *eller* det, at Offentliggørelse gennem Pressen fremhæves som et, undertiden kvalificeret, Tilfælde af en i Almindelighed kriminaliseret Offentliggørelse, saaledes Strfl. § 267, Stk. 3, Rpl. §§ 73, Stk. 3, 85, Stk. 3, 895, Stk. 4: »i Pressen eller paa anden Maade offentligt«. *Eller* Forholdet kan endelig være det, at en Offentliggørelse, f. Eks. af et utugtigt Skrift, er belagt med Straf direkte og udelukkende, naar Offentliggørelsen sker ved Trykken. Jfr. ogsaa Lovene af 8. Juli 1849, 5. Juli 1850 og 21. Marts 1864 om Forbud mod *ved Trykken* at offentliggøre Efterretninger vedrørende Krigen, Klasselotterilov af

6. Marts 1869 § 5, Lov ang. Præmieobligationer Nr. 52 af 14. Marts 1911 § 3.

Det er naturligvis herved ikke udelukket, at den almindelige Lovgivningsmagt gennem vidtrækkende Forbud og strænge Straffe kan »misbruge« sin Kompetence til at etablere en Retstilstand, som i Realiteten levner mindre Ytringsfrihed end et Censursystem vilde gøre, f. Eks. ved overhovedet at forbyde al Omtale af Regeringens Foranstaltninger eller Kirkens Anliggender. Det kan siges, at saadanne *absolute* Forbud betyder et kraftigere og mere effektivt Indgreb i Ytringsfriheden indenfor det paagældende Omraade end en af en censurerende Myndigheds Tilladelse betinget Offentliggørelse. Men man kan naturligvis ikke fra Muligheden for saadanne Misbrug drage den Slutning, at Lovgivningsmagten helt skulde være afskaaret fra at udstede Forbud mod Offentliggørelse af visse Pressemeddelelser. Skulde Lovgivningsmagtens Forbuds- og Straffeforskrifter udarte til Misbrug og komme i Strid med Grundlovens Aand ved at gøre den Ytringsfrihed i Pressen, som Grundloven dog har villet betrygge, illusorisk, bliver Spørgsmaalet herom et politisk Spørgsmaal, ikke et Retsspørgsmaal.

Angaaende den almindelige Lovgivningsmagts Kompetence til at anordne Forskrifter med Hensyn til *Gennemførelsen af Ansvaret* for materielle Presseforbrydelser bemærkes følgende:

Det oprindelige Udkast til Grundlovens Trykkefrihedsbestemmelse indeholdt kun den til Grdl. § 84, 1. Punktum, svarende Bestemmelse: »Enhver er berettiget til paa Tryk at offentliggøre sine Tanker, dog under Ansvar for Domstolene«. Det forudsattes ved denne Formulering, at Censuren hermed var afskaffet og retlig Ligestilling indført mellem Ytringsfriheden i Pres-

sen og Borgernes Ytrings- og Handlefrihed iøvrigt, nemlig Frihed under sædvanligt, i Almindelighed efterfølgende, retligt Ansvar for Frihedens Misbrug. Men det Udvalg, som i 1849 havde det heromhandlede Afsnit af Grundlovsudkastet til Behandling, fandt det, med Henblik paa Fortiden, rigtigst *ex tuto* klart og eftertrykkeligt at fastslaa i Grundloven, at Censuren var afskaffet og »ingensinde paany« kunde indføres. Under Forhandlingerne i Rigsforsamlingen var der i og for sig fuldstændig Enighed om, at Censuren skulde afskaffes, men der blev fra flere Sider [1]) fremsat Betænkeligheder ved at optage et Forbud mod Censur *i selve Grundloven* uden samtidig at anvise nogen Mulighed for under ganske ekstraordinære Forhold, f. Eks. Belejringstilstand eller Krig, at indføre Pressecensur. I Forbindelse hermed rejstes der Spørgsmaal om — i Lighed med hvad der gælder i flere fremmede Forfatningslove — i Grundloven at aabne Adgang til under saadanne ganske ekstraordinære Omstændigheder at kunne suspendere ikke blot Trykkefriheden, men ogsaa andre grundlovssikrede personlige Frihedsrettigheder. Tanken herom blev dog ikke ført videre. Skønt den praktiske Nødvendighed af en saadan Suspension under abnorme Forhold ikke blev bestridt, fandt man det ikke rigtigt at lovfæste en nødretlig Regel herom, tildels maaske for ikke derved at antyde den mindste Mulighed for Diktatur paa disse Omraader [2]).

---

[1]) *Tscherning, Ørsted, Balthazar Christensen:* Den grundlovgivende Rigsforsamlings Forhandlinger, Sp. 2616—17, 2620, 3223. *Tscherning* betegner endog det grundlovmæssige Forbud mod, at den alm. Lovgivningsmagt nogensinde maatte indføre Censur som »en Uforskammethed af Nutiden overfor Fremtiden«.

[2]) Saaledes *Rée*, Sp. 2620.

Ved Afstemningen vedtoges derefter som Tilføjelse til det oprindelige Udkast: »Censur og andre forebyggende Forholdsregler kan ingensinde paa ny indføres«.

I Bestemmelsen om *Udelukkelse af Censur* ligger ikke blot en Afskaffelse af en almindelig, legal Censurordning, men ogsaa en Udelukkelse af Censur som Straf for begaaede Presseforbrydelser, jfr. Fr. 27. Sept. 1799 § 20, ligesom det vilde være i Strid med Grundloven at betinge Bladprivilegiers Meddelelse af, at Udgiveren underkastede sig Censur, jfr. Pl. 2. Okt. 1810, foran S. 14.

Medens Bestemmelsen i Grundlovens § 84, 2. Pkt., om Censurs Afskaffelse ikke har givet Anledning til Fortolkningstvivl, har der — dog mere i Teorien end i Lovgivningsmagtens og Domstolenes Praksis — været rejst Tvivl om Forstaaelsen og Rækkevidden af Udtrykket *»andre forebyggende Forholdsregler«*. Af Grundlovsforhandlingerne fremgaar det, at disse Ord først og fremmest tog Sigte paa det foran S. 14 omtalte ved Pl. 13. Maj 1814 indførte *»foreløbige Gennemsyn«*, der maaske ikke kunde betegnes som Censur i stræng Forstand. Grundlovens Synspunkt er dette, at *Offentliggørelsen* paa Tryk skal kunne ske uhindret, med Fritagelse for forebyggende Forholdsregler, hvad enten disse er bestemt til at virke allerede forinden *Trykningen*, eller først efter Trykningen, men inden Offentliggørelsen. Derimod var Meningerne delte om, hvorvidt Udtrykket »forebyggende Forholdsregler« vilde udelukke Etablering af en (i Udlandet kendt) *Kautionsordning*, hvorefter Bladudgivere skulde stille Sikkerhed for det mulige Ansvar, de som Udgivere kunde paadrage sig ved ulovlige Pressemeddelelser. Nyere Lovgivning (om Motorkøretøjer, Luftfart og Hunde) kender Eksempler paa, at den, der paabegynder en farlig Virksomhed,

paa Forhaand skal tegne Forsikring for sit mulige Ansvar. Men der maa dog vistnok gives den Anskuelse Medhold, der anser en Belastning af en *Bladudgivers* Økonomi med en Sikkerhedsstillelse for *Opfyldelsen af et endnu ikke aktuelt* Ansvar for stridende mod den uhindrede Adgang til Offentliggørelse, som Grundloven i Pressefrihedens Interesse har villet sikre enhver Borger [1]). Overensstemmende hermed maatte det ogsaa være i Strid med Grundloven, hvis den almindelige Lovgivning vilde gøre Adkomsten til Udgivervirksomhed afhængig af et særlig meddelt *Privilegium* eller af *personlige Kvalifikationer* hos Udgiveren, f. Eks. i Henseende til Uberygtethed eller Solvens.

Fremdeles maatte det sikkert være i Strid med Grundlovens Forbud mod forebyggende Forholdsregler, dersom den almindelige Lovgivning vilde foreskrive, at der *efter Trykningen* af et Skrift skulde forløbe en vis Tid, inden hvilken Offentliggørelse ved Uddeling maatte finde Sted, for derved at give Politimyndighederne Lejlighed til at søge Domstolenes Afgørelse angaaende Lovligheden af Skriftets Indhold. Den ved Grundloven indførte Censurfrihed tager som sagt ikke alene Sigte paa selve Trykningen, men paa *Offentliggørelsen* ved Trykken. Begge Presselovene af 1851 og 1938 indskrænker sig derfor — i Modsætning til ældre Lovgivning — til at foreskrive, at Aflevering til Politiet skal finde Sted *samtidig med* — henholdsvis inden en Time *efter* — Udleveringens Paabegyndelse.

At Adgangen til at drive Næring som Bogtrykker

---

[1]) Saaledes ogsaa *Matzen*: Den danske Statsforfatningsret III, 4. Udg., 1909, S. 374 ff., og *Berlin:* Den danske Statsforfatningsret, Anden Del II, 1934, S. 437, men derimod *Goos:* Strafferet sp. Del III, S. 93—94.

eller Boghandler kan betinges af, at der løses sædvanligt Næringsbevis, og at Forhandling og Uddeling af trykte Skrifter maa være undergivet Lovgivningens almindelige Forskrifter om Butikslukning, Gadesalg o. desl., har aldrig været betvivlet. Jfr. i denne Forbindelse Politivedtægten for København af 1. Marts 1913 med Ændringer af 3. Dec. 1938 § 5, Stk. 7—11 ang. Uddeling af Tryksager paa offentlig Gade, Vej eller Plads.

Ejheller fremkom der under Grundlovsforhandlingerne nogen Antydning af, at den almindelige Lovgivning skulde være afskaaret fra at give generelle *politimæssigt-præventive Regler*, som, uden direkte at hindre, forsinke eller vanskeliggøre Offentliggørelsen, paalægger Deltagerne i denne særlige Forpligtelser, der gaar ud paa at lette Gennemførelsen af Ansvaret for ulovlige Publikationer, lige saa lidt som der fremkom Udtalelser om, at Adgangen til at anvende de i Lovgivningen hjemlede *sædvanlige Retshaandhævelsesmidler* overfor *aktuelle eller bestemt indicerede Lovovertrædelser* skulde være udelukket eller begrænset, naar det drejer sig om Presseforbrydelser, og det *selv om* de paagældende Retsmidler er af direkte forebyggende Natur. Den eneste i saa Henseende foreskrevne Begrænsning ligger i Udtalelsen om, at Ansvaret skal gøres gældende *ved Domstolene*.

Denne sidste Begrænsning medfører *dels*, at den almindelige Lovgivningsmagt er afskaaret fra at henlægge selve Afgørelsen af Ansvaret for Presseforbrydelser i det hele eller for et begrænset Omraade til Forvaltningsmyndigheder, *dels* at politimæssige Foranstaltninger til Gennemførelse af Ansvaret for Presseforbrydelser ikke kan iværksættes uden Domstolenes Sanktion, selv om saadanne Foranstaltninger lovligt maatte kunne iværksættes ved Forfølgningen af andre Forbrydelser.

Som grundlovsmæssigt tilladelige præventive For-

skrifter kan nævnes Forpligtelsen til at aflevere trykte Skrifter til Politiet og Navngivelsesforpligtelserne. Forskrifter herom er i forskelligt Omfang opretholdt baade ved Loven af 5. Juli 1850 og ved Presselovene af 1851 og 1938. Særlig maa fremhæves, at Grundloven *ikke* sikrer Forfatter, Udgiver eller Redaktør *Ret til Anonymitet*.

Hvad Anvendelsen af Retshaandhævelsesmidlerne angaar, er det fast antaget i Retsbrugen, at det civilretlige Forbudsinstitut, Rpl. §§ 646 ff, kan anvendes overfor befrygtede Presseforbrydelser, ligesom Konfiskation, Strfl. § 77, og Beslaglæggelse, Rpl. §§ 745 ff. kan finde Sted, naar Lovgivningens Betingelser herfor er opfyldte. Kun er det af Hensyn til Grundlovens Bestemmelse om Ansvar *for Domstolene* i Rpl. § 746 bestemt, at Beslaglæggelse af trykt Skrift, i Anledning af hvis Indhold Ansvar skal gøres gældende, kun kan ske efter Retskendelse.

Endelig kan fremhæves, at de i Strfl. § 75 omtalte præventive Foranstaltninger maa kunne anvendes m. H. t. Trusler, fremsatte i trykt Skrift.

Alt ialt kan det siges, at Grundloven ikke har indskrænket den almindelige Lovgivningsmagts Kompetence i Presseforholdene eller givet Pressen en privilegeret Retsstilling udover, hvad der ligger i Forbudet mod Censur og andre forebyggende Forholdsregler og i Bestemmelsen om, at Ansvar skal gøres gældende ved Domstolene.

§ 4.

Presseloven af 3. Jan. 1851.

Som omtalt foran S. 15 blev samtlige efter Fr. 27. Sept. 1799 udkomne Love om Presseforhold ophævede

ved foreløbig Fr. 24. Marts 1848, jfr. Lov 5. Juli 1850, saaledes at den gamle Trykkefrihedsforordning af 1799 indenfor den ved Grdl. 1849 givne Begrænsning atter blev det udelukkende Grundlag for Presseforholdenes retlige Ordning her i Landet. Efter at et ændret samfundsmæssigt Syn paa Pressefriheden var trængt igennem og havde fundet Udtryk i Grdl. 1849 § 91, maatte det blive en naturlig Opgave for Lovgivningsmagten at søge Fr. 1799 afløst af en ny tidssvarende almindelig Presselov. Dette skete ved *Loven om Pressens Brug af 3. Jan. 1851.*

De i denne Lovs §§ 5—10 indeholdte Straffebestemmelser for visse materielle Presseforbrydelser samt Lovens § 12 om Konfiskation blev ophævede ved Strfl. 1866 § 309 og er hermed overførte fra den egentlige Presselovgivning til den øvrige Lovgivning, hvor de naturligt hører hjemme, navnlig til den almindelige borgerlige Straffelov. Men iøvrigt har Presseloven af 1851 uændret haft Gyldighed, indtil den afløstes af Presseloven af 1938, bortset dog fra, at der ved *foreløbig Lov Nr. 100 af 13. Aug. 1886* indførtes visse Ændringer i Ordningen af Ansvaret for Indholdet af Dagblade og Ugeblade m. m.; men denne foreløbige Lov bortfaldt ved Folketingets Forkastelse i 1894.

Presseloven af 1851 indeholdt, foruden Forskrifter af politimæssig Natur angaaende Navngivelse og Aflevering, processuelle Regler m. m., endvidere i § 3 de vigtige *almindelige* Bestemmelser om Ordningen af *Ansvaret for Indholdet af trykt Skrift*, en Ansvarsordning, der paa væsentlige Punkter afveg fra Lovgivningens almindelige Regler om Ansvar til Straf eller Erstatning for retsstridigt Forhold. Presselovens Ansvarssystem betegnes i Almindelighed som en *kunstig Ansvarsordning*

i Modsætning til det sædvanlige, *naturlige Ansvarssystem*.

Den i Presseloven af 1851 § 3 foreskrevne kunstige Ansvarsordning betegnede en Afvigelse fra den naturlige Ordning i dobbelt Henseende, nemlig *dels* saaledes at Ansvar frafaldtes overfor en Del af de ved Publikationen medvirkende, som efter almindelige Regler vilde kunne drages til Ansvar, *dels* saaledes, at Ansvar kunde paadrages, uagtet den paagældende ikke opfyldte de sædvanlige Skyldbetingelser.

Ansvarsordningen i Presseloven af 1851 havde til Forbillede det nedenfor omtalte i flere fremmede Presselove med forskellige Variationer indførte saakaldte *belgiske Ansvarssystem*, der i sin Type kendetegnes ved, *at* Ansvaret koncentreres paa *en enkelt* af Deltagerne i Offentliggørelsen med Udelukkelse af alle andre, og derved *at* Ansvaret gøres gældende *sukcessivt* i en vis Rækkefølge, der bestemmes reelt efter den paagældendes nærmere eller fjærnere Forhold til Skriftets lovstridige Indhold, formelt derved, at han har navngivet sig paa Skriftet.

I Presseloven af 1851 § 3 var Systemet gennemført saaledes, at Ansvaret for Indholdet af et her i Riget ved Trykken offentliggjort Skrift *principalt* paahvilede Forfatteren, naar han paa Skriftet havde navngivet sig, og derhos enten, da Skriftet udkom, havde fast Bolig her i Riget, eller ved Sagens Anlæg var under Statens dømmende Myndigheds Omraade. *Subsidiært*, hvis ingen saadan Forfatter var navngivet, gik Ansvaret under lige Vilkaar over paa Udgiveren, *dernæst* paa Forlæggeren eller Kommissionshandleren og *endelig*, hvis Betingelserne for at drage nogen af de nævnte »Forgængere« til Ansvar manglede, paa Bogtrykkeren, der i Modsæt-

ning til de andre Deltagere var pligtig til at navngive sig paa Skriftet, og mod hvem Ansvaret kunde gøres gældende, selv om han ikke havde opfyldt sin Navngivelsespligt, eller opfyldte de for Forgængerne opstillede Betingelser m. H. t. Bopæl eller Opholdssted.

Loven indeholdt ikke forskellige Ansvarsregler for den periodiske og den ikke-periodiske Presse, og mellem de eventuelt ansvarlige nævnedes ikke Redaktøren. I Retspraksis antoges Redaktøren imidlertid at hæfte som Udgiver, og hvis der foruden en Udgiver yderligere var navngivet en Redaktør med Tilføjelsen »ansvarshavende« antoges han at hæfte forud for Udgiveren.

Medens den anførte Ansvarsrække gav Udtryk for et sukcessivt udelukkende Eneansvar for de i Rækken nævnte Kategorier af Publikanter, kunde Ansvaret indenfor hver enkelt Ansvarsklasse være kumulativt f. Eks. for flere Forfattere, flere Udgivere i Samarbejde.

Helt udenfor Rækken af mulige ansvarlige faldt Forhandlere — derunder navnlig Sortimentsboghandlere — samt Uddelere.

Lovens særlige Ansvarsregler gjaldt ikke for fremmede Skrifter, paa hvis Indførelse og Udbredelse her i Riget Straffelovgivningens almindelige Ansvarsregler kom til Anvendelse.

§ 5.

Presseloven af 13. April 1938.

Under Forberedelserne til den almindelige Straffelovsreform var Spørgsmaalet om en samtidig Reform af Ansvarssystemet i Presseloven af 1851 Genstand for Drøftelse. Den i 1905 nedsatte Straffelovskommission afgav i 1912 Betænkning med Udkast til Almindelig bor-

gerlig Straffelov. I dette Udkast foresloges Presseloven af 1851 ophævet, og i Udkastets § 2 blev det fastsat, at Bestemmelserne om, hvem Ansvaret for en strafbar Handling paahviler, ogsaa finder Anvendelse paa strafbar Offentliggørelse og Udbredelse af et Skrift. Herved fastsloges i Princípet Overgangen fra den kunstige til den naturlige Ansvarsordning. Udkastets § 2 tog dog Forbehold om Iagttagelse af de i Udkastets Kap. 42 og i den særlige Lovgivning givne nærmere Bestemmelser, og Udkastets Kap. 42 indeholdt en Række særlige Regler om »strafbare Handlinger ved Offentliggørelse af Skrift«, tildels med tilsvarende Bestemmelser i den norske Strfl. af 1902 som Forbillede. Bl. a. paalagdes der Udgiveren (Redaktøren) af et Dagblad eller andet periodisk Skrift Forpligtelse til at navngive sig paa Skriftet samt et vidtgaaende Uagtsomhedsansvar for, at Skriftet intet strafbart indeholder. — I det af Professor *Torp* i 1917 udarbejdede nye Udkast til en almindelig Straffelov udelodes alle Bestemmelser vedrørende Presseforholdene, ikke af principielle Grunde, men af praktisk-politiske Hensyn, navnlig for ikke at sætte Gennemførelsen af den samlede Straffelovsreform i Fare. Samme Standpunkt indtog Straffelovskommissionen af 1917 i sin i 1923 afgivne Betænkning. — I December 1924 nedsatte Justitsministeriet et Udvalg til at overveje Ændringer i Presseloven af 1851. Dette Udvalg afgav i August 1926 Betænkning indeholdende bl. a. et af Udvalgets Flertal vedtaget Udkast til en ny Presselov. Af Bestemmelserne i dette Udkast kan særlig fremhæves, at det naturlige Ansvarssystem gennemføres, dog med Undtagelse af, at der for her i Riget udkommende periodiske Skrifter paalægges *Redaktøren* Ansvar for Skriftets Indhold som om han var Forfatter af dette, altsaa som forsætlig Gerningsmand, medmindre han ikke har været

klar over Skriftets strafbare Indhold og ingen Uagtsomhed i saa Henseende kan lægges ham til Last. I saadanne Undtagelsestilfælde skulde Ansvaret paahvile Forfatteren, hvad enten han havde navngivet sig eller ikke. Redaktøren skulde ifalde Ansvar *for hele Skriftets Indhold* uden Hensyn til, om en Forfatter var navngivet eller ej. Havde en Forfatter navngivet sig, paahvilede Ansvaret tillige ham. Andre medvirkende til Publikationen var ansvarsfri. For Erstatningsbeløb og Sagsomkostninger idømt Redaktøren af et periodisk Skrift paa Grund af Skriftets Indhold skulde den, for hvis Regning Skriftet udgives, hæfte.

I Rigsdagssamlingen 1937—38 indbragte Justitsministeren i Rigsdagen et Forslag til en ny Presselov, hvilket Forslag i det væsentlige uændret blev vedtaget af Rigsdagen og stadfæstet af Kongen som *Lov om Pressens Brug af 13. April 1938,* Lovtidende A 1938 Nr. 147. Fra det ovennævnte Udvalgs Udkast adskiller den nye Presselov sig for Ansvarsordningens Vedkommende i Hovedsagen ved et mindre vidtgaaende Redaktøransvar for navngivne Bladartikler og et udvidet Ansvar for den unavngivne Forfatter af en Bladartikel.

I det følgende skal gives en Fremstilling af den nye Lovs Indhold.

§ 6.

Begrebet trykt Skrift. Periodiske og ikke-periodiske Skrifter.

Presseloven finder kun Anvendelse paa *trykte Skrifter.* Ifølge § 16, Stk. 3, gælder dens Regler, hvad enten Fremstillingen er sket ved Trykken eller paa anden mekanisk eller kemisk Maade.

Loven omtaler ikke — ligesaalidt som Prl. 1851 —,

hvad der i denne Sammenhæng skal forstaas ved et *Skrift*. Afgørelsen heraf havde tidligere Interesse ikke blot m. H. t. Bogtrykkerens Navngivelsespligt, men ogsaa m. H. t. hans Afleveringspligt og m. H. t. Ansvaret for Skriftets Indhold i Henhold til den efter Prl. 1851 § 3 gældende særlige Ansvarsordning. Efter Prl. 1938 har Afgørelsen praktisk Interesse m. H. t. *Bogtrykkerens Navngivelsespligt*, idet Afleveringspligt og særlige Ansvarsregler nu kun gælder for periodiske Skrifter, om hvis Egenskab af »Skrifter« der ikke kan være praktisk Tvivl, og som Bestanddele af disse anses for Bladforetagenders Vedkommende ifølge Lovens § 8, Stk. 2, Løbesedler, Indholdsplakater o. desl., der henviser til eller hidrører fra det paagældende Blad.

At Betegnelsen trykt Skrift ikke omfatter alle mulige »Tryksager« er givet, men hvilke Minimumskrav der maa stilles, for at en Tryksag kan anses for et *Skrift*, er vanskeligt at fiksere og var særlig m. H. t. Bogtrykkerens Afleveringspligt efter Prl. 1851 Genstand for nogen Tvivl og Usikkerhed i Praksis. Paa Meddelelsens Omfang kan ingen afgørende Vægt lægges. Et Par enkelte Ord kan godt være et Skrift. Efter de af Københavns Politi praktiserede Regler var fra Afleveringspligten i Prl. 1851 § 4 fritaget Blanketter til Udfyldning, Etiketter, Visitkort, Billetter, hvorimod Fritagelsen ikke gjaldt trykte Regnskaber, Løbesedler, Prisfortegnelser, Reklamer o. desl. Paa lignende Maade maa Navngivelsespligten efter Prl. 1938 § 1, Stk. 1, afgrænses, idet Vejledning i Tvivlstilfælde maa søges i Lovbestemmelsens Formaal: Den politimæssige Interesse i *straks* at have Oplysning om Bogtrykkeren dels af Hensyn til eventuel Beslaglæggelse af Skriftet, dels for gennem ham at komme paa Spor efter de for Skriftets Indhold og Udbredelse ansvarlige Personer. Ved Formularer eller ske-

matiske Udfærdigelser til forretningsmæssig Benyttelse, Billetter, Menuer o. s. v. har saadan Oplysning paa Forhaand ingen praktisk Interesse, forudsat naturligvis, at Tryksagen ikke indeholder nogen Meddelelse, der falder udenfor det for det paagældende Forhold typiske [1]). Jfr. saaledes Dom i U. 1908. 901, der under Betegnelsen »Skrift« i Prl. 1851 §§ 1 og 4 henfører et Brevkort med paatrykt Tekst, fordi den trykte Del af Brevkortet »ikke indskrænkede sig til en rent forretningsmæssig Blanket«, men tillige indeholdt en frit komponeret Tekst. — Ved Kbhvn.s Byrets Dom af 28. Nov. 1938 blev en Bogtrykker dømt for Overtrædelse af Prl. 1938 § 1 for ikke at have navngivet sig paa en i 20.000 Eksemplarer trykt *Lodseddel,* der fremtraadte som tosidet og foruden Nummer, Pris, Formaal og Bekendtgørelse om Trækning tillige indeholdt et Billede af den bortloddede Vogn samt Oplysning om Leverandøren og hans Adresse. Det samme er ved Kbhvn.s Byrets Dom af 2. Dec. 1938 statueret m. H. t. en trykt Reklame for brugte Støvsugere, paa hvilken den reklamerendes Navn, Telefonnummer og Træffetid *først efter* Trykningen — og formentlig uden Bogtrykkerens Vidende — var paaført med et almindeligt Gummistempel.

Da Betegnelsen trykt Skrift i og for sig er meget omfattende, og da Bogtrykkerens Navngivelsespligt — i Modsætning til den nu stærkt begrænsede Afleveringsforpligtelse — kun er meget lidet byrdefuld, er der næppe Grund til at fritage Bogtrykkeren for Navngivel-

---

[1]) Efter den tyske Presselov af 7. Maj 1874 § 6 og efter den norske Strfl. 1902 § 428, jfr. § 10, synes Begrebet trykt Skrift *i og for sig* at omfatte *alle* trykte Udfærdigelser, men *Undtagelse* fra Bogtrykkerens Navngivelsespligt hjemles udtrykkeligt m. H. t. Formularer, Prissedler, Visitkort o. desl. samt for Stemmesedler.

sesforpligtelsen udover de Tilfælde, hvor en Navngivelse paa Forhaand, generelt taget, utvivlsomt maa antages at være ganske uden politimæssig Interesse.

Bestemmelsen i Lovens § 1, Stk. 2, om Anførelse af Bogtrykkerens Navn paa ethvert i Udlandet i det danske Sprog trykt Skrift er ikke begrundet i politimæssige Hensyn til Ansvaret for Skriftets Indhold, men i handelsmæssige og bogtryktekniske Hensyn, jfr. Konkurrencelov Nr. 98 af 29. Marts 1924 § 14 og Bk. Nr. 31 af 2. Febr. 1925. Der kunde da være Spørgsmaal om at fortolke Udtrykket »trykt Skrift« i Stk. 2 som omfattende flere Tryksager end det samme Udtryk i Stk. 1. Dette lader sig dog næppe gøre, hvorimod der intet kan være til Hinder for, at Handelsministeren i Medfør af Konkurrenceloven — nu Lovbk. Nr. 80 af 31. Marts 1937 § 16 — ved Bekendtgørelse udvider Angivelsespligten til at omfatte andre Tryksager af udenlandsk Oprindelse end de af Presseloven omfattede Skrifter.

Ifølge Lovens § 16, Stk. 3, finder dens Bestemmelser om *trykt* Skrift Anvendelse, hvad enten Fremstillingen er sket ved Trykken eller paa anden mekanisk eller kemisk Maade. Dette stemmer med Prl. 1851 § 16 og hidtidig Praksis, i hvert Fald forsaavidt det drejer sig om en *Fremstillingsmaade*, der *tillader* en Massemangfoldiggørelse, som praktisk talt kan sidestilles med den, der finder Sted ved Bogtrykpressen, saaledes U. 1936. 1. (H) — *Duplikering* af et Cirkulære i 500 Eksemplarer. I saadanne Tilfælde maa Trykkerens Navngivelsespligt gælde uden Hensyn til, om Skriftet er bestemt til Udbredelse i videre Kredse eller ikke.

Lovens Udtryk »anden mekanisk eller kemisk Maade« er imidlertid saa omfattende, at de rummer ogsaa mekanisk eller kemisk Fremstilling med mere begrænset Ydeevne, f. Eks. Hektografering, der kun tilla-

der Mangfoldiggørelse i 20—30 Eksemplarer. Alligevel kan det naturligvis ikke kræves, at Trykkerens (Fremstillerens) Navn skal være anført paa en hvilken som helst hektograferet Skrivelse, men en Begrænsning maa — ligesom ved Fortolkningen af Ordet »Skrift« — søges i en fornuftig Hensyntagen til Lovens Formaal: den politimæssige Interesse i at sikre Oplysning til Udfindelse af den for Skriftets Indhold ansvarlige m. m. I den heromhandlede Forbindelse maa Vægten særlig lægges paa, om den hektograferede Skrivelse er bestemt til Udbredelse i videre Kredse, som Løbesedler, Opslag til almindelig Beskuelse o. desl., eller om den kun har et saadant snævert begrænset — f. Eks. fagligt, selskabeligt eller rent »internt« — Formaal, at Forhaandsinteressen i, at Fremstilleren navngives, ***generelt taget*** er uden Betydning. Om den hektograferede Skrivelses Indhold indenfor den snævert begrænsede Kreds, for hvilken den er bestemt, *in concreto* muligvis har haft et ulovligt Formaal, kan derimod ikke, isoleret betragtet, medføre en Navngivelsespligt, som efter det almindelige Synspunkt maatte anses udelukket.

I Lovens § 16, Stk. 3, bestemmes, at hvad der i Loven er fastsat om Skrifter finder »tilsvarende Anvendelse paa billedlige og lignende Fremstillinger«. Denne Bestemmelse træder i Stedet for § 16, Stk. 2, i Prl. 1851, der gjorde de angaaende Skrifter givne Bestemmelser undtagen Afleveringspligten i § 4 analogisk anvendelige paa »Kobberstik, Træsnit, Stentryk og andre billedlige Fremstillinger«. Ifølge Motiverne til Prl. 1938 er der ved den mere generelle Formulering af Lovens § 16 ikke tilsigtet nogen Ændring i Prl. 1851 § 16. I Praksis er — jfr. U. 1913. 456 (H.) med Note — denne Bestemmelse ikke anset anvendelig paa Fotografier — som iøvrigt ikke var i Brug i 1851.

I hidtidig at Politimyndighederne fulgt Praksis er Bestemmelsen om Bogtrykkerens Navngivelsespligt for Billeders Vedkommende næppe blevet paaset overholdt til det yderste. Ogsaa her kunde der være Anledning til at sondre mellem den større eller mindre politimæssige Interesse i Navngivelsen: om Billedet har en mere eller mindre »talende« Karakter, om det f. Eks. drejer sig om en Serie uanstændige Billeder, eller om et af de sædvanlige harmløse Prospektkort. Men Loven giver ikke Holdepunkt for en saadan Sondring, der ogsaa vilde være vanskelig at fiksere paa tilfredsstillende Maade. Paa »Prospektkort« er det vistnok meget sædvanligt, at ikke Bogtrykkerens Navn, men derimod Navnet paa det Forlag, den Boghandel, den Kiosk eller det Hotel, hvorfra Kortet udleveres, findes anført paa Kortet; og efter at Bogtrykkerens *særlige* Ansvar ved den nye Presselov er bortfaldet, maa Politiets Interesse med Hensyn til Oplysning om Ansvaret ogsaa antages at være praktisk talt tilstrækkelig varetaget ved saadan Navngivelse. Fremtræder Billeder som Bestanddele af et trykt periodisk Skrift eller som »Tillæg« til et saadant, maa de om periodiske Skrifter gældende særlige Regler i det hele anvendes ogsaa paa Billedstoffet. *Musikalier* uden ledsagende Tekst falder udenfor Lovens Begreb om trykt Skrift.

Loven knytter — som noget nyt i Forhold til Prl. 1851 — en Del særlige Regler til *periodiske* i Modsætning til ikke-periodiske Skrifter baade med Hensyn til Navngivelse, Aflevering og Ansvar for Indholdet.

Ifølge Lovens § 16, Stk. 2, anses et Skrift ikke for periodisk, medmindre det er bestemt til at udkomme mindst 2 Gange aarlig, men en *positiv* Definition af Begrebet periodisk Skrift i Modsætning til det ikke-periodiske giver Loven ikke, og Afgrænsningen kan efter

Omstændighederne bero paa et tvivlsomt Skøn, idet Kriteriet for et Skrifts Karakter som periodisk Skrift ikke kan søges alene i det rent tidsmæssige. Paa den ene Side maa Aviser, Ugeblade og Tidsskrifter, hvad enten de udkommer med regelmæssige eller uregelmæssige Mellemrum, naar de dog er bestemt til at udkomme flere Gange i Løbet af et Aar, utvivlsomt anses som periodiske Skrifter. Paa den anden Side er det givet, at et Subskriptionsværk eller et Leveringsværk, selvom det paa Forhaand er planlagt at udkomme med bestemte Mellemrum, ikke er noget periodisk Skrift, naar de enkelte Leveringer kun udgør *uafsluttede Dele af det fuldstændige Værk*. Det samme gælder f. Eks. private Lovsamlinger og Domssamlinger, der udkommer efterhaanden som der foreligger Stof nok til at fylde et Ark eller to. Spørgsmaalet kan derimod rejses m. H. t. regelmæssigt udkommende Beretninger som Rejselister, Maanedskataloger fra Firmaer, Kurslister, fortløbende Serier af Meddelelser fra et videnskabeligt Institut m. m., der hver for sig — ligesom enkelte Numre af de periodiske Skrifter — udgør et afsluttet ideelt Hele, der ikke *kræver* nogen Fortsættelse. Den almindelige Opfattelse, hvortil Prl. maa antages at have henholdt sig, vil sikkert ikke henregne saadanne Meddelelser til periodiske Skrifter; af Betydning her er det ogsaa, at slige Meddelelser hver for sig kun beskæftiger sig med et enkelt Emne, og derhos ikke — bortset fra muligt Annoncestof — har det blandede, fra forskellige Kilder hidrørende Indhold, der typisk karakteriserer »Blade og Tidsskrifter« og derfor gør en selvstændig Redaktørvirksomhed med Navngivelsespligt, Berigtigelsespligt og særligt Ansvar begrundet.

Et Skrift kan have en blandet Karakter af periodisk og ikke-periodisk, saaledes Ugeskrift for Retsvæsen,

hvis Domsafdeling i Henhold til det anførte ikke er et periodisk Skrift, medens den litterære Afdeling utvivlsomt er periodisk. Ikke sjældent ses det, at et Leverings- eller Subskriptionsværk fremkommer i trykt Omslag med blandede Annoncer, der strængt taget skulde anses som et periodisk Skrift med Redaktørangivelse, Redaktør-Ansvar og Afleveringspligt. Det maa dog antages, at saadanne underordnede Appertinentier til et ikke-periodisk Skrift falder udenfor Lovens Regler om periodiske Skrifter, og i hvert Fald maa det anses for givet, at et saadant Omslag ikke kan begrunde, at Lovens Regler om Ansvar for periodiske Skrifters Indhold derved skulde blive overført til ogsaa at omfatte selve det paagældende Værk, naar dette ikke i sig selv opfylder Betingelserne for at være et periodisk Skrift.

§ 7.

Deltagerne i Publikationen.

Som anført foran S. 8 kendetegnes Presseforholdene nu til Dags ved en gennemført Arbejdsdeling mellem de forskellige aandelige, økonomiske, tekniske, trafikale, manuelle Faktorer, der medviker ved Fremstillingen og Offentliggørelsen af et trykt Skrift.

Nødvendige Led i denne Virksomhed er 1) den aandelige (litterære) Produktion, 2) den tekniske Fremstilling, 3) Uddelingen af det færdigtrykte Skrift. Utænkeligt er det ikke, at alle disse Funktioner kan være forenede hos samme Person, saaledes hvis en politisk Agitator personlig hektograferer eller duplikerer et af ham selv forfattet Opraab og selv besørger det uddelt eller offentlig opslaaet. Men det normale er, at de nævnte 3 Funktioner udføres af tilsvarende 3 forskellige Personer

eller Personkategorier: *Forfatteren, Bogtrykkeren* og *Uddeleren* (Forhandleren), og sædvanligvis findes der mellem Forfatteren og Bogtrykkeren indskudt endnu et eller flere Led: ved ikke-periodiske Skrifter en *Forlægger* eller *Kommissionshandler*, undertiden en selvstændig *Udgiver*, ved periodiske Skrifter en *Redaktør*.

Forsaavidt Lovgivningen ingen særlige Regler foreskriver for Deltagelse i en Pressepublikation hverken i ansvarsmæssig Henseende eller ved Paalæg af særlige (politimæssige) Forpligtelser, har Afgrænsningen mellem de forskellige Kategorier af Deltagere ingen presseretlig Interesse. Anderledes efter Lovgivninger, der indeholder saadanne særlige Regler, hvilket i høj Grad var Tilfældet med Prl. 1851 og endnu, omend i mindre Omfang, gælder efter Prl. 1938.

Ved denne sidste Lov er saadanne særlige Forskrifter givet m. H. t. *Bogtrykkeren* (§§ 1, 3), *Redaktøren* af et periodisk Skrift (§§ 2, 6, 9, 11), *Forfatteren* af Bidrag til periodisk Skrift (§ 6), *Udgiveren* (§ 2, Stk. 2, § 12), Forhandlere og Uddelere (§ 1, Stk. 3, § 15, Stk. 2).

Forfatteren er Skriftets ideelle (litterære) Frembringer. For Oversættelsers Vedkommende maa *Oversætteren* anses som Forfatter eller Medforfatter, jfr. U. 1894. 25 (H.). Om den paagældende har Forfatterret til Oversættelsen eller ikke, er i presseretlig Henseende uden Betydning.

Under Betegnelsen *Bogtrykker* indgaar enhver, der — alene eller med andres Hjælp — besørger den tekniske Mangfoldiggørelse af Skriftet ved Trykken eller paa anden mekanisk eller kemisk Maade. At Fremstillingsvirksomheden skal drives erhvervs- eller forretningsmæssigt, kan ikke kræves, jfr. U. 1931. 182 — en Skræder, der paa en Trykkemaskine, som han selv og hans Personale betjente, til Uddeling blandt Publikum havde

fremstillet Reklamer for sin Forretning, anset navngivningspligtig efter Prl. 1851 § 1.

Redaktør af et periodisk Skrift er ifølge Lovens § 16 den, der træffer Afgørelse om Skriftets Indhold, uanset om han betegnes som Redaktør eller som Udgiver eller paa anden Maade. Hvis flere Personer deltager i Redaktionen, kommer kun en enkelt, nemlig den ledende Chefredaktør, i Betragtning. Dette gælder ifølge Lovens § 16, selv om Skriftet bestaar af flere Afdelinger med Angivelse af en særlig Redaktør for hver enkelt Afdeling, medmindre det drejer sig om et egentligt Fagblad og vedkommende udtrykkeligt er angivet paa Skriftet som *ansvarshavende* for den paagældende Afdeling. Endvidere kan ifølge Lovens § 6, Stk. 6, Ansvaret for et Blads Annoncestof under visse Betingelser overføres til den, der driver Annoncevirksomheden, saafremt han paa Skriftet er angivet som ansvarshavende for denne Del af Indholdet. Bortset fra disse Tilfælde kan Virksomheden som Redaktør ikke udstykkes paa flere Afdelinger af samme Skrift. Derimod er Lovens Ordning ikke til Hinder for, at to eller flere Personer i Fællesskab opgives som Redaktører af Skriftet som Helhed med den Virkning, at Ansvar paahviler dem alle. Heller ikke er Loven til Hinder for, at et *Tillæg* til et Dagblad, der er adskilt fra Hovedbladet som et selvstændigt, løst Skriftstykke, fremtræder med en anden Redaktør end Hovedbladets, idet Lovens Udtryk i § 16, Stk. 1, »Afdeling af Skriftet« formentlig kun tager Sigte paa Afdelinger, der ikke er udskilte som selvstændige Skriftstykker. Bortset fra de omtalte Bestemmelser i § 16 og § 6 omtaler Loven ikke Betegnelsen *ansvarshavende*, men hvis flere Redaktører er angivne og den ene af dem betegnes som »ansvarshavende«, maa Meningen være, at han, og ikke den eller de andre, er Redaktør i Presselovens Forstand, alt-

saa Chefredaktør. For ikke-periodiske Skrifter — f. Eks. Subskriptionsværker o. desl. — er der ikke knyttet særlige Retsvirkninger til Stillingen som Redaktør, og Angivelse som Redaktør eller ansvarshavende Redaktør er derfor her uden selvstændig retlig Betydning.

Ved *Udgiver* forstaas efter naturlig og almindelig Sprogbrug den, der træffer Beslutning om og foranstalter Skriftets *Udgivelse*, d. v. s. Afgivelsen af det færdig trykte Skrift *som Helhed* til Uddeling i den Kreds af Personer, for hvilken det er bestemt, i Almindelighed altsaa til Offentliggørelse. Begrebsmæssigt forudsætter enhver *Offentliggørelse* en *Udgivelse*. Oftest vil enten Forfatteren eller Forlæggeren, ved periodiske Skrifter Redaktøren, være Udgiver i denne Forstand. Personer, der som *Forhandlere* eller *Uddelere* besørger Uddelingen af *de enkelte Eksemplarer* af Skriftet uden at have taget Del i Beslutningen om, at dette skal ske, er ikke Udgivere. Ved ikke-periodiske Skrifter, vil der navnlig blive Brug for en *selvstændig Udgiver*, naar det drejer sig om afdøde Forfatteres Værker, Livserindringer, Dagbøger eller Samlinger af Bidrag fra forskellig Side: Digtsamlinger, Lærebøger, Julehæfter m. m. Presseloven indeholder ingen særlige Bestemmelser om Udgiveren i den nævnte omfattende Betydning, hvorimod Lovens § 12 paalægger *Udgiveren af et periodisk Skrift* Hæftelse for Erstatningsbeløb m. m., idømt Redaktøren, og ved Udgiver forstaas i denne Forbindelse ifølge § 12, Stk. 3, den, *for hvis Regning* Skriftet udgives, altsaa normalt Bladforetagendets Ejer, uden Hensyn til, om han har taget mere eller mindre virksom Del i »Udgivelsen« og Offentliggørelsen af Skriftet eller maaske har betragtet de herom tagne Beslutninger som sig uvedkommende.

§ 8.

Pressepolitimæssige Forskrifter.

a. Navngivelsespligt.

Ifølge Lovens § 1, Stk. 1, skal *Bogtrykkeren* paa ethvert her i Riget trykt Skrift anføre sit Navn eller Firma samt Trykkestedet. Forpligtelsen gælder uden Hensyn til, om Skriftet er bestemt til Offentliggørelse eller ej, se dog foran S. 31 om hektograferede Skrivelser o. desl. til begrænset Brug, og uden Hensyn til om Skriftet er bestemt for Indlandet eller for Udlandet. Bogtrykkeren er Indehaveren af vedkommende Trykkeri, uden Hensyn til om han selv befatter sig med Trykkeriets Drift eller har overladt denne til en Bestyrer. Trykkestedet er den By, hvor Trykningen har fundet Sted. Der kræves særskilt Angivelse af Navn eller Firma og Trykkested, men hvis Trykkestedet indgaar i Firmaets Navn, maa Angivelse af dette være tilstrækkelig.

Navngivelse skal have fundet Sted, naar Skriftet er trykt færdigt til Udlevering fra Trykkeriet, og skal ske paa Skriftet som Helhed, hvis det drejer sig om en Bog, og iøvrigt paa hvert enkelt *Skriftstykke:* Blad, Ark, Hæfte, selv om de enkelte Stykker staar i et akcessorisk Forhold til hinanden eller fremtræder som Led i en større Helhed, naar de dog ikke er sammenhæftede eller sammenklæbede. Der kræves derfor selvstændig Navngivelse paa en Avis og paa løse Tillæg til denne, Søndagsnumre, Løbesedler, Indholdsplakater, jfr. Lovens § 8, Stk. 2. Ved periodiske Skrifter kræves Navngivelse paa hvert enkelt Blad eller Hæfte. For Leverings- og Subskriptionsværker, der udkommer sukcessivt i Hæfter med fortløbende Indhold, saaledes at hvert enkelt Hæfte ikke kan betragtes som et ideelt afsluttet Værk, kan

Navngivelse ikke kræves paa hver enkelt af de udleverede Dele (Ark) af selve Skriftet, men det maa være tilstrækkeligt, at Navngivelse finder Sted paa Omslag om det første Hæfte samt paa det afsluttende Hæfte, med hvilket Skriftet som Helhed er færdigt til Udlevering fra Trykkeriet (i Alm. Titelbladet). Men hvis de enkelte Hæfter af et saadant Skrift udleveres i Omslag med paatrykt Tekst eller Annoncer, maa Navngivelse paa Omslaget kunne kræves.

Hvis flere selvstændige Stykker af et Skrift er trykt hos forskellige Bogtrykkere, maa disse hver for sig navngives paa den af dem trykte Del af Værket. Men hvis flere Bogtrykkere har medvirket ved Fremstillingen af samme trykte Skrift, saaledes at de enkelte Dele ikke uden Skade for Sammenhængen kan udskilles, f. Eks. hvis Billedstoffet er fremstillet i et Trykkeri, Teksten i et andet, eller hvis Stammen i en Provinsavis trykkes i en By, lokale Efterretninger i forskellige Byer, maa Navngivelse af et enkelt af Trykkerierne være tilstrækkelig. Det maa herved erindres, at Bogtrykkeren ikke efter den nye Prl. har det Ansvar for Skriftets Indhold, som automatisk paahvilede ham efter Prl. 1851 § 3, og at Navngivelsen nu nærmest kun har politimæssig Interesse som *Middel* til at komme til Kundskab om de eventuelt ansvarlige.

Ved HD. i U. 1904 B, 209 blev Navngivelsespligten efter Prl. 1851 § 1 i et Tilfælde, hvor en Bogtrykker, der lod nogle *hos ham bestilte* Tryksager trykke hos to andre Bogtrykkere og derefter udleverede dem til Bestilleren, anset opfyldt derved, at den Bogtrykker, hos hvem Tryksagerne var bestilte, havde ladet dem forsyne med sit eget, men ikke med de andre Bogtrykkeres Navn. Dommen henviser til, at Prl. 1851 § 1 kræ-

ver Angivelse af Bogtrykkeren paa ethvert Skrift, der *udleveres fra et Trykkeri,* og at dette Krav i det foreliggende Tilfælde maatte anses opfyldt. Da Prl. 1938 § 1 imidlertid ikke lægger Vægt paa Udleveringen fra Trykkeriet, men paa *selve Trykningen,* kunde der spørges, om en Navngivelse som den nævnte kan anses fyldestgørende efter den nye Presselov; men da *den politimæssige Interesse* i at komme til Kundskab om den for Skriftets Indhold ansvarlige maa siges at være nok saa godt tilfredsstillet ved Navngivelse af den Bogtrykker, hos hvem Trykningen er bestilt, som ved Navngivelse af den, til hvem denne Bogtrykker har overdraget Trykningen, og som derfor staar Skriftets oprindelige Kilde fjærnere, maa det stillede Spørgsmaal formentlig besvares bekræftende.

Ifølge Lovens § 1, Stk. 2, skal paa ethvert i Udlandet i det danske Sprog trykt Skrift, der gøres til Genstand for forretningsmæssig Indførsel eller offentlig Udbredelse her i Riget, Bogtrykkerens Navn eller Firma samt Trykkestedet *være anført.* Loven har her ikke kunnet paalægge Bogtrykkeren at *anføre sit* Navn, men paalægger den, der saaledes indfører eller udbreder Skriftet, under Ansvar efter § 19 at paase, at den nævnte Bestemmelse er overholdt. Ifølge Lovgrunden til Bestemmelsen, jfr. foran S. 31, er det maaske tilstrækkeligt, at *det Land,* hvor Trykningen har fundet Sted, angives som Trykkested, saaledes som ogsaa udtalt i Bk. Nr. 31 af 2. Febr. 1925.

Se iøvrigt om Begrebet trykt Skrift og om Angivelse af Bogtrykker paa Billeder, foran S. 29—33.

Foruden Navngivelse af Bogtrykkeren kræver Loven for *periodiske Skrifter,* der udkommer her i Riget, som

noget nyt i Forhold til Prl. 1851, at *Redaktøren* skal angive sig som saadan paa Skriftet, jfr. Lovens § 2, Stk. 1. I denne Forskrift ligger forudsætningsvis, at det periodiske Skrift *skal have* en Redaktør, men Loven stiller, i Modsætning f. Eks. til den franske og den tyske Presselov, intet Krav m. H. t. Redaktørens personlige Egenskaber og er navnlig ikke til Hinder for, at Redaktøren kan være en i Udlandet bosat Udlænding. At dette kan være Tilfældet er forudsat i § 6, Stk. 5, der i saa Fald paalægger den unavngivne Forfatter af en Artikel i vedkommende Skrift Ansvar for Artiklens Indhold efter samme Regler som den navngivne Forfatter.

Loven kræver, at Redaktøren skal angive sig »som saadan«, hvori nærmest synes at ligge, at Betegnelsen »Redaktør« skal benyttes. Lovens § 16 synes dog at forudsætte, at andre Betegnelser som f. Eks. »Udgiver« lovligt kan anvendes. Ordet »ansvarshavende« er aldrig *paabudt*, men er af Betydning for Ansvarsordningen ved Afdelinger af Skriftet, jfr. § 6, Stk. 6, og § 16, Stk. 1.

Navngivelse af Redaktør maa finde Sted paa hvert enkelt af de udkommende Numre af det periodiske Skrift, hvorimod selvstændig Navngivelse af Redaktør næppe kan kræves paa løse Tillæg, Indholdsplakater o. desl., naar disse henviser til et periodisk Skrift, der er forsynet med behørig Navngivelse af Redaktøren. Da Loven ikke indeholder nærmere detaillerede Forskrifter, maa den i saa Henseende antages at have henholdt sig til, hvad der hidtil har været Skik og Brug.

Redaktørens Navngivelse har i Modsætning til Bogtrykkerens selvstændig Betydning m. H. t. Ansvaret for Skriftets Indhold. Om hvilke Krav der i denne Henseende maa stilles til en tilstrækkelig individualiserende Betegnelse af Redaktøren henvises til Fremstillingen af Ansvarsreglerne.

b. *Afleveringspligt.*

Ifølge Lovens § 3 skal af alle *periodiske* Skrifter, der udleveres fra Trykkerier her i Riget, *Bogtrykkeren* inden en Time efter Udleveringens Paabegyndelse afgive et Eksemplar til Politiet. Denne Afleveringspligt er stærkt begrænset i Forhold til, hvad der gjaldt efter Prl. 1851 § 4. Afleveringen sker gratis. Skønt Prl. 1938 ikke har optaget Bestemmelsen i Prl. 1851 § 4 om, at der paa Forlangende straks af Politiet skal meddeles Bogtrykkeren Tilstaaelse for Afleveringen, maa dette efter Sagens Natur formentlig stadig kunne forlanges.

Genstand for Afleveringspligt er ikke blot selve det periodiske Skrifts Hovedeksemplar, men ogsaa Tilbehør som Tillæg, Løbesedler, Indholdsplakater o. desl., jfr. § 8, Stk. 2. Ogsaa Julenumre, som kun fremkommer én Gang aarligt, og Valgopraab, der fremkommer med flere Aars Mellemrum, maa omfattes af Afleveringspligten, naar de udgives som Tillæg til det periodiske Skrift.

Udenfor Presseloven falder Bogtrykkerens Forpligtelse til at aflevere Frieksemplarer af Tryksager til Det kgl. Bibliotek, Universitetsbiblioteket, Statsbiblioteket i Aarhus og Statens Avissamling i Aarhus. Bestemmelserne herom findes i Lov Nr. 160 af 1. Juli 1927, jfr. Bk. Nr. 206 af 15. Juli 1927.

Overtrædelser af de omtalte Navngivelses- og Afleveringsforpligtelser straffes efter Lovens § 19, Stk. 1. Af Straffelovens § 19 følger, at ogsaa uagtsomt Forhold er strafbart. Straffen er ifølge Prl. § 19, Stk. 1, Bøde, men hvis en anden Person er angivet som Redaktør end den virkelige, og denne Overtrædelse er *forsætlig*, er Straffen *Hæfte* saavel for den virkelige Redaktør som for den urigtigt angivne, saafremt Angivelsen er sket med hans

Samtykke. Bødestraf er altsaa udelukket. Af Henvisningen i § 19 til § 2, Stk. 2, følger, at *Udgiveren* (jfr. § 12), med hvis Vidende urigtig Redaktørangivelse har fundet Sted, ligeledes straffes med Hæfte, og tilsyneladende endvidere, at Udgiveren skal straffes med Hæfte, saafremt han har været vidende om, at Redaktørangivelse *manglede*. Da der imidlertid ikke er Hjemmel til at straffe *den virkelige Redaktør selv* med Hæfte for (forsætlig) *Undladelse* af at navngive sig, naar der ikke samtidig er angivet en urigtig Redaktør, maa Hæftestraf for Udgiveren i det tilsvarende Tilfælde formentlig være udelukket.

For forsætlig urigtig Angivelse af Bogtrykker savnes der Hjemmel til strængere Straf end Bøde, og Loven nævner kun Bogtrykkeren selv ɔ: den virkelige Bogtrykker som ansvarlig. De almindelige Regler om Medvirken i Strfl. § 23, herunder § 23, Stk. 2, om Medvirkning til Krænkelse af særligt Pligtforhold, er imidlertid anvendelige ogsaa ved Overtrædelser af Særlovgivningen, herunder Presseloven, og man vil herefter kunne straffe med Bøde som medvirkende ogsaa den, der uden selv at være Bogtrykker, har lagt sit Navn til som saadan. For Udgiverens Vedkommende maa Ansvaret efter § 19, jfr. § 2, Stk. 2, bedømmes som Gerningsmandsansvar, uden at Strafnedsættelse kan finde Sted efter Strfl. § 23.

Forsøg paa de her omhandlede Lovovertrædelser er straffrit efter Strfl. § 21, Stk. 3.

Straffebestemmelsen i Prl. § 19, Stk. 1, er uafhængig af Skriftets Indhold, men efter § 19, Stk. 3, kan Straffen stige til Hæfte ved manglende Angivelse af Bogtrykkerens Navn eller Firma samt Trykkestedet paa utugtige eller oprørske Skrifter eller Skrifter, hvis Indhold frembyder Fare for den offentlige Orden. Denne Bestem-

melse er anvendelig ogsaa i Tilfælde af, at Overtrædelsen *af Presseloven* kun er uagtsom.

§ 9.

Berigtigelser. Presselovens §§ 9—10.

a. Berigtigelseskravets Væsen, Forudsætninger, Genstand og Indhold.

Medens de i Prl. §§ 1—3 indeholdte Bestemmelser om Navngivelses- og Afleveringspligt er politimæssige Ordensforskrifter, der tilsigter ***generelt at lette Retshaandhævelsen*** overfor de i trykte Skrifter manifesterede Presseforbrydelser, paalægger Lovens § 9 Redaktøren af et periodisk Skrift særlige Forpligtelser til at optage *Berigtigelser* i Skriftet med det Formaal at skaffe *den Enkeltmand,* der er angrebet eller udsat for Skade ved en konkret foreliggende Meddelelse i Skriftet, en, i det mindste foreløbig, Beskyttelse og Oprejsning.

Herom bestemmer Lovens § 9 Stk. 1, at den, hvem en Meddelelse i et periodisk Skrift — uden Hensyn til, om Skriftet er bestemt for en videre eller snævrere f. Eks. fagligt begrænset Kreds — har været egnet til at paaføre en ikke uvæsentlig Skade i økonomisk Hensende eller i Offentlighedens Omdømme, har Ret til *i samme Skrift* at kræve optaget en Berigtigelse af den paagældende Meddelelse, forsaavidt angaar Oplysninger af faktisk Karakter, som Meddelelsen har indeholdt.

En saadan Adgang til at kræve Berigtigelse har hidtil været ukendt i dansk Ret. Prl. 1851 § 11 indskrænkede sig til at give enhver, der ansaa sig personligt angrebet i et periodisk Skrift, eller som ønskede at berigtige ham vedkommende Meddelelse i Skriftet, Ret til at fordre op-

taget i Skriftet en Bekendtgørelse om Sags Anlæg og om Sagens Udfald eller en Henvisning til en Berigtigelse *i et andet Skrift*. En tilsvarende Bestemmelse er optaget i Prl. 1938 § 9 Stk. 3.

Den i Prl. § 9, Stk. 1, hjemlede Adgang til at kræve *Berigtigelse* optaget *i det samme Skrift* har sit Forbillede i Bestemmelser i adskillige fremmede Presselovgivninger, hvor den er hjemlet i forskellig Udformning, varierende fra en udstrakt *droit de réponse* i fransk, belgisk, italiensk, spansk m. fl. Lovgivninger til en begrænset Ret til *Berichtigung mitgeteilter Tatsachen* i tyskøstrigsk, finsk, norsk m. fl. Lovgivninger. Engelsk Ret kender ingen egentlig Berigtigelsesret, men tillægger en Redaktørs Vægring ved at optage en passende Berigtigelse Betydning ved den retlige Vurdering af det Angreb, der har givet Anledning til Kravet om Optagelse af Berigtigelsen. Svensk Lovgivning kender intet Berigtigelsesinstitut.

Den danske Presselov har for saa vidt sluttet sig til det tyske og norske Standpunkt, som Loven i § 9, Stk. 1, kun giver Ret til Berigtigelse af faktiske *Kendsgerninger*. Kommissionsudkastet af 1912 og Udvalgsudkastet af 1926 havde optaget Berigtigelsesbestemmelser af samme Indhold som norsk Strfl. 1902 § 430 og tysk Prl. 7. Maj 1874 § 11, nemlig saaledes, at der tillægges enhver, *hvem en Meddelelse i et periodisk Skrift angaar*, Ret til at kræve Berigtigelse af faktiske Oplysninger, der indeholdes i Meddelelsen, ganske uden Hensyn til om Meddelelsen kan betegnes som et Angreb paa ham eller overhovedet er egnet til at paaføre ham Skade eller nedsætte ham i andres Omdømme. Ved Prl. § 9 er Berigtigelsesretten imidlertid begrænset til nærmere betegnede *skadelige* Udtalelser.

Trangen til dette for Presseforholdene ejendomme-

lige Retsinstitut udspringer af disse Forholds særlige Natur. Ufordelagtig Omtale af en Persons Forhold er, naar den fremkommer i et masseudspredt Blad eller Tidsskrift, egnet til at paaføre den omtalte Person en efter Omstændighederne uoprettelig Skade, naar der ikke gives ham Lejlighed til i Kraft af Sætningen *audiatur et altera pars* omgaaende at tage til Genmæle, og det i samme Skrift som det, der har indeholdt Angrebet. Et Gensvar i et andet Skrift vil ikke komme alle Læserne af den første Artikel for Øje, maaske ingen af dem. At henvise den angrebne til almindelig Retsforfølgning vil ikke fyldestgøre Trangen til *omgaaende* Berigtigelse og ejheller gøre Fyldest, naar den almindelige Lovgivning ikke hjemler retlige Sanktioner overfor de paaklagede Udtalelser, eller naar en eventuelt tilkendt Erstatning er uden Værdi. Den offentlige Mening vil danne sig paa Grundlag af den stedfundne Omtale. Det er muligt, at de paagældende Udtalelser er bevislige og beføjede, men ingen bør dømmes *uhørt* af den offentlige Mening. Berigtigelsesret bør derfor tilkomme den angrebne uden Undersøgelse af, om den Meddelelse, der ønskes berigtiget, eller selve »Berigtigelsen« (foreløbig) maa anses for sand eller usand.

Prl. lægger i § 9 Vægt paa, at Berigtigelsen *fremkommer hurtigt*.

Begæringen om Berigtigelse skal ifølge § 9, Stk. 1, fremsættes snarest muligt og i hvert Fald *inden en Maaned* efter Offentliggørelsen af den paagældende Artikel. Overskrides denne Frist, er Retten til at fordre Berigtigelse præskriberet uden Hensyn til, om den angrebne har været ukendt med eller endog ikke har *kunnet* kende Artiklen. Denne Forældelsesfrist er exceptionelt kort. Tysk Presselov kender ingen Forældelse; efter norsk og fransk Ret er Fristen 1 Aar.

Berigtigelsen skal optages i det første eller for Dagblades Vedkommende senest i det andet Nummer, som udkommer, efter at Optagelsen er forlangt, medmindre det *forinden* er meddelt den, der har begæret Optagelsen, at hans Anmodning ikke har kunnet imødekommes, jfr. § 9, Stk. 4. Redaktøren af et Dagblad maa altsaa *omgaaende* tage Stilling hertil. For Ugeblades og Maanedsblades Vedkommende vil det kunne indtræffe, at det ikke er muligt at efterkomme Begæringen, inden det Nummer af Skriftet, hvor Berigtigelsen strængt taget skulde optages, er gjort færdig til Trykken. Tilsvarende Regel om Optagelse i første henholdsvis andet Nummer er foreskrevet i § 9, Stk. 6, og § 11, Stk. 2, men der er her udtrykkelig bortset fra det Nummer, som allerede er gjort færdigt til Trykning, og det samme bør formentlig kunne underforstaas ved Reglen i § 9, Stk. 4, jfr. ogsaa § 9, Stk. 2, der blot kræver, at Redaktørens Afslag paa et Forlangende om Berigtigelse skal meddeles *snarest*. Saafremt Redaktøren afslaar Begæringen, kan den, der har forlangt Berigtigelsen, indbringe Redaktørens Afslag for Berigtigelsesnævnet, jfr. § 10 og nedenfor. For Sagens Indbringelse for Nævnet er der ikke fastsat nogen Frist, og Maanedsfristen i § 9, Stk. 1, kan ikke anvendes analogt for dette Tilfælde.

Redaktørens Forpligtelse til at optage Berigtigelse *forudsætter normalt en derom fremsat Begæring*. Kun i det i Lovens § 9, Stk. 5, omtalte Tilfælde: at Redaktøren af et periodisk Skrift fra et andet periodisk Skrift har optaget en Meddelelse, som i det andet Skrift *pligtmæssigt* er blevet berigtiget, er Redaktøren af det første Skrift pligtig at optage Berigtigelsen i dette Skrift, saasnart han har faaet Kendskab til den, *uden at der kræves nogen Begæring om Optagelsen*.

Berettiget til at kræve Berigtigelse er ifølge § 9, Stk. 1,

enhver, »hvem den paagældende Meddelelse er egnet til at paaføre en ikke uvæsentlig Skade i økonomisk Henseende eller i Offentlighedens Omdømme«. Berigtigelsesretten tilkommer ikke blot Enkeltpersoner, men ogsaa Foreninger og Selskaber samt offentlige Myndigheder. Loven udelukker ikke Udlændinge; men Faren for at Sluserne skulde blive aabnede for Berigtigelser i danske Aviser f. Eks. fra udenlandske Statsmænd er kun ringe, idet den paagældende vil have vanskeligt ved at sandsynliggøre, at den Udtalelse, han kræver berigtiget, har været egnet til at paaføre ham Skade i økonomisk Henseende eller i Offentlighedens Omdømme, navnlig naar dette Omdømme i Forvejen er ugunstigt. Praktisk Betydning kan derimod Berigtigelseskrav fra udenlandske Forretningsdrivende have.

Berigtigelsesretten er en *personlig* Ret, der ikke falder i Arv, og Loven nævner kun den, der selv berøres af Meddelelsen, som berettiget til at kræve Berigtigelse. Men maaske kan man anvende en — noget fri — Analogi fra Strfl. § 26, Stk. 2, saaledes at Berigtigelsesretten efter hans Død kan udøves af hans Ægtefælle, Forældre, Børn eller Søskende.

Det er ikke en Betingelse efter § 9, Stk. 1, at den, der kræver Berigtigelse, skal være navngivet eller blot *omtalt* i den paagældende Artikel. Det kræves kun, at denne skal være egnet til at paaføre ham en *ikke uvæsentlig* Skade i økonomisk Henseende eller i Offentlighedens Omdømme. At Skaden skal være *betydelig*, kræves altsaa ikke.

Saafremt en Person f. Eks. er omtalt i et Blad som eneberettiget til Forhandling af en Vare, maa andre, der anser sig forhandlingsberettiget til samme Vare, uden at de behøver at være direkte omtalte i Meddelelsen, kunne kræve denne berigtiget under Paaberaabelse af,

at Meddelelsen er skadelig for dem. Berigtigelsesret vil saaledes kunne tilkomme flere overfor den samme Meddelelse. Men en uvedkommende Tredjemand, der *ikke berøres* af Meddelelsen, kan ikke kræve denne berigtiget.

At Meddelelsen skal være retsstridig i den Forstand, at den kan paadrage Straf- eller Erstatningsansvar, er ikke nødvendigt, og navnlig omfatter Bestemmelsen ved sin Henvisning til »Skade i Offentlighedens Omdømme« ogsaa andre Udtalelser end saadanne, der kunde være strafbare som Ærefornærmelser eller Krænkelse af Privatlivets Fred. Offentlighedens Omdømme er ikke det samme som almindelig borgerlig Agtelse.

Som ovenfor nævnt adskiller den danske Presselov sig ved at kræve »skadegørende« Omtale fra fremmede Lovgivninger, saaledes at den danske Berigtigelsesret *principielt* har en anden og langt mere begrænset Karakter end den i fremmed Ret hjemlede.

En Forudsætning for at kunne kræve Berigtigelse er det, at den Artikel, der ønskes berigtiget, indeholder Oplysninger af faktisk Karakter, og *Genstand for Berigtigelsen* er kun de i Artiklen indeholdte *faktiske Oplysninger*. Ogsaa en Meddelelse i et Blads Annoncestof kan være Genstand for Berigtigelse, og udelukket er det vel heller ikke, at Berigtigelse kan kræves m. H. t. Bladets Billedstof, f. Eks. hvis en Præst fremstilles som Deltager i et slet Selskab eller en konservativ Partifører som fraterniserende med en kommunistisk Agitator, forsaavidt saadanne Billeder kan opfattes som tagende Sigte paa passerede Begivenheder.

Udtalelser, der indeholder en *Vurdering* af den angrebnes Forhold kan ikke kræves berigtigede, men vel de *Fakta*, der anføres som Grundlag for Vurderingen. Til faktiske Forhold kan henregnes ikke blot en Persons ydre Adfærd eller Udtalelser, men ogsaa hans sjælelige

Tilstand, Sindsbevægelser, fattede Beslutninger eller udtænkte Planer. En vurderende Udtalelse vil imidlertid ofte kunne inkludere Tilkendegivelse af faktiske Kendsgerninger, uden at disse anføres særskilt som Grundlag for Vurderingen, saaledes at det bliver praktisk vanskeligt at adskille det faktiske Element fra Vurderingselementet. Navnlig vil dette kunne forekomme, naar en Person karakteriseres ved en enkelt Betegnelse som f. Eks. Menneskeven, Skruebrækker uden *samtidig* Meddelelse af faktiske Oplysninger til Begrundelse af disse Betegnelser, men maaske paa Grundlag af Oplysninger, der er fremkommet andetsteds og forudsættes kendte, f. Eks. en afsagt Dom. Jfr. som en Parallel Forholdet mellem den rene Ringeagtsytring og den i ringeagtende Form fremsatte Sigtelse, den *potenserede* Sigtelse, ved Spørgsmaalet om Sandhedsbevis for en Ærefornærmelse kan tillades ført med diskulperende Virkning efter Strfl. § 269. I blandede Tilfælde som de nævnte kan Berigtigelsesret ikke paa Forhaand være udelukket, og den Omstændighed, at en faktisk Oplysning alene inkluderes i et enkelt Ord som karakteriserende en Person eller hans Virksomhed kan i hvert Fald ikke udelukke Adgang til at kræve Berigtigelse, saaledes f. Eks. hvis en Person i en Bladartikel eller Annonce betegnes som »Eneforhandler« af en Vare.

Loven opstiller ingen Begrænsning med Hensyn til *de Emner*, der omhandles i en Meddelelse, som kræves berigtiget. Ogsaa Fakta, der anføres i en litterær eller kunstnerisk Kritik som Led i en Vurdering, kan kræves berigtigede.

At en Meddelelse, der kræves berigtiget, ikke fremtræder som Bladets egen eller en navngiven Indsenders Udtalelse, men som Referat af, hvad andre har sagt, eller som Gengivelse af Rygter, maaske under Tvivl og For-

behold, udelukker ikke Berigtigelsesretten. Denne kan faa en meget omfattende Karakter, naar en Meddelelse er optaget i alle Landets Blade. Loven foreskriver i § 9, Stk. 5, at Redaktøren af et periodisk Skrift, der fra et andet periodisk Skrift har optaget et Angreb eller en Meddelelse, som er blevet berigtiget i sidstnævnte Skrift, er forpligtet til under visse nærmere angivne Betingelser at optage Berigtigelsen i det af ham redigerede Skrift. Bestemmelsen gaar vel ud fra som det naturlige og normale, at Berigtigelseskravet fremsættes overfor den Redaktør, der først har optaget Meddelelsen, men den udelukker ikke, — hvad der ogsaa i og for sig vilde være urimeligt —, at Berigtigelse først eller udelukkende kræves optaget i det Skrift, som har optaget Meddelelsen fra det andet Skrift, eller at der samtidig fremsættes Berigtigelseskrav overfor flere Redaktører m. H. t. samme Meddelelse. Det kan jo have særlig Interesse for den angrebne at faa Berigtigelsen indført i et enkelt eller flere *lokale* Blade, selv om den oprindelige Meddelelse ikke er optaget i disse. Hvis Meddelelsen er fremkommet til forskellige Tider i flere Blade, medfører dette, at Maanedsfristen i § 9, Stk. 1, løber fra forskellige Tidspunkter.

Berigtigelsesretten kan efter det anførte faa en overordentlig omfattende Karakter, og en vis Begrænsning er tiltrængt og bør ifølge Sagens Natur ogsaa kunne opstilles, naar det drejer sig om *Referater*. Hvorledes en saadan Begrænsning bør opstilles, har været omtvistet i tysk Litteratur, hvor en enkelt Forfatter [1]) endog har holdt paa, at naar en Bladmeddelelse gik ud paa, at en Person om en anden havde fremsat en Udtalelse af et

[1]) *v. Liszt:* Das deutsche Reichs-Pressrecht, Berlin 1880, S. 97.

bestemt Indhold, skulde kun Meddelelsen om, at den paagældende *havde udtalt sig som anført*, kunne kræves berigtiget, men ikke den refererede Meddelelses Indhold. Denne Anskuelse, der let vilde kunne gøre Berigtigelsesinstitutet illusorisk, er dog sikkert uholdbar og har heller ikke iøvrigt vundet Tilslutning i tysk Litteratur [1]), hvor det fremhæves, at Undtagelser fra Berigtigelsesretten bør opstilles m. H. t. objektivt rigtige Referater af offentlige Forhandlinger paa Rigsdagen og i kommunale Forsamlinger, af Retsforhandlinger, Vidneudsagn og Domme. Uden saadanne Undtagelser vilde Pressens refererende Opgave til Oplysning for Publikum blive i alt for høj Grad besværliggjort. Begrænsningen er ganske vist mere tiltrængt efter den tyske Presselov end efter den danske, som indskrænker Berigtigelsesretten til *skadelige* Meddelelser, men den bør formentlig ogsaa opstilles i dansk Ret.

Ligesom kun Oplysninger om faktiske Forhold kan kræves berigtigede, saaledes skal *selve Berigtigelsen* indskrænke sig til Gengivelse af *faktiske Forhold*. Disse maa naturligvis staa i et saadant Forhold til den Meddelelse, der kræves berigtiget, at de dækkes af Udtrykket »Berigtigelse«, men iøvrigt kan Berigtigelsen bestaa baade i Benægtelse af Fakta og Tilføjelse af Supplementer. Derimod kan Ræsonnementer ikke kræves optagne.

Berigtigelsen maa dernæst ikke indeholde noget retsstridigt eller give Tredjemand nogen Ret til at kræve Berigtigelse optaget i Skriftet. Ved dette sidste udelukkes ikke enhver Omtale af en Tredjemands Forhold, endog med Navns Nævnelse, men kun Udtalelser, der er egnede til at paaføre vedkommende Tredjemand en

---

[1]) Jfr. *Fr. Kitzinger:* Das Reichsgesetz über die Presse, Tübingen 1920, S. 72 med den dèr anførte Litteratur.

ikke uvæsentlig Skade i økonomisk Henseende eller i Offentlighedens Omdømme.

Angaaende *Berigtigelsens Omfang* indeholder fremmede Love nærmere Regler om dens Længde i Linjer eller i Forhold til Omfanget af den Meddelelse, der kræves berigtiget, saaledes at det overskydende ikke kan forlanges optaget gratis. Den danske Presselov indeholder intet herom, men Spørgsmaalet maa, hvis Indsigelse fremsættes, afgøres af Berigtigelsesnævnet.

Skønt det ikke udtrykkeligt er sagt, maa Redaktøren kunne forlange, at Berigtigelsen meddeles ham skriftligt. Berigtigelsen skal i det hele optages uden Vederlag og uforandret. Den skal optages med samme Typer som Skriftets almindelige Tekst og paa et saa fremtrædende Sted, som det efter Omstændighederne med Rimelighed kan fordres.

I Lovens § 9, Stk. 4 i Slutn., omtales det Tilfælde, e, at en optaget Berigtigelse *i samme Nummer af Skriftet* gøres til Genstand for Omtale eller ledsages af Bemærkninger. Omtalen eller Bemærkningerne skal da indskrænke sig til en Gengivelse af Oplysninger af faktisk Karakter. En Bemærkning som denne: »Vi vender tilbage til Sagen imorgen« er næppe i Strid med Loven. Nogen Begrænsning i Omfanget eller Beskaffenheden af de faktiske Oplysninger, der saaledes meddeles, eller m. H. t. deres Tilknytning til de i den første Meddelelse omtalte Fakta, opstilles ikke.

Et Spørgsmaal er det, om der i et Tilfælde som det nævnte tilkommer den i den første Artikel omtalte Person en Ret til *ny Berigtigelse* af de til den optagne Berigtigelse knyttede Bemærkninger. Herfor taler, at den angrebne synes at have et naturligt Krav paa at have det sidste Ord, samt at Redaktøren eller Indsenderen af den paagældende Artikel som nys nævnt uden Be-

grænsning kan fremkomme med nye faktiske Oplysninger, som den angrebne ikke har haft Anledning til at tage Stilling til ved den første Berigtigelse. Loven kunde synes ved sin Tavshed at forudsætte, at den angrebne kun har Adgang til at kræve Berigtigelse een Gang, men efter Omstændighederne vil de fra en Redaktør eller en Indsender fremkomne nye faktiske Oplysninger kunne fortolkes som en stiltiende Gentagelse eller Stadfæstelse af den første Artikel, som maa kunne begrunde nyt Krav paa Berigtigelse, selvom Meddelelsen af de nye Oplysninger ikke *isoleret* betragtet er af skadegørende Karakter. Dersom dette antages, maa det iøvrigt være uden Betydning, om de nye Oplysninger meddeles i det samme Nummer af Bladet som Berigtigelsen, eller først i et senere Nummer.

Bestemmelserne i Prl. § 9, herunder de nedenfor S. 60 ff. omtalte Meddelelser om Sagsanlæg m. m., finder ifølge § 9, Stk. 7, kun Anvendelse paa periodiske Skrifter, der udkommer mindst 1 Gang maanedlig.

b. *Afslag paa Berigtigelseskrav. Berigtigelsesnævnet.*

Redaktøren kan *afslaa* at optage en krævet Berigtigelse, hvorefter den, der har krævet Berigtigelsen, kan faa Spørgsmaalet om sin Ret til at faa den optaget prøvet af det i Lovens § 10 omhandlede *Berigtigelsesnævn*. Redaktøren behøver ikke overfor den, der har krævet Berigtigelse, udtrykkeligt at motivere sit Afslag, og lige med Afslag maa det vistnok stilles, at han ikke »snarest«, jfr. § 9, Stk. 2, har givet Meddelelse om Afslag, og i hvert Fald, at han ikke har optaget den forlangte Berigtigelse i det første eller for Dagblades Vedkommende i det andet Nummer, efter at Optagelsen er forlangt,

jfr. § 9, Stk. 4. Er Berigtigelsen optaget som forlangt, men for sent, kan Sagen ikke indbringes for Nævnet, hvorimod Redaktøren ifalder Strafansvar efter § 19. Optages den ønskede Berigtigelse under Sagens Behandling for Nævnet, maa den, der har indbragt Sagen for Nævnet, vistnok have Valget mellem *enten* fortsat at kræve Nævnets Afgørelse, eventuelt med Paastand om Bødestraf, idømt af Nævnet efter § 10, Stk. 2, *eller* at frafalde Sagens fortsatte Behandling ved Nævnet og eventuelt søge Straf for Forsinkelsen idømt ved de almindelige Domstole efter § 19.

Grunden til Redaktørens Afslag kan — foruden formelle Indvendinger, Antagelsen af, at den, der kræver Berigtigelse, ikke er rette Vedkommende, at Berigtigelsesbegæringen er for sent fremsat m. v. — *enten* være den, at Redaktøren ikke formener, at Indholdet af den Meddelelse, der kræves berigtiget, er af en saadan Art, at den falder ind under Lovens § 9, Stk. 1, *eller* den, at Redaktøren ikke ønsker at optage Berigtigelsen i den foreliggende Affattelse. I begge disse Henseender kan Berettigelsen af Afslaget forelægges Berigtigelsesnævnet, jfr. § 10, Stk. 2, og overensstemmende hermed træffer Nævnet Afgørelse af, hvorvidt Redaktøren er forpligtet til at optage *en Berigtigelse* i Overensstemmelse med § 9, Stk. 1, og hvorvidt det i det enkelte Tilfælde under Hensyn til *den ønskede Berigtigelses* Karakter og Indhold bør paalægges ham at optage *denne*.

Berigtigelsesnævnet bestaar ifølge § 10, Stk. 1, af 3 Medlemmer, hvoraf Formanden skal være Højesteretsdommer og de to andre Repræsentanter for Pressen. Medlemmerne udnævnes af Justitsministeren, Formanden efter Indstilling fra Højesterets Præsident, de andre Medlemmer efter Indstilling fra de i Loven nævnte Presseorganisationer. Bestemmelsen indeholder intet om

Medlemmernes specielle Habilitet m. H. t. Interesse i den foreliggende Sag. Reglerne om Dommeres Habilitet burde her finde Anvendelse, men Loven indeholder intet om Tiltrædelse af Suppleanter i Tilfælde af et Nævnsmedlems Inhabilitet eller Forfald. Saadanne Suppleanter maa dog vistnok uden Lovhjemmel paa Forhaand kunne udnævnes, men næppe til Brug i en allerede rejst Sag. Nævnet maa selv træffe Bestemmelse om sin Forretningsorden. Nævnsmedlemmerne udnævnes ikke for noget bestemt Tidsrum.

En Sag kan kun forelægges Nævnet af den, der har faaet Afslag paa et Berigtigelseskrav, ikke af Redaktøren, der er i Tvivl om sin Berigtigelsespligt. Dette fremgaar af § 9, Stk. 2, jfr. ogsaa at § 10, Stk. 2, alene giver Nævnet Kompetence til at paalægge den, der har fordret Berigtigelsen optaget, men ikke Redaktøren Bøde, saafremt Indankningen for Nævnet maa anses for aabenbart urimelig.

Af Prl. § 9, Stk. 3, fremgaar det modsætningsvis — jfr. Udtrykkene »Sagsanlæg« og »Sagens Udfald« — at en Redaktør, der har afslaaet et Krav om Berigtigelse efter § 9, Stk. 1, *ikke* har nogen Forpligtelse til i Skriftet at optage en Meddelelse om, at Afslag paa et fremsat Berigtigelseskrav er indanket for Berigtigelsesnævnet.

Redaktørens Undladelse af — uanset om Begæring derom er fremsat eller ej — at optage den i § 9, Stk. 5, omhandlede, i et andet Blad fremkommen Berigtigelse, kan ikke indbringes for Nævnet, men kun for de almindelige Domstole.

Efter Udtryksmaaden i § 10, Stk. 2, ligger det nærmest at antage, at Berigtigelsesnævnet kun har Kompetence til at besvare de Nævnet forelagte Spørgsmaal *bekræftende* eller *benægtende*, og at Nævnet saaledes ikke har Kompetence til f. Eks. at tillade Berigtigelsens

Optagelse med visse nærmere angivne Ændringer eller Forkortelser. Iagttagelsen heraf — der dog ikke bør udarte til Smaalighed — vilde have pædagogisk Værdi. Noget andet er, at Parterne for Nævnet kan enes om en mindelig Ordning. Det er ikke paalagt Nævnet at begrunde sine Afgørelser, men heller ikke udelukket, at det kan ske.

Ved Afgørelsen af, om en krævet Berigtigelse vil være at optage, vil Nævnet have at paase, 1) at Berigtigelsen indskrænker sig til Gengivelse af faktiske Forhold, 2) at den intet retsstridigt indeholder og 3) at den ikke giver Tredjemand nogen Berigtigelsesret. Derimod ligger det ifølge Berigtigelsesinstitutets hele Karakter og Formaal udenfor Nævnets Opgave at tage Stilling til, om de faktiske Oplysninger, som indeholdes enten i den paagældende Artikel eller i Berigtigelsen, er rigtige eller ikke, jfr. Sætningen *audiatur et altera pars*. Bevisførelse herom bør afskæres af Nævnet, der ikke kan afvise Berigtigelsen, selvom Nævnet efter det foreliggende maatte mene, at de i Berigtigelsen anførte Oplysninger er urigtige, naar de dog ikke kan betegnes som »retsstridige«. Imødegaaelse af Berigtigelsen m. H. t. dens Sandhed eller Usandhed maa overlades til Redaktøren ved Artikler i Bladet.

Foruden de i § 10, Stk. 2, udtrykkelig nævnte Afgørelser maa Nævnet ifølge Sagens Natur ogsaa have Kompetence til at afgøre de foran omtalte Indsigelser angaaende Berigtigelsesbegæringens for sene Fremsættelse m. m.

Gaar Nævnets Beslutning ud paa, at Berigtigelsen vil være at optage i Skriftet, skal Optagelse finde Sted indenfor de m. H. t. Optagelse af den oprindelig krævede Berigtigelse fastsatte Frister, regnede fra det Tids-

punkt, da Nævnets Beslutning er meddelt Redaktøren, jfr. Lovens § 9, Stk. 4, og foran S. 48.

Ifølge § 10, Stk. 2, kan Nævnet, hvis det finder, at Nægtelsen af Optagelsen fra Redaktørens Side har været aabenbart urimelig, paalægge ham en Bøde, ligesom Nævnet, saafremt Indankningen for Nævnet maa anses for aabenbart urimelig, kan paalægge den, der har fordret Berigtigelsen, en Bøde. Nævnets Beslutning om Ikendelse af højere Bøde end 100 Kr. kan dog af bødefældte fordres prøvet af Landsretten efter de derom givne nærmere Regler. Da Berigtigelsesnævnet ikke kan anses som en Domstol, bliver der ikke af Nævnet at fastsætte nogen Forvandlingsstraf for Bøder, hvorimod Afsoning maa finde Sted efter Reglerne i Strfl. § 55.

Nævnet savner Kompetence til at paalægge Sagsomkostninger.

Bortset fra det om Bødeafgørelserne bemærkede er Berigtigelsesnævnets Afgørelser endelige og upaaankelige.

Ifølge Lovens § 10, Stk. 2, træffer Nævnet »endelig Afgørelse« af, hvorvidt Redaktøren er forpligtet til at optage Berigtigelsen. Dette gælder i Forhold til Berigtigelsessagens Parter *fuldt ud*, altsaa ogsaa med Hensyn til Afgørelsen af, om Berigtigelsen indeholder noget retsstridigt eller om den giver Tredjemand nogen Berigtigelsesret. Da Nævnet ifølge § 10, Stk. 2, skal »tilstræbe, at Sagerne fremmes med den største Hurtighed og saa vidt muligt paa det foreliggende Grundlag«, samt da Nævnet ikke har en Domstols Kompetence til at modtage Forklaringer under Vidneansvar, og Grundlaget for Afgørelsen derfor kan være ufuldkomment, vil der ikke kunne bortses fra den Mulighed, at Nævnets Afgørelser bliver »urigtige«; da derhos

Redaktørens Vægring ved efter Nævnets Kendelse at optage Berigtigelsen i Bladet kan indbringes for Retten med Paastand om Bødestraf efter Lovens § 19, bliver der Spørgsmaal, om Redaktøren under denne Sag kan angribe Nævnets Kendelse som urigtig og paa dette Grundlag paastaa sig frifundet. Dette maa dog sikkert besvares benægtende under Hensyn til Bestemmelsen i § 10, Stk. 2, om, at Nævnets Afgørelse er endelig, og efter hele Berigtigelsesinstitutets Formaal. Bevisførelse for Retten med det nævnte Formaal kan derfor ikke tilstedes Redaktøren. Kun i det sjældne Tilfælde, at Berigtigelsen uanset Nævnets Afgørelse ubestrideligt og uden Bevisførelse skulde vise sig at være af *strafbart* Indhold, bør Frifindelse vel finde Sted.

Baade norsk Ret, tysk Ret og de tidligere danske Udkast betingede iøvrigt Berigtigelsesretten af, at Berigtigelsen intet »strafbart« maatte indeholde, medens Prl. § 9, Stk. 1, betinger den af, at Berigtigelsen intet »retsstridigt« indeholder, hvorved der paalægges Nævnet en videregaaende Adgang til at afvise Berigtigelseskravet.

c. *Meddelelser om Sagsanlæg m. v. og Henvisninger til Berigtigelse i andet Skrift.*

Uafhængigt af Sagens Indankning for Berigtigelsesnævnet og uden Hensyn til Udfaldet heraf kan den, der anser sig skadet eller krænket, i Skriftet fordre optaget uden Betaling Meddelelse om Sagsanlæg i Anledning af Artiklen, saavel som om Sagens Udfald eller en Henvisning til en Berigtigelse i et andet Skrift. En Henvisning kan dog ikke forlanges optaget, saafremt Skriftet optager en Berigtigelse fra den paagældende i den af ham ønskede Form, jfr. Lovens § 9, Stk. 3. Ifølge § 9, Stk. 5, paahviler der derhos den Redaktør, der i sit Blad

har optaget Meddelelser fra et andet Blad, samme Forpligtelse til *uden derom fremsat Begæring* i sit Blad at optage de i det andet Blad fremkomne Meddelelser om Henvisning til en Berigtigelse andetsteds eller Bekendtgørelse om Sags Anlæg, som den, der paahviler ham m. H. t. Optagelse af egentlige Berigtigelser, fremkomne i det andet Blad. Efter Bestemmelsens Ord er han derimod ikke pligtig at optage en Meddelelse om *Sagens Udfald*; se derimod Lovens § 11, Stk. 4, og nedenfor S. 105.

Den i Prl. § 9, Stk. 3, omhandlede Beføjelse svarer til den i Prl. 1851 § 11 omhandlede, der dog gik videre, idet den omfattede alle »ham vedkommende Meddelelser i Skriftet«, uden Hensyn til, om den paagældende kunde anse sig for skadet eller krænket ved Meddelelsen. Men da det i det væsentlige maa bero paa den paagældendes eget Skøn, om han anser sig for skadet eller krænket, og da dette Skøn vanskeligt kan underkendes af Domstolene, bliver Forskellen mellem den gamle og den nye Affattelse af Bestemmelsen næppe af større praktisk Betydning.

Medens det for de egentlige Berigtigelsers Vedkommende maa paahvile den, der begærer den optaget, at affatte den i den af ham ønskede Skikkelse, stilles der intet saadant Krav m. H. t. de i § 9, Stk. 3, omhandlede Meddelelser, men Affattelsen af disse kan overlades til Redaktøren, der ikke kan være pligtig til ordret at optage Meddelelsen i en forlangt Affattelse.

Efter Affattelsen af Prl. § 9, Stk. 4, er det ikke helt klart, om den her givne Bestemmelse om, hvornaar og hvorledes en Berigtigelse kan kræves optaget, alene gælder for de i Stk. 1 og 2 omhandlede egentlige Berigtigelser eller tillige for de i Stk. 3 omhandlede Meddelelser om Sagsanlæg m. v. og Henvisninger til Berigtigelse i

andet Skrift. Disse sidste Meddelelser og Henvisninger er ikke Berigtigelser i egentlig Forstand og nævnes i § 9, Stk. 5 og Stk. 6, udtrykkeligt ved Siden af de egentlige Berigtigelser, ligesom Lovens § 10 alene giver Adgang til at indbringe Afslag paa Krav om Optagelse af egentlige Berigtigelser for Berigtigelsesnævnet. Paa den anden Side ligger det nær at læse Stk. 4 som visende tilbage til alle de tre foregaaende Stykker i Paragrafen, og man vilde, hvis Bestemmelsen indskrænkedes til at at omfatte de egentlige Berigtigelser, savne en Bestemmelse om, hvornaar de andre Meddelelser eller Henvisninger skal optages i Skriftet, hvorom Prl. 1851 § 11 bestemte, at det skulde ske i et af de to første Numre, efter at Optagelsen bevislig er forlangt; og da Bestemmelsen i § 9, Stk. 4, efter hele sit Indhold er *egnet til* at anvendes ogsaa paa de andre Meddelelser m. v., bør den fortolkes som omfattende ogsaa disse. Følgen heraf maa blive, at disse Meddelelser skal optages med samme Typer som Skriftets almindelige Tekst, hvilket vistnok ikke hidtil har været iagttaget af Pressen. Derimod gælder den i § 9 Stk. 1, foreskrevne Maanedsfrist, inden hvilken den, der berøres af en Bladmeddelelse, skal fremsætte Krav om Berigtigelse af denne, ikke om de i Stk. 3 nævnte Meddelelser og Henvisninger. Krav om Optagelse af disse kan altsaa fremsættes uden Begrænsning i Tid, hvilket navnlig kan faa praktisk Betydning, naar der fremsættes Begæring om Optagelse af en Meddelelse om en *Retssags Udfald.*

Redaktørens Vægring ved at optage de i § 9, Stk. 3, omhandlede Meddelelser og Henvisninger kan ikke forelægges Berigtigelsesnævnet, men maa — ligesom tidligere — indbringes for de almindelige Domstole.

Angaaende Anvendelsen af Prl. 1851 § 11 foreligger der en Del trykte Retsafgørelser, der endnu vil være af

Betydning m. H. t. Forstaaelsen og Rækkevidden af den tilsvarende, om end noget begrænsede, Bestemmelse i Prl. 1938 § 9, Stk. 3.

Henvisning til Berigtigelse i et andet Skrift omfatter ikke blot en kommende, men ogsaa en paa Begæringens Tid allerede fremkommet Berigtigelse i et andet Skrift, U. 1875. 700.

Bekendtgørelse om Sags Anlæg og om Sagens Udfald skal fremtræde paa selvstændig og tydelig Maade, U. 1900. 160; 1906. 100, 633, hvorefter Meddelelser om Sagsanlæg som Indskudsbemærkninger i længere Artikler ikke er en fyldestgørende Bekendtgørelse. Er det Skrift, hvortil der henvises m. H. t. Berigtigelse, ikke tilstrækkelig individualiseret, kan Begæringen afvises, U. 1899. 192; ligeledes hvis den af den angrebne krævede Bekendtgørelse er af fornærmeligt Indhold, U. 1891. 153. Den angrebne har ikke Krav paa Bekendtgørelse om Grunden til det bebudede Sagsanlæg, eller hvilke Lovovertrædelser Sagen skal angaa, eller hvilke Resultater der tilsigtes opnaaede, U. 1891. 178. Bekendtgørelsen behøver ikke at fremtræde som en redaktionel Meddelelse, U. 1908. 268, hvorefter det er fyldestgørende, at en Bladredaktør lader den navngivne Forfatter selv give Bladets Læsere Meddelelse om et bebudet Sagsanlæg i Anledning af den af ham forfattede og underskrevne Artikel.

Med Hensyn til »Sagens Udfald« er en simpel Meddelelse af Domskonklusionen ikke tilstrækkelig; paa den anden Side kan hele Dommen ikke kræves optaget in extenso, men det kan forlanges, at Bekendtgørelsen oplyser, hvad Sagen har drejet sig om, i Ærefornærmelsessager saaledes hvilke de fornærmelige ved Dommen mortificerede Udtalelser har været, U. 1888. 1170; se ogsaa U. 1912. 80, der idømmer Straf efter Prl. 1851 §

11 i et Tilfælde, hvor en Bladredaktør paa Begæring havde optaget Meddelelse om Domfældelse til Straf og Erstatning i en Injuriesag, men vægret sig ved at meddele, at Fornærmelserne som ubeføjede var blevet mortificerede.

Ved Dom i U. 1891. 148 blev en Redaktør straffet for ikke at have optaget begæret Bekendtgørelse om Sagsanlæg og samtidig idømt Erstatning for den Skade, der antoges paaført den paagældende ved denne Undladelse, uanset at han under det bebudede og iværksatte Sagsanlæg havde paastaaet sig tilkendt Erstatning for Skade paaført ham ved selve den offentliggjorte Artikel.

§ 10.

Pressedelikter. Presseansvar.

Med Hensyn til Ansvaret for ulovlige Handlinger, der staar i Forbindelse med Pressens Brug, er det af Vigtighed at fremhæve Sondringen mellem de *formelle* og de *materielle* Presseforbrydelser.

Ved *formelle* Presseforbrydelser — ***Pressepolitiforseelser*** — forstaas Overtrædelser af ***særlige Pligter,*** som Lovgivningen maatte foreskrive ved Pressens Benyttelse som Meddelelsesmiddel. Hertil hører efter den gældende danske Presselovgivning de foran omtalte Forskrifter om Bogtrykkerens og Redaktørens Navngivelsespligt, om Bogtrykkerens Afleveringspligt og om Redaktørens Forpligtelse til at optage Berigtigelser. Disse Forpligtelser har en Pressemeddelelse til nødvendig Forudsætning, men Ansvaret for Overtrædelse af disse Forskrifter er principielt uafhængigt af Pressemeddelelsens konkrete Indhold; jfr. dog Prl. § 19, Stk.

3, hvorefter Skriftets Indhold er af strafudmaalende Betydning ved Bedømmelsen af Bogtrykkerens Forseelse.

Ved de *materielle* Presseforbrydelser er det derimod *det trykte Skrifts Indhold*, der *begrunder* Ansvar til Straf og Erstatning.

Som omtalt foran S. 17 kan det forekomme, at Loven kriminaliserer visse Meddelelser paa Grund af deres Indhold direkte og udelukkende, naar de fremsættes i trykt Skrift, saaledes m. H. t. utugtige Skrifter Strfl. § 234 Nr. 2, m. H. t. Krigsefterretninger Lovene af 8. Juli 1849, 5. Juli 1850, 21. Marts 1864. Ogsaa her vil — ligesom ved de formelle Presseforseelser — en Pressemeddelelse være en begrebsmæssig nødvendig Forudsætning for Forbrydelsen.

Lovbestemmelser som de sidst nævnte vil imidlertid kun forekomme undtagelsesvis. Som den alt overvejende Hovedregel vil Forholdet være det, at Pressemeddelelsen kun er en *særlig Fremtrædelsesform* eller en særlig Iværksættelsesmaade for en Lovovertrædelse, der ogsaa er strafbar, naar den iværksættes uden Pressens Brug.

Dette gælder, naar Forbrydelsens legale Gerningsindhold er *Fremsættelse af en Udtalelse* med et nærmere angivet ulovligt Indhold, saaledes Ærefornærmelser, Krænkelser af Privatlivets Fred, Tilskyndelse til Forbrydelse (Strfl. § 136), Blasfemi (Stfl. § 140). Det har altid været anerkendt, at en lovstridig Ytring ikke bliver mindre lovstridig, fordi den fremsættes paa Tryk. Det er muligt, at Ytringens Fremsættelse i trykt Skrift kommer i Betragtning som en skærpende Omstændighed ved Strafudmaalingen, saaledes Strfl. § 267, Stk. 3, men for *Strafbarhedsgrundlaget*, det strafbares *Omraade*, vil denne Omstændighed være uden Relevans.

Endnu klarere vil Pressemeddelelsens Karakter af en

særlig Iværksættelsesmaade træde frem i Tilfælde, hvor Fremsættelse af en Udtalelse ikke er et begrebsmæssig nødvendigt Led i Forbrydelsen.

Ved en hvilkensomhelst Forbrydelse er den Mulighed tilstede, at Strafansvar for Forbrydelsen, i hvert Fald for Anstiftelse, kan paadrages gennem *Udtalelser:* mundtlige, skrevne *eller trykte.* I ganske særlig Grad gælder dette efter den danske Straffelov med dens overmaade vidt rækkende Kriminalisering af Medvirken og forberedende Forsøg.

Forsaavidt nu en Lovgivning ikke opstiller særlige Retsregler for Forbrydelser iværksatte gennem trykt Skrift — f. Eks. m. H. t. Ansvarsordning, Forældelse, processuel Forfølgning —, vil en nærmere Bestemmelse af Begrebet (materielt) Pressedelikt være uden retlig Betydning. Derimod vil en Undersøgelse heraf være paakrævet, naar saadanne Særregler forefindes, og Begrebet *Pressedelikt* i materiel Forstand kan derfor foreløbig bestemmes som omfattende *saadanne gennem Pressen begaaede Lovovertrædelser, for hvilke Lovgivningen,* netop fordi de er begaaede ved Pressens Brug, *har opstillet særlige fra den almindelige Lovgivning afvigende Retsregler.* Efter dansk Presselovgivning kommer her navnlig de særlige Ansvarsregler i Prl. 1938 § 6 i Betragtning, og Spørgsmaalet bliver da, *hvilke* gennem Pressen begaaede Lovovertrædelser disse særlige Regler omfatter. At de skulde gælde for et hvilket som helst strafbart Forhold, hvori en Pressemeddelelse *faktisk* er indgaaet som et Middel eller en Bestanddel, har aldrig været antaget hverken her i Landet eller i fremmede Lande, hvis Lovgivninger indeholder særlige Regler om »Presseansvaret«. Af H. D. i U. 1934 S. 7 fremgik det, at den for Manddrab og Røveri dømte Tiltalte gennem en anonym Blad-Annonce om Antagelse af en Bestyrer

som Led i de planlagte Forbrydelser havde søgt og opnaaet Forbindelse med den Mand, han senere myrdede. Ingen vil antage, at Bladets Redaktør skulde bære »Presseansvar« for Forsøg paa Mord og Røveri, eller at man ved Bedømmelsen af Tiltaltes Ansvar skulde bortse fra hans Forhold til den omtalte Annonce.

Efter almindelige strafferetlige Grundsætninger — det *naturlige* Ansvarssystem —, der foreskriver kumulativt skyldbetinget Ansvar for alle, der samvirker eller medvirker ved en Forbrydelses Begaaelse, jfr. Strfl. § 23, vilde ingen af de saaledes deltagende Personer, fra Forfatteren til Uddeleren, *paa Forhaand* være udelukket fra *at kunne* drages til Ansvar for de gennem Offentliggørelsen af et trykt Skrift iværksatte Forbrydelser, men en Forudsætning for Paadragelse af Strafansvar in concreto maatte det være, at de paagældende Deltagere hver for sig opfylder de almindelige strafferetlige Betingelser m. H. t. Tilregnelighed og Skyld. Til Forsæt maatte kræves, at Deltageren har været klar over Skriftets retsstridige Indhold. I den foran nævnte Mordsag vilde Redaktøren have paadraget sig Ansvar som medvirkende til de paagældende Forbrydelser, dersom han havde optaget Annoncen med Kendskab til dens Formaal. Uagtsomhed vilde kun være strafbar, naar det drejer sig om Lovovertrædelser, der er strafbare ogsaa som uagtsomme.

Et Overblik over de gældende Lovgivninger udviser, at de m. H. t. deres Stilling til Ansvaret for de materielle Pressedelikter kan inddeles i 3 Grupper, nemlig 1) Lovgivninger, der som den engelske og nordamerikanske ikke opstiller særlige Ansvarsregler for disse Delikter, men i det hele lader det almindelige, naturlige Ansvarssystem finde Anvendelse, 2) Lovgivninger, der som den norske og den tyske fuldt ud anvender

de sædvanlige Ansvarsregler, og saaledes ikke fritager nogen efter disse Regler ansvarlig for Ansvar, men *supplerer* disse Regler med et særligt Uagtsomhedsansvar for Redaktør og Udgiver af et periodisk Skrift, eller (Tyskland) ved at opstille en afkræftelig Skyldformodning til Ugunst for Redaktøren, 3) Lovgivninger, der *fraviger* det naturlige Ansvarssystem navnlig ved paa Forhaand at fritage visse Deltagere i Publikationen for Ansvar mod at der til Gengæld paalægges andre Deltagere et skærpet Ansvar, idet der for disses Vedkommende paa forskellig Maade bortses fra Kravet om Gerningens Tilregnelse til Skyld som normal Strafbarhedsbetingelse. Prototypen for denne *kunstige Ansvarsordning* er det saakaldte ***belgiske System*** [1]), der vandt stærk Indgang i europæisk Presselovgivning omkring Midten af det 19. Aarhundrede, ogsaa i Lande som Tyskland og Norge, hvor det senere er opgivet til Gunst for den normale Ansvarsordning suppleret med det foran nævnte Uagtsomhedsansvar m. v. for Redaktøren. Det belgiske System karakteriseres i Princippet ved, at Ansvar *kun* paalægges *en enkelt* Deltager i Pressepublikationen, bestemt ved hans Plads som principalt eller subsidiært ansvarlig i den Række af Publikanter: Forfatter, Udgiver, Forlægger, Bogtrykker, Uddeler, der overhovedet kan komme i Betragtning som ansvarlige (*Cascadesystemet, Substitutionsprincipet*). Den, mod hvem Ansvar herefter kan gøres gældende, hæfter uden

---

[1]) Indført ved Art. 18 i den belgiske Konstitution af 7. Febr. 1831, jfr. Dekret af 20. Juli 1831, som bevidst Reaktion mod overdreven Anvendelse af Paatale overfor de mangfoldige Deltagere i Pressepublikationer. Det sukcessive Substitutionssystem forefindes iøvrigt allerede tidligere i Frankrig og i den svenske Trykkefrihedsforordning af 16. Juli 1812, jfr. ogsaa den danske Fr. af 27. Sept. 1799.

Hensyn til konkret Skyld som forsætlig Gerningsmand til Deliktet. Iøvrigt er Systemet gennemført med mange Variationer, bl. a. saaledes at Ansvaret paa forskellig Maade kan være betinget af Navngivelse, at Skyldpræsumtionen for den ansvarlige kan være uafbeviselig eller skal kunne afkræftes, og saaledes, at Eksklusivitetsprincipet, der begrænser Ansvaret til en enkelt med Udelukkelse af andre, kan være mere eller mindre strængt gennemført. I Frankrig hæfter saaledes baade Udgiver og Forfatter, førstnævnte som *auteur*, sidstnævnte som *complice*; i Sverige er Redaktøren af et Blad ansvarlig for *hele* Bladets Indhold, Forfatteren af enkelte Artikler i Bladet ansvarsfri, selv om han har navngivet sig.

Mest yderliggaaende var Systemet gennemført i den danske Presselov af 1851, der navnlig adskilte sig fra andre Lovgivninger ved — *plus royaliste que le roi* — aldeles uden Undtagelse at tillægge den *unavngivne* Forfatter, Udgiver o. s. v. Ansvarsfrihed og saaledes at opstille Sætningen *la recherche de la paternité est interdite*, medens Reglen ellers er den, at Anonymitet ikke dækker mod Ansvar, at Eftersøgning af den anonyme Forfatter er tilladt, og at Ansvar kun paalægges en Efterfølger i Ansvarsrækken, naar det ikke er muligt effektivt at gøre Ansvar gældende mod en Forgænger, fordi han ikke har kunnet findes eller paa Ansvarets Tid ikke var indenfor vedkommende Stats dømmende Myndigheds Omraade.

De omtalte kunstige Ansvarsordninger giver Udtryk for et Kompromis mellem paa den ene Side Hensynet til Pressens Farlighed gennem den tidligere omtalte Masseudspredelse og Vanskelighederne ved at udfinde de egentlige Hovedmænd for Publikationen, paa den anden Side Hensynet til Ytringsfriheden, herunder navn-

lig Hensynet til frit at kunne udtale sig anonymt, samt den ofte fremhævede Betragtning, at den, der med Navns Nævnelse ønsker at optræde som Forfatter, bør være fri for den »Forlæggercensur« eller »Bogtrykkercensur«, som befrygtes at kunne blive Følgen, hvis Forlægger eller Bogtrykker risikerer at blive draget til Ansvar for Skriftets Indhold sammen med Forfatteren. — Her i Landet betød Presseloven af 1851 en Overgang fra det tidligere gældende System med kumulativt Ansvar for Pressepublikanterne forbundet med et i Hensynet til *Pressens Farlighed* begrundet ekstraordinært »Garantiansvar«, saafremt Forfatteren ikke kunde udfindes, til et, væsentlig i *Ytringsfrihedens Interesse* begrundet, exklusivt Enkeltmandsansvar med samtidig Opgivelse af Skyldbetingelserne for de subsidiært ansvarlige.

Ved Vurderingen af de forskellige Ansvarsordninger er det af Betydning at gøre sig klart den forskellige *samfundsmæssige Værdi af Ansvaret* for de enkelte Led i Publikationen. Det maa her fremhæves, at Pressedeliktet ikke just bestaar i det trykte Skrifts Indhold som saadant, men først kommer i Stand ved at Indholdet gøres tilgængeligt for andre ɔ: naar Skriftet er *udgivet* til den Kreds, for hvilken det er bestemt, i Almindelighed altsaa *offentliggjort*. Det er Forhandleren eller Uddeleren, der foretager den Handling, hvorved Pressedeliktet bliver *realiseret*. Det kunde siges, at det først er Uddeleren, der foretager den endelige »Iværksættelseshandling«, at han er den egentlige »Gerningsmand« til Pressedeliktet paa samme Maade som den er Gerningsmand til et Drab, som anvender et ham af en anden overladt Mordvaaben. En saadan Sammenstilling vilde imidlertid være ganske misvisende, allerede fordi den overser de to Forholds forskellige *almen-*

farlige Karakter. Uddelerens Forhold ved Udleveringen af *de enkelte Eksemplarer* af det ulovlige Skrift maa snarere sammenstilles med den Forbrydelse uden Deltagelse i Falskmønteriet selv at udgive falske *Pengestykker*, som en anden har forfærdiget [1]), eller med Butiksekspedientens Forhold til Principalen ved Forhandling i Strid med Næringslovgivningen, et Forhold, som Retspraksis, uden udtrykkelig Lovhjemmel, men i rigtig Forstaaelse af den ringe samfundsmæssige Værdi Ekspedientens Ansvar vilde have, endog lader helt straffrit. Naturligvis maa dog for Presseforholdenes Vedkommende erindres den forskellige Betydning, Uddelerens Virksomhed kan have, eftersom det drejer sig om en Sortimentsboghandler, en Kolportør eller et Avisbud, jfr. herved Prl. § 15, Stk. 2 i Sl.

Ved Presseforbrydelserne vil det Ansvar have størst Effekt, der rammer de Deltagere, af hvis Virksomhed *Publikationen som Helhed* afhænger, altsaa Forfatter og Udgiver (Redaktør), der henholdsvis er den ideelle Frembringer af Aandsværket og foranstalter dets Udgivelse eller Offentliggørelse *som Helhed.* En kunstigt begrænset Ansvarsordning bør derfor *centralisere* Ansvaret paa en af *disse* Personer. Medens dansk Ret mellem disse stiller Forfatteren i Spidsen, lægger fransk og svensk Lovgivning som tidligere nævnt Hovedansvaret paa Udgiveren (Redaktøren), der beslutter og foranstalter Offentliggørelsen, hvorved den ulovlige Meddelelse netop faar sin specifike Karakter af en *Presseforbrydelse.* Ogsaa Bogtrykkeren er virksom for Fremstillin-

[1]) Denne Forskel i Ansvarets Betydning henholdsvis ved Udgivelse af falske Penge og ved selve Eftergørelsen eller Forfalskningen er aabenbart overset i den danske Strfl. 1930 §§ 166 og 167, der i Modsætning til Strfl. 1866 straffer *Udgivelsen* lige med Forfærdigelse i Udgivelseshensigt.

gen af Værket som Helhed, men den rent tekniske Karakter af hans Virksomhed medfører, at hans Kendskab til Skriftets ideelle Indhold vil være overfladisk og hans Ansvar derfor af mindre samfundsmæssig Værdi.

Centraliseringen af Ansvaret paa en enkelt med Udelukkelse af andre Deltagere kræver som Korrelat, at Ansvaret overfor den (subsidiært) ansvarlige faar samme samfundsmæssige Effektivitet som Ansvaret for Forfatteren, der fuldt ud er kendt med Skriftets Indhold og for saa vidt opfylder Betingelserne for at være *forsætlig* Publikant. Det truende fulde Strafansvar, *sikret* gennem Navngivelse, yder nu utvivlsomt under normale Forhold i det store og hele en tilfredsstillende Beskyttelse for de af Presseforbrydelser truede Interesser. Risikoen for Strafansvar vil stimulere den ansvarlige Efterfølger i Ansvarsrækken til at udvise den største Agtpaagivenhed ved Publikationen. Men Forudsætningen for Anvendeligheden af et kunstigt Ansvarssystem med Ansvarsfritagelse for den anonyme Forfatter maatte for det første være, at Efterfølgeren i Ansvarsrækken *virkelig staar* i det af ham opgivne og af Loven forudsatte Forhold til Publikationen, saaledes at det Straamandsvæsen, hvortil Systemet kan friste, naar Ansvaret knyttes til den paagældendes *Navngivelse*, ikke godkendes. — Men dernæst maa det fremhæves, at en Substitution af den egentlige Ophavsmands Ansvar med en Efterfølgers Ansvar — navnlig saaledes som dette var gennemført i den danske Presselov af 1851 — jævnlig ikke vil byde fuldt Ækvivalent m. H. t. *Ansvarets Vægt*, fordi der i Stedet for den virkelig skyldige indsættes en saa at sige »abstrakt« Person, ved Bedømmelsen af hvis Ansvar der ikke kan tages Hensyn til alle de konkrete Momenter, der kunde tages i Betragtning,

naar det drejer sig om Ansvar for den principalt skyldige selv.

Ved Vurderingen af en særlig Presseansvarsordning og Afgrænsningen af dens rimelige Omraade maa man dernæst gøre sig klart de forskellige Maader, hvorpaa Pressen — og her tænkes i første Række paa den periodiske Presse — fungerer som Meddelelsesmiddel:

1. Gennem sit mangeartede Stof virker et Blad eller Tidsskrift ved sin Udbredelse for det første *oplysende for Almenheden* (Bladets Læsere) gennem *Meddelelse af Kundskaber* om forefaldne eller forventede Begivenheder. Dernæst vil Bladet dels gennem det særlige Udvalg af Kundskabsstoffet, dels gennem selvstændige, redaktionelle eller indsendte, Artikler give Udtryk for visse *Meninger* om politiske, økonomiske, sociale, religiøse, æstetiske o. s. v. Forhold, ofte saaledes at Læserne tendentiøst søges paavirkede i en bestemt Retning. Men hvad enten en saadan Paavirkning har været tilsigtet eller ej, vil Forholdet faktisk være det, at Bladet skaber eller bidrager til at skabe en *offentlig Mening* om de paagældende Anliggender.

2. Ved Siden heraf kan Forholdet være det, at Pressen, ofte gennem en særlig Annonceafdeling, benyttes som et i *individuelle* praktiske — lovlige eller ulovlige, eventuelt bedrageriske — Formaals Tjeneste brugbart *Meddelelsesmiddel Mand og Mand imellem*, enten mellem to individuelt bestemte Personer (»personlige Korrespondancer«) eller for at etablere Forbindelse med visse særlig interesserede Læsere (Meddelelser om Dødsfald, Indkaldelser til Møder m. v.) eller maaske med en eller flere paa Forhaand ubekendte Læsere (Averteringer om Beskæftigelsesforhold, Tilbud om Køb og Salg, Ægteskabstilbud, Indbydelse til Aktietegning o. s. v.). Ogsaa Presseudtalelser, der har Karakter af Opfordrin-

ger til *bestemte* Personer om at begaa Forbrydelser eller af Angreb eller Trusler rettede mod bestemte Adressater, indgaar under denne Gruppe, naar *Almenhedens* Mening om eller Bedømmelse af Forholdet er uden Betydning.

Forholdet mellem de to ovennævnte Grupper af Pressemeddelelser kan illustreres ved en Sammenligning med Forholdet mellem Radioen og Telefonen, og indenfor Radioen med Forholdet mellem dennes Foredrags- og Nyhedsstof og de lejlighedsvis forekommende Efterlysninger.

Indenfor begge de nævnte Grupper af Pressemeddelelser kan det forekomme, at Meddelelsens Indhold er ulovligt, men for Vurderingen af det rimelige og forsvarlige i at opstille en særlig Ansvarsordning er det af Betydning at fastholde denne Gruppedeling, og det maa navnlig fremhæves, at det kun er Pressemeddelelser henhørende til den første Gruppe, som oprindelig har været omfattet af de i de forskellige Landes Presselovgivninger opstillede kunstige Ansvarssystemer. Adskillige af disse Presselovgivninger opstillede oprindeligt og indeholder endnu *udtømmende* Fortegnelser over de Forbrydelser, der som »Pressedelikter« er underkastede det særlige Presseansvar, saaledes den franske, den italienske, tidligere den preussiske Presselovgivning. Den endnu gældende *svenske Tryckfrihetsförordning* af 16. Juli 1812, saaledes som den er ændret ved senere Lovgivning, opstiller i § 3 et udtømmende »Brottskatalog« over alle de Forbrydelser, der skal anses som »missbruk af tryckfriheten«, nemlig forskellige Arter Blasfemi, Fornærmelser mod Kongen, Kongehuset og Rigets Stænder, Opfordring til Forbrydelser eller til Ulydighed mod Lovene, Fornærmelser af Rigets Tjenestemænd og af udenlandske Magter, Offentliggørelser af Statens For-

handlinger med fremmede Magter under Krig, Ærefornærmelser mod private, visse løgnagtige Fremstillinger til Vildledelse af Almenheden samt endelig utugtige Skriverier. Af tilsvarende Karakter er Opregninger i andre Presselove.

Ogsaa i Danmark var det oprindelig Forbrydelser henhørende til den første af de ovennævnte to Grupper, som Presselovgivningens særlige Ansvarsbestemmelser havde for Øje. Dette gælder om den Opregning af Trykkefrihedsforbrydelser, som indeholdtes i Fr. 27. Sept. 1799, jfr. foran S. 12, en Opregning, der med visse Ændringer uden principiel Betydning og med Tilføjelse af en enkelt ny Forbrydelse (Krænkelse af Privatlivets Fred) overgik til Prl. 1851 §§ 5—10, og adskilligt taler for, at Loven af 1851 hermed *udtømmende* har villet angive, hvilke Forbrydelser der som egentlige Pressedelikter skulde omfattes af Ansvarsordningen i Lovens § 3. Senere skete der dette, at Straffebestemmelserne i Prl. 1851 §§ 5—10 blev overført til den borgerlige Strfl. af 10. Febr. 1866, og at Prl. 1851 § 3 herefter kom til at staa som en generel Ansvarsbestemmelse, der uden Hensyn til den paagældende Forbrydelses Art kunde forudsættes anvendelig i *alle* Tilfælde, hvor det drejer sig om Ansvar for Indholdet af trykt Skrift, for saa vidt der ikke var udtrykkelig eller i Sagens Natur begrundet Hjemmel for Afvigelser herfra, jfr. i denne Forbindelse Klasselotterilov af 6. Marts 1869 § 5 og Lov om Præmieobligationer Nr. 52 af 14. Marts 1911 § 3, der udtrykkeligt, men med visse Begrænsninger, gør Ansvarsreglerne i Presselovens § 3 anvendelige paa de i de nævnte Love omhandlede Bekendtgørelser. Af disse to singulære Lovbestemmelser kan imidlertid intet udledes m. H. t. Lovgivningens almindelige Stilling til de særlige Ansvarsreglers Anvendelighed paa ulovlige Bladbekendtgørelser i

Tilfælde, hvor de paagældende andre Love tier om Spørgsmaalet.

Dansk Retspraksis efter Strfl. 1866 har været i Overensstemmelse med de ved den ovennævnte Gruppedeling givne Retningslinjer. Ansvarsreglerne i Prl. 1851 § 3 er anset anvendelige, foruden paa den Kreds af Forbrydelser, der opregnedes i denne Lovs §§ 5—10, endvidere paa Bladmeddelelser om et i Strid med Helligdagslovgivningen berammet offentligt Møde, jfr. HD. i U. 1876. 102, paa Meddelelser om Skibstrafik under Verdenskrigen i Strid med derimod nedlagt Forbud, jfr. HDD. i U. 1918. 169, 170, og paa trykte Opraab til Soldater om ikke at møde til Militærtjeneste, HD. i U. 1916. 107, altsaa paa Forseelser henhørende til Gruppe 1. Paa den anden Side har Retspraksis saavidt vides, med den nedenfor nævnte Undtagelse, aldrig betragtet Lovovertrædelser, henhørende under den ovenfor nævnte Gruppe 2 som »Pressedelikter«. Et formelt Kriterium herfor haves i den Omstændighed, at en af det offentlige anlagt Sag er taget under Paakendelse i Realiteten, uden at Justitsministeriets Tiltalebeslutning i Henhold til Prl. 1851 § 13 har foreligget, saaledes f. Eks. HD. i U. 1921. 639; Annoncering i Strid med Apotekerlov Nr. 132 af 29. April 1913 § 19, ligesom Retspraksis aldrig har krævet saadan Tiltalebeslutning ved Reklamering i Strid med Margarinelovgivningen, Varebetegnelses- og Konkurrencelovgivningen samt Lovgivningen om Lotterier og Præmieobligationer — dette sidste uagtet denne Lovgivning m. H. t. Ansvarets *Realitet* til en vis Grad henholder sig til Presselovgivningens særlige Ansvarsregler. Den, saavidt vides, eneste Dom, der har afvist en under Gruppe 2 henhørende Sag, fordi Justitsministeriets Tiltalebeslutning ikke har foreligget, er Østre Landsrets Dom i U. 1934. 194, der drejede sig om Annoncering

i Strid med Apotekerlov Nr. 107 af 31. Marts 1932 § 33, men dette Standpunkt er senere forladt ved samme Rets Dom i U. 1936. 455 [1]).

Det kan herefter fastslaas som Dansk Rets Standpunkt ved den nye Presselovs Ikrafttræden, at Begreberne Pressedelikt og Presseansvar har været forbeholdt for Lovovertrædelser, der har Pressemeddelelser under den første Gruppe til Forudsætning. Kun i disse Tilfælde, hvor det drejer sig om Bladets Udspredning til Almenheden i Betydning af *hele* Bladets Læsekreds og den *derigennem stedfindende* almindelige Oplysning og Paavirkning af Almenhedens Opfattelse — eller dog Opfattelsen hos større ubestemte Grupper indenfor Læsekredsen, saaledes Opfordring *til Soldater* om at nægte Lydighed —, er Begreberne Pressedelikt og Presseansvar historisk afgrænsede og rimeligt begrundede. Kun i saadanne Tilfælde, hvor det drejer sig om Overskridelse af *den almindelige Ytringsfriheds* Grænser kan det med nogen Rimelighed begrundes at paalægge Redaktøren et udvidet Ansvar, naar Forfatteren findes at burde gaa fri, og kun i saadanne Tilfælde kan det begrundes i den almindelige Ytringsfriheds Interesse at fritage Forfatteren for Ansvar.

En yderligere — med den forannævnte beslægtet — Begrænsning af »Presseansvaret« bør opstilles. En Substitution af Redaktøren i Forfatterens Sted vilde ikke kunne forsvares, naar Loven under særligt Ansvar har paalagt bestemte Personer visse Forpligtelser i særlige Stillinger eller under særlige Forhold f. Eks. Ledere af Aktieselskaber m. H. t. Meddelelser om Selskabets For-

---

[1]) Se i denne Forbindelse *Krabbe* og *Hurwitz* i U. 1936 B. 102—104, 149—153, *Alf Ross* smstds. 109—114, *Troels G. Jørgensen* smstds. 173—178.

hold, Tjenestemænd m. H. t. Hemmeligholdelse, jfr. Strfl. §§ 152, 263, Stk. 2, 302, i Modsætning til §§ 103, 129, 263, Stk. 1. Det vilde i Tilfælde som de nævnte være lige urimeligt og ufyldestgørende at lade den virkelige, men anonyme Forfatter gaa fri og at lade Redaktørens Ansvar substituere den særlig forpligtedes Ansvar for Krænkelser af saadanne Pligtforhold [1]). Heraf følger ikke, at Redaktøren under alle Omstændigheder maa gaa fri, men kun at hans eventuelle Ansvar for Medvirken, hvad enten Forfatteren har navngivet sig paa Skriftet eller ikke, kommer til at afhænge af, om Straffelovens almindelige Skyldbetingelser er opfyldte, jfr. Strfl. § 23.

Begrænset paa den anførte Maade faar Pressedeliktet i en vis Forstand en *almenfarlig* Karakter, der hænger sammen med, at det er *Offentliggørelsen* og *Udbredelsen* af Pressemeddelelser med retsstridigt Indhold, der *begrunder* Meddelelsernes Egenskab af Pressedelikter. Men heri ligger ikke, at Almenheden som saadan skal være *krænket*. Dette vil være Tilfældet ved utugtige og blasfemiske Skriverier. Men ved Ærekrænkelser og Krænkelser af Privatlivets Fred er kun en enkelt individuelt bestemt Person krænket. Hvad der i disse sidste Tilfælde gør Meddelelsen til et Pressedelikt, er den Omstændighed, at de fremsatte Udtalelsers Ulovlighed betinges af eller forstærkes ved deres *offentlige* Fremsættelse ɔ: ved at Bladets Læsekreds *som Helhed*

[1]) Ogsaa for Redaktørens Vedkommende kan det tænkes, at en Lov paalægger ham som saadan *særlige* Pligter m. H. t. Indholdet af visse Pressemeddelelser, og at den paagældende Lov maa fortolkes saaledes, at han ikke kan frigøre sig for Ansvar for Overtrædelse af disse Pligter ved at henvise til, at den paagældende Bladmeddelelse hidrører fra en navngiven Forfatter.

gøres bekendt med Udtalelsen. Dette forklarer ogsaa, at en gennem Pressen fremsat Trusel eller et Pengeafpresningsforsøg overfor en bestemt Person ikke er noget Pressedelikt, idet Ulovligheden her hverken betinges af eller forstærkes ved, at *Almenheden* faar Kundskab om Udtalelsen. Endnu bemærkes, at Egenskaben af Pressedelikt ikke blot kan bero paa, at Almenheden eller Enkeltmand er *Angrebsobjekt,* men ogsaa paa, at Læserne søges *paavirkede* til at begaa Forbrydelser. Derfor er offentlige Opfordringer i Bladene til at begaa Forbrydelser, Opfordringer til Oprør eller til Ulydighed mod Lovene — i Mangel af modsat Hjemmel, jfr. Prl. 1938 § 7 — Presseforbrydelser med Presseansvar, men ikke tilsvarende Opfordringer til en enkelt bestemt Person.

Spørgsmaalet om Afgrænsningen af Begreberne »Pressedelikt« og »Presseansvar« er m. H. t. Redaktørens udvidede Ansvar efter § 20, Stk. 2, i den tyske Presselov af 7. Maj 1874 udførlig behandlet i tysk Litteratur, hvor der i Resultatet synes at være Enighed om en tilsvarende Afgrænsning som den ved den ovenfor angivne Gruppedeling opstillede. I Almindelighed støttes dette Resultat paa Betragtninger over Begreberne »*Inhalt* der Druckschrift« og »*Verbreitung* der Druckschrift«. Se saaledes *Friedrich Kitzinger: Das Reichsgeretz über die Presse.* Tübingen 1920, S. 111 og 116 med den dèr anførte Litteratur [1]).

[1]) Efter at have bestemt Pressedelikterne som »Delikte, begangen durch Verbreitung von Druckschriften solchen Inhalts, dass die Verbreitung wegen dieses Inhalts die Strafbarkeit begründet«, skriver *Kitzinger*: »Der Begriff des Pressdelikts verlangt aber einen solchen Inhalt der Druckschrift, dass *die Verbreitung schlechthin,* also die, welche von *irgendeiner Person* an *irgendeiner Personenmehrheit* in *irgendeiner*

Efter det anførte kan Begrebet Pressedelikt ikke systematisk indordnes under det i Lovgivning og Teori sædvanligt anvendte Inddelingssynspunkt, hvorefter Lovovertrædelserne grupperes efter den Interesse eller det Beskyttelsesobjekt, der angribes ved Forbrydelsen. Presseforbrydelserne sammenknyttes ikke til en Enhed som krænkende visse bestemte Samfunds- eller Individualinteresser; de kan krænke snart den ene, snart den anden Interesse. Ofte vil Pressedeliktet foreligge fuldbyrdet med selve den Omstændighed, at Skriftets lovstridige Indhold kommer til Læsernes Kundskab, saaledes ved Skrifter af utugtigt, fornærmeligt eller blasfemisk Indhold. Men Begrebet Pressedelikt kan ikke indskrænkes til saadanne Tilfælde, hvor Skriftets ulovlige Indhold i Forbindelse med dets blotte Udbredelse i sig selv udfylder hele den paagældende Forbrydelses Gerningsindhold, saaledes som dette er beskrevet i Straffeloven. Opfordring til Oprør er saaledes Pressedelikt uden Hensyn til, om Loven har kriminaliseret Opfordrin-

---

Weise erfolgt, strafbar ist.« — *Oetker* har allerede i sin Afhandling i *Goltdammers Archiv 1878: Zur Lehre von den Pressvergehen* S. 249 ff. fremhævet Presseforbrydelsernes almenfarlige Karakter, idet han lægger Hovedvægten paa *Udbredelsen* af Skriftet og fremhæver Modsætningen mellem Bladets Læsere som saadanne: *Die Destinatäre* og de ved Pressemeddelelsen *Angegriffene*. Idet han karakteriserer Presseforbrydelserne som *Gedankenäusserungsdelikte*, bestemmer han Begrebet Presseforbrydelser paa følgende Maade: »Gedankenäusserungsdelikte mit einer Einheit oder Mehrheit subjektiv bestimmter, objektiv unbestimmter Destinatäre, dargestellt in den Lesern oder einen quoten Theil der Leser eines verbreiten Presserzeugnisses.«

Se ogsaa *P. Kloeppel: Das Reichspressrecht, Leipzig 1894*, navnlig S. 299, 305 ff. Kloeppel lægger ved Bestemmelsen af Presseforbrydelsernes Omraade Hovedvægten paa den historiske Tradition.

gen som en selvstændig Forbrydelse eller kun rammer den som en Forsøgsvirksomhed. Og en i et Blad fremsat Trusel om Pengeafpresning overfor en individuelt bestemt Person bliver ikke en Presseforbrydelse, selv om Straffeloven — som den danske Straffelov § 281 — har kriminaliseret Truselens Fremsættelse som fuldbyrdet Afpresning. Det kan derfor ikke tiltrædes, naar *v. Liszt* [1]) ikke vil statuere noget »Pressedelikt«, dersom f. Eks. et Gründer-Konsortium i Bladene offentliggør et løgnagtigt Prospekt for at faa Publikum til at tegne Aktier i Foretagendet, *med den Begrundelse,* at Tankeytringens Fremsættelse i Pressen kun er et Middel til at fuldføre en Retskrænkelse, der først bevirkes ved Følgens Indtræden, men derimod vil antage, at der foreligger et Pressedelikt, saafremt Straffeloven maatte indeholde en Bestemmelse, hvorved det forbydes at opfordre til Aktietegning ved løgnagtige Prospekter, *med den Begrundelse,* at Retskrænkelsen her er indtraadt med selve Offentliggørelsen af det ulovlige Prospekt. Efter det foran S. 73 udviklede bør der hverken i det ene eller i det andet af de nævnte Tilfælde gøres Brug af Begreberne Pressedelikt og Presseansvar.

En Sag for sig er det, at Begrebet Pressedelikt i sidstnævnte Tilfælde ogsaa vil kunne være udelukket af den Grund, at Prospektets Løgnagtighed ikke fremtræder kendeligt for Læserne og derfor ikke kan siges at være en Bestanddel af Pressemeddelelsens *Indhold.* Herom henvises til den følgende Paragraf.

---

[1]) *Deutsches Reichspressrecht, Berlin 1880,* S. 141—142.

§ 11.

Pressedelikter og Presseansvar efter Presseloven af 1938.

I den siden Midten af det 19. Aarhundrede forløbne Tid har de kunstige Ordninger af Presseansvaret fremkaldt ret stærk Kritik. Navnlig fra juridisk Side [1]) er Nødvendigheden og Hensigtsmæssigheden af de kunstige Ansvarssystemer blevet bestridt, og i flere Lande — Østrig 1862, Tyskland 1874, Norge 1902 — har man opgivet det kunstige System til Fordel for den naturlige Ansvarsordning [2]).

Hvad angaar Ansvarsordningen i den danske Presselov af 3. Jan. 1851, har denne vist sig ikke at frembyde tilstrækkelig Betryggelse overfor Straamandsuvæsenet. I de politisk bevægede Tider i 1880erne misbrugtes Ordningen saaledes, at uvedkommende Personer mod Betaling lod sig navngive som Redaktører for derved samtidig at dække den virkelig skyldige, men unavngivne Forfatter, der i Kraft af sin Anonymitet var ansvarsfri, og at fritage den i sidste Instans ansvarlige Bogtrykker for det Ansvar, der skulde paahvile ham. Da Domstolene i deres Retsudøvelse akcepterede saadanne uvedkommende Personer som ansvarlige, naar de blot opfyldte Lovens formelle Betingelser m. H. t. Navngivelse m. m., udkom *den foreløbige Lov af 13. Aug. 1886*, der for

---

[1]) Se saaledes *Getz* i Foreløbigt Udkast til Almindelig borgerlig Straffelov for Kongeriget Norge, Kristiania 1887, Motiverne S. 114 ff.

[2]) Fremhæves maa det dog, at den i *Sverige* i 1909 nedsatte Regeringskommission ang. Revision af Presselovgivningen i sin i 1912 offentliggjorte Betænkning har udtalt sig for at bevare den i Sverige gældende kunstige Ansvarsordning med visse Modifikationer uden principiel Betydning; jfr. Kommissionens Betænkning S. 56 ff.

Dagblade og Ugeblade lagde Ansvaret for Bladets unavngivne Indhold paa dets virkelige Redaktør, samt gjorde baade den virkelige Redaktør og den unavngivne Forfatter ansvarlige i Tilfælde, hvor der paa Bladet var angivet en anden som Ansvarshavende end den, der virkelig ledede Bladets Redaktion, saavel som i Tilfælde af, at den, der var navngivet som Forfatter til en Artikel i Bladet, ikke virkelig var dette. Men denne foreløbige Lov bortfaldt ved Folketingets Forkastelse i 1894. — Bortset fra det omtalte Straamandsuvæsen er det med Styrke blevet gjort gældende, at Ansvarsordningen i Prl. 1851 i for stort Omfang hjemlede Ansvarsfrihed for en Bladredaktør ved ubetinget og uden Undtagelse at lade ham gaa fri for Ansvar baade til Straf og Erstatning for de i Bladet optagne navngivne Artikler. Det er vel rigtigt, at Forfatteren som ideel *Ophavsmand* til Artiklens Indhold maa bære et principalt Ansvar for dette. Men Skriftets Udgiver eller Redaktør er den, der i første Række bør bære Ansvar for *Udbredelsen*, der sker ved hans Foranstaltning og for hans Regning og Risiko. Selv om den navngivne Forfatter ikke var nogen Straamand, var det lidet betryggende for den ved Skriftets Indhold krænkede Borger, at der efter Ansvarsordningen i Loven af 1851 ingen Retsmidler havdes overfor Redaktør eller Udgiver, at der ikke kunde gøres Erstatningsansvar gældende overfor andre end den maaske uvederhæftige Forfatter, ligesom det, naar der i et Blad fremkom en Serie Artikler af strafbart Indhold, ikke ved Nedlæggelse af Fogedforbud overfor Redaktøren kunde hindres, at denne uden selv at paadrage sig Ansvar optog en Fortsættelse i Bladet.

Ønskeligheden af at afløse Ansvarssystemet i Prl. 1851 med den naturlige Ansvarsordning har fundet Udtryk bl. a. i den første Straffelovskommissions Betænk-

ning af 1912, Motiverne S. 325 ff., i den tidligere omtalte Udvalgsbetænkning af 1926 og i Bemærkningerne til Regeringens Forslag til Prl. 1938 [1]). Ansvarsreglerne i denne Lov betegner da ogsaa en Tilbagetrængen af det kunstige System, saaledes at dette nu kun gælder ved her i Riget trykte periodiske Skrifter. Naar det naturlige Ansvarssystem dog ikke er gennemført i videre Omfang end sket ved den nye Presselov, maa dette tilskrives den periodiske Presses Organisationers Modstand og Indflydelse paa Lovens Tilblivelse.

Presseloven af 1938 indeholder ikke — lige saa lidt som Prl. 1851 — nogen Definition af Begrebet Pressedelikt. I Lovens §§ 4 og 5 gives Regler om Ansvaret for den, der offentliggør eller udbreder eller medvirker til *Offentliggørelsen* og *Udbredelsen* af visse Skrifter, hvis Indhold er retsstridigt. I § 6 tales om Ansvaret for *Indholdet* af trykt Skrift, i § 7 om Ansvarsreglerne for visse Forbrydelser, der *begaas gennem* trykt Skrift, og i § 17 om Tiltale *i Anledning af et Skrifts Indhold*. Alle disse Bestemmelser maa antages — ligesom de tilsvarende Bestemmelser i Prl. 1851, der i § 3 omhandler Ansvaret for *Indholdet* af et her i Riget *ved Trykken offentliggjort* Skrift, — at tage Sigte paa Ansvaret for *Offentliggørelsen* eller *Udbredelsen* af Skrifter med ulovligt eller retsstridigt *Indhold*. Ved *Udbredelse* maa antages sigtet til en Udbredelse af en vis almindelig Karakter, ikke til Uddeling i en snævert begrænset, sluttet Kreds. Under *Offentliggørelse* indbefattes ikke blot Udlevering af Eksemplarer af Skriftet til en ubestemt Flerhed af Personer, men ogsaa det Forhold, at et enkelt Eksemplar

---

[1]) Se ogsaa *Troels G. Jørgensen* i Nord. Tidsskr. f. Strafferet 1928 S. 223 ff.

af Skriftet ved Opslag paa et offentligt Sted gøres tilgængeligt for Almenheden.

Af Hensyn til *Ansvarsordningen* er det efter Prl. 1938 uden Interesse at afgrænse Begrebet Pressedelikt indenfor det Omraade (Lovens §§ 4, 5 og 7), hvor Lovgivningens almindelige Ansvarsregler kommer til Anvendelse. Derimod har en saadan Afgrænsning Betydning *dels* m. H. t. de særlige Ansvarsregler i Lovens § 6 for her i Riget trykte periodiske Skrifter, *dels* for *alle* — offentliggjorte eller udbredte — Skrifters Vedkommende, m. H. t. *den særlige Paatalebestemmelse* i Lovens § 17. Denne sidste Bestemmelse afløser den tilsvarende Bestemmelse i Prl. 1851 § 13, hvorefter Justitsministeriet skulde bestemme, om et Skrift »formedelst dets Indhold« skulde paatales af det offentlige, og i Retspraksis — jfr. U. 1913 A 456 (H.) med Note — gjaldt denne Paataleregel ikke blot i de Tilfælde, hvor de særlige Ansvarsregler i Lovens § 3 fandt Anvendelse, men ogsaa i Tilfælde, hvor Ansvaret for Skriftets Indhold skulde afgøres efter Lovgivningens almindelige Regler — forudsat dog, at der overhovedet var Tale om et Pressedelikt, jfr. Udviklingen foran i § 10. At Bestemmelsen om Paatale nu træffes af Rigsadvokaten i Stedet for af Justitsministeren, kan ikke have medført nogen Ændring heri.

Da nu Prl. 1938 maa antages i det hele at have henholdt sig til det samme Omraade for Begrebet Pressedelikt som Loven af 1851, saaledes som denne er blevet forstaaet i Retspraksis, maa den i forrige Paragraf opstillede med Sagens Natur stemmende Afgrænsning af Omraadet for disse Delikter lægges til Grund ogsaa ved Fortolkningen af Prl. 1938, forsaavidt denne Lov ikke maatte indeholde Hjemmel for Afvigelser herfra, se herom nedenfor m. H. t. Ansvar for Annoncer og m.

H. t. Erstatningsansvaret. — Denne almindelige Afgrænsning af Pressedelikternes Omraade maa derfor haves i Erindring ved den følgende Gennemgang af Presselovens Ansvarsregler.

Et Spørgsmaal af almindelig Betydning er det, hvor vidt Virksomheden ved Publicering af et Presseprodukt skal være fremskredet, for at de særlige Regler om »Presseansvaret« skal kunne komme til Anvendelse, eller med andre Ord, hvorledes *Begyndelsestidspunktet* for »Pressedeliktet« skal fikseres. Som lige nævnt foran S. 84 er det *Udbredelsen* eller *Offentliggørelsen*, der begrunder det særlige Presseansvar. Ansvarsbestemmelserne i Presselovens §§ 4—6 gaar helt igennem ud fra, at Udbredelse eller Offentliggørelse *har fundet Sted*, og det maa utvivlsomt hertil være tilstrækkeligt, at Udbredelsen er *paabegyndt*. Ligesaa utvivlsomt er det, at de *naturlige* Ansvarsregler for forberedende Forsøg maa være anvendelige, f. Eks. naar en Forfatter, der ønsker at være anonym, har indleveret et Manuskript, som endnu ikke er antaget til Optagelse. Mere tvivlsomt er det, om dette ogsaa gælder, naar Manuskriptet er antaget, men endnu ikke færdigtrykt, f. Eks. hvis et Korrekturark (mere praktisk ved Tidsskrifter end ved Dagblade) ved en Indiskretion fra Trykkeriet er blevet meddelt uvedkommende, eller naar Trykningen er fuldført, men Udbredelsen endnu ikke er paabegyndt. Ansvarssystemet i Prl. § 6 synes imidlertid saa bestemt at forudsætte, at Skriftet *faktisk er* offentliggjort, at der i det højeste kan være Tale om at bringe de særlige Ansvarsregler til Anvendelse, naar det færdig trykte Skrift er afleveret fra Trykkeriet til Offentliggørelse [1]).

[1]) Saaledes *Matzen*: Den danske Statsforfatningsret III 1909, S. 386—87.

Ifølge Prl. § 4 er den, der offentliggør eller udbreder, eller som medvirker til Offentliggørelsen eller Udbredelsen af *ikke-periodisk trykt Skrift*, ansvarlig til Straf eller Erstatning efter Lovgivningens almindelige Regler, saafremt Indholdet er retsstridigt. For disse Skrifters Vedkommende gælder altsaa, uden Hensyn til, hvor, af hvem eller paa hvilket Sprog Skriftet er trykt, fuldt ud det naturlige Ansvarssystem. Hverken m. H. t. Kredsen af de ansvarlige eller m. H. t. de objektive og subjektive Ansvarsbetingelser gælder der noget særligt for disse Skrifter. Paa samme Maade forholder det sig med Spørgsmaalet om dansk Straffemyndigheds Omraade. Er hele Offentliggørelses- og Udbredelsesvirksomheden foregaaet i Udlandet, afhænger det af Bestemmelserne i Straffelovens §§ 7—9, om Strafansvar er paadraget efter dansk Ret. Eksempelvis vil den Udlænding, der i Udlandet paa fremmed Sprog lader trykke og offentliggøre et Skrift, der indeholder en Krænkelse af den danske Stats Selvstændighed, Sikkerhed, Forfatning eller offentlige Myndighed, i Medfør af Straffelovens § 8 kunne paadrage sig Strafansvar efter Strfl. Kap. 12—14. Om Ansvaret kan *gennemføres* her i Landet, afhænger af almindelige straffeprocessuelle Regler, praktisk talt af, om den paagældende indfinder sig paa dansk Omraade.

Ganske samme Ansvarsregler gælder ifølge Prl. § 5 med Hensyn til *periodiske Skrifter, der ikke er trykt her i Riget.*

Og endelig finder ifølge Lovens § 7 Lovgivningens almindelige Ansvarsregler Anvendelse, naar visse alvorlige Statsforbrydelser, nemlig de i Strfl. §§ 98—101, 102 Stk. 1, 103 Stk. 1, 105, 106, 111—113 og 115 omhandlede Forbrydelser begaas gennem et *her i Riget trykt periodisk Skrift.*

Men bortset fra dette sidste opstiller Lovens § 6 en Række Regler om Ansvaret for Indholdet af et *her i Riget trykt periodisk Skrift,* hvorved der paa væsentlige Punkter dels i indskrænkende dels i udvidende Retning afviges fra Lovgivningens almindelige Ansvarsordning [1]). Det tilstræbes ved disse særlige Regler i Lighed med, hvad der gjaldt efter Prl. 1851 § 3, at *koncentrere* Ansvaret paa enkelte Hovedmænd med *Udelukkelse* af andre Deltagere i Publikationen og samtidig at *skærpe* Ansvaret og dermed Agtpaagivenheden hos den, hvem Ansvar kan paalægges. Loven præges derhos, som det ogsaa fremgaar af dens Motiver, af en stærk Utilbøjelighed til at gribe ind i Bladredaktionernes »interne Forhold«, navnlig Forholdet mellem Chefredaktøren og ham underordnede Medarbejdere ved Bladet.

Prl. § 6 angaar ifølge Paragrafens Stk. 1 Ansvaret for Indholdet af et *her i Riget trykt* periodisk Skrift. Er et periodisk Skrift trykt her i Riget, kommer Paragrafens Ansvarsregler til Anvendelse, ogsaa naar Udbredelse eller Offentliggørelse udelukkende sker i Udlandet, og omvendt er disse Ansvarsregler uanvendelige, naar Skriftet er trykt i Udlandet, selv om Udbredelse eller Offentliggørelse udelukkende sker her i Riget. Iøvrigt sondrer Loven mellem Strafansvar (§ 6, Stk. 2—6) og Erstatningsansvar (§ 6, Stk. 7).

---

[1]) Presselovens § 6 er, som det tildels vil fremgaa af det følgende, hverken indholdsmæssigt eller redaktionelt noget mønsterværdigt Stykke Lovarbejde. Paragrafens Bestemmelser er ikke alene indviklede, men i flere Henseender uklare, de opstillede Sondringer irrationelle og subtile, øjensynligt kompromisbestemte, Bemærkningerne til Lovforslaget lidet oplysende og lidet overbevisende til Begrundelse af de opstillede Regler.

kan *kun* paalægges *Redaktøren* og *Forfatteren*, jfr. § 6, Stk. 2.

Dette betyder en *Begrænsning af det almindelige Ansvar*, idet alle andre Deltagere i Publikationen: Udgiver, journalistiske Medarbejdere, Bogtrykker, Forhandlere og andre Uddelere er fritagne for Ansvar. Loven er herved aabenbart gaaet ud fra, at Retshaandhævelsens Interesser vilde være fyldestgørende varetaget derved, at *enten* Forfatter *eller* Redaktør effektivt kan rammes af Strafansvar. Overensstemmende hermed bliver Redaktøren straffri, hvis en *navngiven Forfatter* ved Artiklens Offentliggørelse har Bopæl eller fast Ophold her i Riget og er myndig og i Besiddelse af den til Paadragelse af Strafansvar fornødne Tilregnelighed; og omvendt er den unavngivne Forfatter af en Artikel ansvarsfri, dersom *Redaktøren* ved Artiklens Aflevering har Bopæl eller fast Ophold her i Riget eller dog, naar Sag anlægges eller Tiltale rejses, er under Statens dømmende Myndigheds Omraade. — Derimod har Loven ikke haft Øje for det Tilfælde, at *hverken* Redaktøren *eller* Forfatteren ved Skriftets Udgivelse har opfyldt Bopæls- eller Opholdsbetingelserne for at kunne drages til Ansvar her i Riget, og forstaaet efter Ordene — jfr. den kategoriske Udtalelse, at Strafansvar *kun* kan paalægges Redaktør og Forfatter — vil dette betyde, at f. Eks. en i Malmø bosiddende Redaktør i et saadant Tilfælde skulde kunne lade et periodisk Skrift trykke, udgive og offentliggøre her i Riget, uden at der var nogen Mulighed for her at gøre Strafansvar gældende mod den her bosatte Bogtrykker eller mod Forhandlerne, jfr. ogsaa at Lovens § 14 angaaende Nedlæggelse af Forbud mod et Skrifts Udbredelse her i Riget alene angaar Skrifter *trykte i Udlandet*. — Denne Konsekvens

af Lovens Ansvarssystem, der bl. a. beror paa, at den nye Presselov i Modsætning til Prl. 1851 § 3 ganske har fritaget Bogtrykkeren for Ansvar, er saa stødende, at den saa vidt muligt bør søges undgaaet. Dette kunde vel ogsaa tildels opnaas og forsvares ved en analogisk Udvidelse af Bestemmelsen i § 14 til ogsaa at omfatte Nedlæggelse af Forbud mod Udbredelse her i Riget af Skrifter trykte og udbredte her under Omstændigheder, hvor hverken Redaktør eller Forfatter opfylder Betingelserne for her effektivt at kunne drages til Ansvar. Derimod vil det overfor den kategoriske Affattelse af § 6, Stk. 2, næppe være muligt under de angivne Omstændigheder at inddrage Bogtrykker og Forhandlere som ansvarlige til Straf efter Lovgivningens almindelige Ansvarsregler ud fra en Betragtning om, at disse Ansvarsregler skulde have subsidiær Gyldighed, hvor det kunstige Ansvarssystem ikke slaar til, saaledes som hjemlet for Erstatningsansvarets Vedkommende i Lovens § 6, Stk. 7.

Ansvarsbegrænsningen i § 6 tager Sigte paa Ansvaret for *Offentliggørelsen* og *Udbredelsen som saadan*, men gælder ikke for en Virksomhed, der ikke dækkes af de fremhævede Ord. En Virksomhed, der ikke kan betegnes som et normalt Led i Offentliggørelsen, men hvorved det i Skriftet indeholdte strafbare Forhold udøves eller fremmes paa selvstændig Maade, navnlig med individuel Adresse, nyder ikke godt af Ansvarsfriheden og kan overhovedet ikke anses som noget Pressedelikt, jfr. foran § 10. Se saaledes fra tidligere Ret paa den ene Side U. 1916. 106 (H) — to Personer, der langs Vejene havde *opklæbet* et trykt, underskrevet Opraab til Soldater om ikke at møde til Militærtjeneste eller skyde paa Fjenden, frifundne, da Opklæbningen ikke kunde anses for andet og mere end en Offentliggørelse, der faldt ind

under Prl. 1851 § 3; og paa den anden Side U. 1919. 656, 660 (H.) — Personer, der *til Soldater* udenfor en Kaserne havde *uddelt* trykte, underskrevne Opraab for at forlede dem til Ulydighed mod deres Foresatte, dømte, uden at Prl. 1851 § 3 var til Hinder herfor. Det var derfor ejheller nogen Afvigelse fra Ansvarsreglerne i Prl. 1851 § 3 og kan ejheller være ansvarsfrit efter Prl. 1938 § 6, naar nogen i Strid med Forbudet i Strfl. § 234, Nr. 1, overlader *en Person under 18 Aar* et periodisk Skrift af utugtigt Indhold.

Bestemmelserne i Lovens § 6 tager dernæst kun Sigte paa Ansvaret for det trykte Skrifts *Indhold*. Heri ligger, at den Ulovlighed eller Retsstridighed, for hvilken Strafansvar paadrages, skal have objektivt manifesteret sig i Pressemeddelelsen som Tankeytring betragtet. Udenfor Omraadet af § 6 falder derfor de saakaldte formelle Pressedelikter, jfr. foran S. 39 ff, samt Skrifter, der alene er retsstridige som krænkende Forfatterretten, jfr. U. 1899. 391, 1904. 751. Udenfor § 6 falder fremdeles Pressemeddelelser, hvis Strafbarhed alene beror paa den retsstridige Hensigt, hvori de er fremsatte, naar denne Hensigt ikke har fundet Udtryk i Meddelelsens *Indhold*, saaledes som dette maa læses og forstaas af Almenheden. Forberedende Forsøgshandlinger vil derfor normalt falde udenfor den særlige Ansvarsordning; derimod betinges Anvendelsen af denne, som tidligere omtalt, ikke deraf, at den paagældende Forbrydelses Gerningsindhold fuldt ud skal være realiseret i Presseudtalelsen.

Medens Prl. § 6, Stk. 2, saaledes paa Forhaand begrænser det naturlige Strafansvar ved at fritage alle andre end Redaktør og Forfatter for Strafansvar, indeholder § 6, Stk. 3, Bestemmelser, der baade paalægger Redaktøren Ansvar og fritager ham for Ansvar ud over, hvad der vilde følge af almindelige Regler, og i Forbin-

delse hermed Bestemmelser, der fritager den unavngivne Forfatter for Ansvar.

a. *Redaktørens Ansvar.*

Paa Forhaand bemærkes, at naar Prl. paalægger »Redaktøren« Ansvar, sigtes herved til den virkelige Redaktør, d. v. s. til den, der, eventuelt som Chefredaktør, *virkelig leder* Bladets Redaktion, uden Hensyn til, om han har opfyldt sin Navngivelsespligt eller ikke. Loven har herved for Redaktørens Vedkommende villet helt bryde Staven over Straamandsuvæsenet og har yderligere kriminaliseret dette Forhold ved, naar en urigtig Redaktør er angivet, at foreskrive Straf baade for den virkelige Redaktør og for den urigtigt angivne, med hvis Samtykke Angivelsen er sket, jfr. § 2, Stk. 2. Er Skriftet af strafbart Indhold, straffes altsaa den virkelige Redaktør baade efter § 2, Stk. 2, og for Skriftets Indhold. Derimod rammes Straamanden kun med Straf efter § 2, Stk. 2, men paadrager sig ikke ved at lægge Navn til som Redaktør Ansvar for Skriftets Indhold, selv om han har kendt og forstaaet dette.

Hovedreglen er, at *Redaktøren* er ansvarlig til Straf for Skriftets Indhold, »som om han var navngiven Forfatter af dette«. Dette sidste skal ikke forstaas saaledes, at Redaktørens Ansvar bliver at bedømme paa samme Maade som Ansvaret skulde have været bedømt for *den individuelle Forfatter* af den konkret foreliggende Artikel; men det betyder — overensstemmende med hidtidig Forstaaelse af Prl. 1851 § 3 »for Indholdet... paahviler Ansvaret...« —, at Redaktøren skal anses som havende *en Forfatters* Kendskab til og Forstaaelse af Skriftets objektive Indhold, og at han for saa vidt opfylder Betingelserne for at kunne drages til Ansvar som forsætlig

Publikant af de i Skriftet indeholdte Udtalelser og dermed som Gerningsmand til det paagældende Pressedelikt. For dette Ansvar fritages Redaktøren ikke, selv om han har overset eller ikke har forstaaet Skriftets retsstridige Indhold, og altsaa i Virkeligheden højst har udvist uagtsomt Forhold, ja end ikke, selv om han paa Grund af Sygdom eller Fraværelse ikke har gennemlæst eller kunnet gennemlæse den paagældende Artikel. Presseloven har ikke hjemlet nogen Undtagelse fra den opstillede Skyldpræsumtion, saaledes at Redaktøren skulde blive ansvarsfri og Ansvaret bedømmes efter naturlige Ansvarsregler, dersom det maatte antages, at ingen Uagtsomhed kunde lægges ham til Last, jfr. derimod tysk Prl. 1874 § 20, norsk Strfl. § 431, dansk Kommissionsudkast 1912 § 399, Udvalgsudkast 1926 § 6. Dog vil det formentlig kunne antages, at Redaktøren bliver ansvarsfri, og at Strafansvar kan paalægges den som Regel ansvarsfri unavngivne Forfatter, naar denne har misbrugt den kunstige Ansvarsordning til svigagtigt at forlede Redaktøren til at optage en strafbar Artikel, hvis Ulovlighed ikke kunde erkendes af Redaktøren til trods for, at han har udvist den Agtpaagivenhed, som kunde kræves af ham, saaledes i den i Juridisk Ugeskrift 1854, S. 302 refererede Sag (et Akrostikon), jfr. herved *Troels G. Jørgensen* i Nord. Tidsskr. f. Strafferet, 1928, S. 227.

Af det om Forstaaelsen af Udtrykket »Skriftets *Indhold*« udviklede fremgaar det, at særlige *subjektive* Omstændigheder, der kunde skærpe Ansvaret for *Forfatteren,* men som ikke har fundet objektivt Udtryk i Skriftet, f. Eks. Tilstedeværelsen af et særligt *Motiv,* at en Sigtelse er fremsat *mod bedre Vidende* (Strfl. § 268) eller Hensynet til Forfatterens Fortid (Gentagelsesvirkning m. m.), ikke kan tages i Betragtning ved Bedøm-

melsen af Redaktørens Ansvar, hvorimod saadanne Omstændigheder vedrørende Redaktørens egen Person og egne Forhold maa tages i Betragtning ved Sagens Afgørelse.

Fra det omtalte strænge Redaktør-Ansvar gør Loven i § 6, Stk. 3, Pkt. 2, en omfattende Undtagelse, idet Redaktøren er straffri, saafremt Skriftets strafbare Indhold hidrører fra en *navngiven* Forfatter, hvorved forstaas en Forfatter, der *selv har navngivet sig* i Skriftet, og denne Forfatter ved Artiklens Offentliggørelse har Bopæl eller fast Ophold her i Riget og er myndig — altsaa normalt 21 Aar — og i Besiddelse af den til Paadragelse af Strafansvar fornødne Tilregnelighed (jfr. Strfl. §§ 16, 17). Det maa herved antages forudsat, at kun Navngivelse af en Person, der *virkelig* er Forfatter til Artiklen, kan frigøre Redaktøren for Ansvar [1]), og at Redaktørens Tro paa, at den Straamand, der har navngivet sig, virkelig er Forfatter, ikke kan fritage ham for Ansvar. Ejheller fritager det Redaktøren for Ansvar, at han fejlagtigt har stolet paa, at den virkelige, navngivne Forfatter opfyldte Myndigheds-, Tilregnelighedseller Bopælsbetingelserne. Og endelig fritager det ikke Redaktøren for Ansvar, at den ved Artiklens Offentliggørelse fraværende, navngivne Forfatter senere, ved Sagens Anlæg, er kommet under Statens dømmende Myndigheds Omraade, jfr. derimod § 6, Stk. 5.

---

[1]) I Bemærkningerne til Lovforslaget, Rigsdagstidende 1937—38, Tillæg A., Sp. 4294, siges det: »Ved denne Bestemmelse [ɔ: § 6, Stk. 3, Pkt. 3] fastslaas det ikke blot, at Angivelsen af en Straamand som Forfatter ikke fritager Redaktøren for Ansvar, men ogsaa at Redaktøren altid skal være ansvarlig, naar han selv gør sig delagtig i selve Angrebet, enten derved at det fremkommer efter hans Opfordring, eller han dog har været medvirkende ved Affattelsen af Artiklen.«

Ifølge Prl. 1851 § 3, Stk. 4, havde en Efterfølger i Ansvarsrækken *den fulde Bevisbyrde* for, at Betingelserne for at drage en Forgænger til Ansvar med frigørende Virkning for Efterfølgeren var opfyldte. Han var pligtig til paa Opfordring, der skulde rettes til ham inden 3 Maaneder efter, at Bekendtgørelse om Skriftets Udgivelse første Gang var indrykket i et offentligt Blad, at meddele de i saa Henseende nødvendige Oplysninger, dersom han ikke selv vilde overtage Ansvaret. Dette forstodes saaledes, at f. Eks. Redaktøren kunde *frit vælge* mellem selv at overtage Ansvaret eller meddele de krævede Oplysninger for at Ansvaret kunde paalægges den navngivne Forfatter. Overensstemmende hermed bestemtes det i Rpl. § 170, Stk. 4, at Efterfølgeren i Ansvarsrækken, naar han selv *vilde* overtage Ansvaret, kunde nægte Vidnesbyrd angaaende Betingelserne for en Forgængers Ansvar. Dersom den omtalte Opfordring ikke var rettet til Efterfølgeren inden den nævnte Frist, bortfaldt Ansvaret for ham. — Tilsvarende Bestemmelser findes ikke i Prl. 1938. Den omtalte Valgfrihed er bortfaldet, og en Redaktør kan nu ikke undslaa sig for at afgive Vidneforklaring angaaende Ansvarsbetingelserne for den navngivne Forfatter, idet Lov Nr. 151 af 13. April 1938 har ophævet den tidligere Bestemmelse i Rpl. § 170, Stk. 4. Der kan herefter spørges, hvorledes det nu skal konstateres, om Betingelserne for at drage den navngivne Forfatter til Ansvar med frigørende Virkning for Redaktøren er opfyldte, og hvad der i saa Henseende kan kræves af den paataleberettigede, inden han skrider til at gøre Ansvar gældende mod Redaktøren. Efter Sagens Natur maa det formentlig fremdeles antages, at Redaktøren har Bevisbyrden for, at den navngivne Forfatter opfylder Ansvarsbetingelserne, og at en resultatløs Opfordring til ham om,

eventuelt under Vidneansvar, at afgive de fornødne Oplysninger normalt maa være tilstrækkeligt Grundlag for den paataleberettigede til at gøre Ansvar gældende mod Redaktøren.

Fra Bestemmelsen om, at en Forfatters Navngivelse dækker Redaktøren mod Ansvar, opstilles der i § 6, Stk. 3, to Undtagelser, idet Straffrihed for Redaktøren ikke indtræder, 1) saafremt Artiklen er skrevet efter Opfordring fra eller under Medvirken af Redaktøren eller med dennes Vidende af en Medarbejder ved Skriftet, eller 2) saafremt Redaktøren har været vidende om, at Indholdet af Skriftet var urigtigt.

Med Hensyn til Forstaaelsen af disse to »Undtagelser fra Undtagelsen« bemærkes følgende:

Ad. 1. Bestemmelsen, som den foreligger, er et dunkelt Udtryk for det, der har været Meningen. Efter naturlig Læsning maatte den heromhandlede Bestemmelse forstaas saaledes, at Redaktøren bærer Ansvar for den navngivne Artikel, saafremt Artiklen *enten* er skrevet efter Opfordring fra eller under Medvirken af Redaktøren, *eller* med Redaktørens Vidende (er skrevet) af en (navngiven) Medarbejder ved Skriftet [1]). Af Bemærkningerne til Lovforslaget [2]) fremgaar det imidlertid, at Meningen har været den, at gøre Redaktøren ansvarlig ikke blot naar Artiklen er skrevet efter Redaktørens *egen* Opfordring eller under *hans* Medvirken, men ogsaa naar den er skrevet (af en navngiven Tredjemand) under Medvirken af en Medarbejder ved Skriftet, og Redaktøren har været vidende *herom* ɔ: om at ***Medarbejderen*** har ydet *sin* Medvirken. Bestemmelsen er i sin Helhed tænkt som et Supplement til en forudsat

[1]) Saaledes er Bestemmelsen ogsaa forstaaet af *J. L. Frost* i Juristen 1939 S. 102.

[2]) Rigsdagstidende 1937/38, Tillæg A, Sp. 4294.

Regel om, at Angivelse af en *helt uvedkommende Person*, en Straamand, som Forfatter ikke skal kunne fritage Redaktøren for Ansvar.

Ved Redaktørens (Medarbejderens) Medvirken maa, som det fremhæves i Bemærkningerne til Lovforslaget, forstaas *reel* Medvirken i Artiklens Tilblivelse, saa at der ikke bliver Tale om Ansvar for Redaktøren, blot fordi han eller Medarbejderen har foretaget Rettelser af ortografiske eller sproglige Fejl.

Ad 2. Naar Loven paalægger Redaktøren Ansvar ogsaa for navngivne Artikler, saafremt han har været vidende om, at Indholdet af Artiklen var *urigtigt*, dækker dette *ikke alle* Tilfælde, hvor Redaktøren har været vidende om, at Indholdet af Artiklen har været *retsstridigt*, uagtet den i Bemærkningerne til Lovforslaget givne Begrundelse — at »det vil være stridende mod enhver sund Retsfølelse, om Redaktøren under saadanne Omstændigheder skulde kunne gaa fri for Ansvar« — skulde synes at maatte medføre dette som nødvendig Konsekvens. Ordet »urigtigt« omfatter kun saadanne Tilfælde, hvor Retsstridigheden beror paa, at Artiklens Indhold ikke har været *overensstemmende med Sandheden*. Redaktøren vil saaledes kunne straffes efter Strfl. § 267, Stk. 2 (eventuelt for Bagvaskelse efter § 268), dersom han har været vidende om Usandheden af den i Skriftet fremsatte Sigtelse eller om Urigtigheden af de Fakta, der anføres til Støtte for den, men ikke efter Strfl. § 267, Stk. 1, for Haans- eller Ringeagtsytringer, ejheller efter § 263 for »rigtige« Udtalelser, der krænker Privatlivets Fred eller efter § 234 for utugtige eller efter § 140 for blasfemiske Skriverier, selv om han har været klar over de paagældende Udtalelsers ulovlige Karakter. Bemærkningerne til Lovforslaget indeholder

intet til Forklaring af denne mærkelige Begrænsning af Ansvaret.

Strafansvar kan som nævnt kun paalægges den *ledende* Redaktør og er for hans Vedkommende uafhængigt af, om han har opfyldt sin Navngivelsespligt eller ikke. Andre Medlemmer af Redaktionen er ansvarsfri. Men en Redaktøren underordnet Medarbejder kan være navngivet *som Forfatter* og dermed paadrage sig Ansvar *som saadan* med frigørende Virkning for den ansvarshavende Redaktør. Af § 6, Stk. 5, fremgaar det, at en oprindeligt unavngiven Medarbejder ved Skriftet, der er Redaktørens underordnede, ikke senere kan paatage sig Ansvar som navngiven Forfatter, men Loven indeholder ingen Hjemmel for, at en Medarbejder, der *fra først af* har navngivet sig paa Skriftet, skulde indtage anden Stilling i ansvarsmæssig Henseende end en udenforstaaende Tredjemand. Ansvar for Redaktøren kan da kun indtræde, dersom den navngivne Medarbejder har skrevet Artiklen »efter Opfordring fra eller under Medvirken af Redaktøren«, jfr. § 6, Stk. 3,

Kort sammenfattet kan det siges, *at* den ansvarshavende Redaktør ubetinget bærer Ansvar for Bladets unavngivne Stof, men som Hovedregel — nemlig med de i § 6, Stk. 3, angivne Undtagelser — ikke for det navngivne Stof, samt *at* andre Medlemmer af et Blads Redaktion er fritagne for Ansvar, medmindre de fra først af har navngivet sig som Forfattere.

Et almindeligt Forbehold gælder m. H. t. Prl. § 7, hvorefter Lovgivningens almindelige Ansvarsregler finder Anvendelse, naar de dèr omhandlede Statsforbrydelser begaas gennem her i Riget trykt periodisk Skrift. Dette betyder for saa vidt en *Indskrænkning* af det tidligere gældende kunstige Ansvarssystem til Fordel for den naturlige Ansvarsordning. — Paa den anden Side

betegner Presseloven en *Udvidelse* af det kunstige Ansvarssystem, for saa vidt angaar Ansvaret for periodiske Skrifter med *utugtigt* Indhold. I Retspraksis, jfr. U. 1938. 121 (H.), 190, var det nemlig antaget, at Bestemmelsen i Straffelovens § 234, Nr. 2, der fastsætter Straf for den, som offentliggør eller udbreder eller i saadan Hensigt forfærdiger eller indfører utugtige Skrifter m. m., herved havde fraveget det kunstige Ansvarssystem i Prl. 1851 § 3 og var gaaet over til den naturlige Ansvarsordning [1]). Da Prl. § 7 ikke har medtaget den nævnte Bestemmelse i Strfl. § 234, maa det vistnok antages, at Strafansvaret for Indholdet af *utugtige* Artikler i et periodisk Skrift fremtidig bliver at afgøre efter Prl. § 6, saaledes at Strafansvar kun kan paalægges Redaktør eller Forfatter, jfr. dog i det følgende om Prl. § 15, Stk. 2.

Om Redaktørens Ansvar for *Annoncestoffet*, se nedenfor S. 103.

b. *Forfatterens Ansvar.*

1. Den navngivne Forfatter.

Foreløbig bemærkes, at Prl., jfr. foran S. 92, har søgt effektivt at komme Straamandsuvæsenet for *Redaktørens* Vedkommende til Livs dels ved at kriminalisere dette Forhold dels ved at paalægge den virkelige Redaktør Ansvaret, men at Sagen stiller sig anderledes m. H. t. *den navngivne Forfatter*. Forfatteren har ingen Navngivelsespligt. Angivelse af urigtigt Forfatternavn er ikke

---

[1]) Det modsatte var antaget i min Kommentar til Straffeloven, 2. Udg., S. 404—05, cfr. heroverfor Straffelovskomm. Bet. 1912, Mot. S. 210 ad § 218 og Regeringsforslag 1924, Bem. til § 236 med Henvisning til Genève-Konventionen af 12. Sept. 1923.

strafbart, og Loven indeholder ingen Hjemmel til at gøre den virkelige, men ikke navngivne Forfatter ansvarlig for Artiklens Indhold, selv i Tilfælde af, at en uvedkommende Person efter Aftale med ham har angivet sig som Forfatter. Den virkelige Forfatter er og bliver unavngiven. Ejheller kan der paalægges Straamanden Forfatteransvar for Artiklens Indhold. Af de foran S. 94, Noten, citerede Bemærkninger til Lovforslaget fremgaar det derimod, at kun Navngivelse af en Forfatter, der *virkelig er* Forfatter, skal kunne ***dække Redaktøren mod Ansvar***. Dette er ogsaa foreneligt med Affattelsen af § 6, Stk. 3, Pkt. 2. Naar Redaktørens Ansvarsfrihed her betinges af, at Skriftets strafbare Indhold *»hidrører fra« en navngiven Forfatter*, og at »Forfatteren« ved Artiklens Offentliggørelse har Bopæl o. s. v., forstaas dette naturligt saaledes, at kun den kommer i Betragtning, der *virkelig staar* i Forfatterforhold til Artiklen. Det maa herefter antages, at Angivelse af en Straamand som Forfatter har til Følge, at Redaktøren bliver ansvarlig, hvorimod hverken den virkelige Forfatter eller Straamanden er ansvarlige, dog at der herfra, som foran S. 93 bemærket, vil kunne gøres Undtagelse i Tilfælde af, at den virkelige Forfatter (og Straamanden) har ført den i begrundet god Tro værende Redaktør bag Lyset m. H. t. Forfatterens Identitet. Foreligger der et saadant Misbrug af den kunstige Ansvarsordning, maa de, der er skyldige i Misbruget, være ansvarlige efter Lovgivningens almindelige Ansvarsregler.

Ifølge § 6, Stk. 4, er *den navngivne Forfatter* ansvarlig til Straf efter Straffelovgivningens almindelige Regler alene eller sammen med Redaktøren. Hans Ansvar er altsaa det samme som det, der paahviler Forfattere af ikke-periodiske Skrifter. Som Regel vil han være eneansvarlig, men i de ovenfor nævnte Undtagelsestilfælde,

hvor Redaktøren ifølge § 6, Stk. 3, bliver ansvarlig uanset, at en Forfatter har navngivet sig, paahviler Ansvaret dem begge, saaledes f. Eks. i det Tilfælde, at den navngivne Forfatter ved Artiklens Offentliggørelse vel var over kriminel Lovalder, men ikke fyldt 21 Aar, eller i Tilfælde af, at han ved Offentliggørelsen kun havde midlertidigt Ophold her i Riget, men, naar Sag anlægges eller Tiltale rejses, er under Statens dømmende Myndigheds Omraade, jfr. Straffelovens § 6.

Hvad der kræves til behørig Navngivelse, maa besvares paa samme Maade som efter Prl. 1851 § 3.

En Navngivelse, der ikke hidrører fra den paagældende selv, kan ikke komme i Betragtning, jfr. Ordene i Prl. 1851 § 3 »har navngivet sig«, U. 1888. 427 (H.), H. T. 1911. 139, U. 1923. 64 (H.) Se ogsaa U. 1920. 153 (H.) — ikke anset som behørig Forfatterangivelse, at en Redaktør i sit Blad havde aftrykt et med to Navne underskrevet trykt og udspredt antimilitaristisk Opraab, uanset at Underskriverne havde *ønsket*, at Opraabet maatte blive optaget i Bladet, da Optagelsen dog faktisk ikke var sket *ved deres Foranstaltning*.

Til behørig Navngivelse udkræves en tilstrækkelig individualiserende Betegnelse af Vedkommende, i Almindelighed ved Angivelse af hans fulde Efternavn; at dette just skal være hans Daabsnavn, kan ikke kræves. Undertiden er en fuldt individualiserende Betegnelse uden Angivelse af Personnavn anset tilstrækkelig, saaledes U. 1901. 122 — »Politibetjent Nr. 617«; derimod vil Pseudonymer, selv om de er gennemskuelige og notorisk kendte, eller almindelig kendte Mærker eller Forbogstaver ikke fyldestgøre Kravet om Navngivelse, se f. Eks. U. 1888. 262 (»G. B.«); 1892. 259 (H.); men afvigende U. 1910. 1018 (»E. H.«). Lige med manglende Navngivelse maa stilles, at Navngiveren er ubekendt,

U. 1920. 150 (H.), eller ikke til at finde, U. 1881. 695. En individualiseret Forenings Underskrift eller et Firmanavn fyldestgør Kravet om Navngivelse, U. 1876. 102 (H.), 1888. 520, 1889. 242, 1898. 558. Strafansvaret maa da paahvile Foreningens ikke personligt navngivne Ledere eller Firmaets Indehaver. Derimod er Udtrykket »udgivet af en Forening« ikke tilstrækkelig individualiserende, U. 1868. 778.

Noget Krav til Formen for Navngivelse eller dens Plads paa Skriftet opstiller Loven ikke, og det kan navnlig ikke kræves, at Navnet skal fremtræde som Underskrift. En redaktionel Bemærkning som denne: »Vi har fra Justitsministeren modtaget følgende« er tilstrækkelig Navngivelse. Jfr. ogsaa U. 1937. 571: »I Retshjælpens Møde i Dag aflagde Formanden Carl Hansen følgende Beretning...«; Carl Hansen anset som behørigt navngiven Forfatter af den derefter refererede Beretning.

Ifølge Lovens § 6, Stk. 5, kan den unavngivne Forfatter paatage sig Ansvar som navngiven Forfatter, medmindre han som Medarbejder ved det paagældende periodiske Skrift er Redaktørens underordnede, men dette medfører ikke, at Redaktørens Ansvar bortfalder. Derimod maa det vistnok, ligesom under den gamle Presselov, antages, at en Redaktør med frigørende Virkning for sig selv uden Forfatterens Medvirken ved hurtig Berigtigelse kan redressere en tilsigtet Navngivelse, som kun ved en Fejltagelse er udeblevet, saaledes U. 1894. 25 (H.) — Navngivelse paa indsendt Manuskript, berigtiget i det følgende Nummer af Bladet; men paa den anden Side U. 1891. 34 (H.) — Forglemmelse, ikke berigtiget.

Angaaende urigtig Angivelse af Forfatter, se foran S. 100.

2. Den unavngivne Forfatter

er ifølge § 6, Stk. 5, straffri, saafremt Redaktøren ved Artiklens Aflevering har Bopæl eller fast Ophold her i Riget eller dog, naar Sag anlægges eller Tiltale rejses, er under Statens dømmende Myndigheds Omraade. I modsat Fald er han ansvarlig til Straf efter samme Regler som den navngivne Forfatter, altsaa efter Straffelovgivningens almindelige Regler. De opstillede Betingelser for at den unavngivne Forfatter kan blive straffri maa anses som *rent objektive* Ansvarsfrihedsbetingelser. At den unavngivne Forfatter maaske med god Grund, har stolet paa, at Betingelserne for Redaktørens Vedkommende var opfyldte eller vilde blive opfyldte, fritager ham ikke for Ansvar.

Om den unavngivne Forfatters Adgang til at paatage sig Ansvar som navngiven Forfatter se foran S. 102. Se ogsaa foran S. 93 om den unavngivne Forfatters Ansvar, naar han har ført Redaktøren bag Lyset ved i en indsendt Artikel at indsmugle Ulovligheder.

c. *Strafansvar for Indhold af Annoncer.*

Som udviklet foran S. 73 ff. maa det antages at have været gældende Ret, indtil Prl. 1938 traadte i Kraft, at ulovlige Pressemeddelelser i individuelle praktiske Formaals Tjeneste — altsaa i Almindelighed ulovlige Annoncer — ikke kunde anses som »Pressedelikter« og derfor faldt udenfor den Gruppe af Pressemeddelelser, paa hvilke Ansvarsordningen i Prl. 1851 § 3 og Paatalebestemmelsen i Lovens § 13 fandt Anvendelse. Saadanne ulovlige Pressemeddelelser maatte altsaa bedømmes efter Lovgivningens almindelige Ansvarsregler.

Heri er der sket visse Ændringer ved de i Prl. 1938

§ 6, Stk. 6, indeholdte Bestemmelser om Ansvaret for Annoncer.

Disse nye Bestemmelser angaar kun Bekendtgørelser (Annoncer), der *mod Betaling* indrykkes i et *her i Riget* trykt periodisk Skrift. For Annoncer, der optages uden Vederlag, maa fremdeles de naturlige Ansvarsregler være gældende, medmindre de undtagelsesvis maatte have Karakter af egentlige Pressedelikter, jfr. foran i § 10. Bemærkningerne til Lovforslaget indeholder ingen Begrundelse af denne Sondring i ansvarsmæssig Henseende mellem betalte og ikke betalte Annoncer. — Lovgivningens almindelige Ansvarsregler maa endvidere være gældende m. H. t. Annoncer, der optages paa Omslag om Subskriptions- og Leveringsværker, der ikke kan anses som periodiske Skrifter, hvilket iøvrigt ogsaa følger af Bestemmelserne i Prl. §§ 4 og 5.

Ifølge Prl. § 6, Stk. 6, anses *den, der mod Betaling lader indrykke Annoncer*, som navngiven Forfatter af disse, hvilket ifølge § 6, Stk. 4, betyder, at han for sit Vedkommende er ansvarlig til Straf efter Straffelovgivningens almindelige Regler. Hans Ansvar er altsaa det samme, hvad enten hans Navn eller Firma fremgaar af Annoncen eller ikke. Anonymitet dækker ham ikke mod Ansvar. Tvivl kan opstaa, naar en Annonce indrykkes under Medvirken af flere, i fleres Interesse, men for en enkelts Regning. Hvis flere for fælles Regning umiddelbart indrykker Annoncen, maa de alle være lige ansvarlige. Men Forholdet kan være det, at f. Eks. en Fabrikant træffer Aftale med en Forhandler om, at denne for sin Regning skal indrykke Annoncer om Fabrikantens Varer under dennes Navn, eller et Annoncebureau modtager Annoncen og staar overfor Bladet som den, der mod Betaling lader den indrykke. Der kan i saadanne Tilfælde spørges om, hvem af de saaledes i Annoncerin-

gen deltagende Personer der skal udpeges som »navngiven Forfatter«. Det vilde i Tilfælde som de nævnte være unaturligt at lade den, hvis Navn eller Firma almindeligvis vil fremgaa af selve Annoncen, være fri for Ansvar som »navngiven« Forfatter og udelukkende at tage Hensyn til, hvem der overfor Bladet staar som den, der mod Betaling har ladet den indrykke. Den praktisk fornuftigste Løsning, der ogsaa bedst stemmer med hidtidig Ret og med Tendensen i den nye Presselov til at bevare og udvide Omraadet for den almindeligt gældende Ansvarsordning, vilde det formentlig være at lade *alle* saadanne Interessenter i Annonceringen bære Ansvar, bedømt for hver enkelt efter Lovgivningens almindelige Ansvarsregler.

Den almindelige strafferetlige Ansvarsordning er derimod for Annoncernes Vedkommende fraveget for det første derved, at Strafansvar *kun* kan paalægges Redaktøren og Annonçøren (i den omtalte vide Betydning), jfr. § 6, Stk. 2; og dernæst — ligeledes i *indskrænkende* Retning — derved, at Redaktøren, saafremt det kan oplyses, *hvem* der mod Betaling har indrykket Annoncen, er straffri i samme Omfang som fastsat i § 6, Stk. 3, med Hensyn til Artikler hidrørende fra navngivne Forfattere, altsaa hvis Annonçøren ved Annoncens Offentliggørelse har Bopæl eller fast Ophold her i Riget og er myndig og tilregnelig og de i § 6, Stk. 3, sidste Punktum, nævnte Omstændigheder ikke foreligger. Er disse Betingelser for Redaktørens Ansvarsfrihed ikke opfyldte, bærer han Ansvar for Annoncens strafbare Indhold som forsætlig Publikant, altsaa *et udvidet Ansvar* i Forhold til Lovgivningens almindelige Ansvarsregler, idet han ikke kan paaberaabe sig god Tro med Hensyn til Annoncens Indhold eller Tilstedeværelsen af Betingelserne m. H. t. Annonçørens personlige Forhold.

Det følger af Lovens Ligestilling af Annonçøren med den navngivne Forfatter, at der kan gøres Strafansvar gældende *baade mod* Redaktøren *og mod* Annonçøren i Tilfælde, hvor denne sidste er i Besiddelse af straffe-retlig Tilregnelighed, men ikke er myndig (i Alm. 21 Aar gammel), og i Tilfælde, hvor Annonçøren ved Annoncens Offentliggørelse kun havde midlertidigt Ophold her i Riget, jfr. Straffelovens § 6, eller opholdt sig i Udlandet, jfr. Strfl. § 9, men naar Sag rejses er under Statens dømmende Myndigheds Omraade.

Prl. § 6, Stk. 6, indeholder den særlige Regel, at Redaktør-Ansvaret, naar Annoncevirksomheden ved Skriftet ikke drives for Udgiverens (ɔ: Bladets Ejers, jfr. § 12, Stk. 3) Regning, med Hensyn til Annoncerne kan overføres til den, som selvstændig træffer Bestemmelse om Annoncernes Optagelse, saafremt han udtrykkelig er angivet paa Skriftet som ansvarshavende for denne Del af Indholdet.

Ved Bestemmelserne i Lovens § 6, Stk. 6, maa de ældre Bestemmelser angaaende Annoncering i Strid med Lotterilovgivningen, Lov 6. Marts 1869 § 5, og i Strid med Lovgivningen angaaende Præmieobligationer, Lov Nr. 52 af 14. Marts 1911 § 3, formentlig anses som bortfaldne.

Ifølge det anførte har Prl. § 6 til en vis Grad gjort de særlige Regler om Strafansvar for Indholdet af et her i Riget trykt periodisk Skrift anvendelige ogsaa paa Annoncestoffet, og det kunde synes at være en Konsekvens heraf, at ogsaa den særlige Paatalebestemmelse i Lovens § 17 maatte være anvendelig, naar Tiltale skal rejses i Anledning af en Annonces Indhold. Dette vilde imidlertid betyde at næppe tilsigtet Brud med hidtidig Retsopfattelse, jfr. foran S. 76, og det maa formentlig kunne forsvares at fortolke Presseloven saaledes, at de

nye Regler i § 6, Stk. 6, kun vedrører Annoncernes Behandling i *ansvarsmæssig* Henseende, og at Paatalereglen i § 17 kun gælder, naar den ulovlige Annonce undtagelsesvis maatte have Karakteren af et »egentligt Pressedelikt«, jfr. foran S. 73 ff.

II. Erstatningsansvar.

Prl. 1851 indeholdt ikke særlige Bestemmelser om Ansvar til Erstatning ved Siden af Strafansvar for Indholdet af et trykt Skrift. Ansvarsreglerne i Lovens § 3 fandt Anvendelse baade paa Strafansvar og paa Erstatningsansvar, dette sidste ikke blot, naar det drejede sig om Erstatningsansvar for en strafbar Handling, jfr. U. 1926. 428, men ogsaa naar Talen var om Erstatning for retsstridigt, ikke-strafbart Forhold. Forudsætningen for dette sidste maatte dog være, at det retsstridige Forhold efter sin Art kunde henføres under den Gruppe ulovlige Pressemeddelelser, som, hvis de var strafbare, maatte betegnes som »egentlige Pressedelikter«, jfr. foran S. 73 ff., altsaa navnlig Tilfælde, hvor Meddelelsens *Udspredelse blandt Almenheden* kunde skade eller forulempe en Person, uden at Betingelserne for Straf efter Injurielovgivningen eller for Krænkelse af Privatlivets Fred forelaa. Se saaledes HDD. i U. 1910. 675, 1913. 512 — retsstridige Blokademeddelelser. For Annoncestoffets Vedkommende maatte Erstatningsansvaret i Henhold til det tidligere udviklede normalt bedømmes efter Lovgivningens almindelige Erstatningsregler.

Prl. § 6, Stk. 7, indeholder nu et Sæt nye særlige Regler om Erstatningsansvaret. Disse Regler gælder, ligesom § 6 i det hele, kun om Erstatningsansvar for Indholdet af et her i Riget trykt periodisk Skrift. For

andre Skrifters Vedkommende bedømmes Ansvaret i Henhold til Lovens §§ 4 og 5 efter Lovgivningens almindelige Regler om Erstatningsansvar for skadegørende Handlinger, der ikke ved Prl. er fravegne hverken i udvidende eller i indskrænkende Retning.

Efter Indholdet af Prl. § 6, Stk. 7, maa der sondres mellem principalt og subsidiært Erstatningsansvar.

a. *Principalt Erstatningsansvar.*

Som Udgangspunkt kan Erstatningsansvar kun paalægges Redaktøren og Forfatteren, dog med Forbehold af, at Lovgivningens almindelige Erstatningsregler i det hele gælder for de i Prl. § 7 omhandlede Forbrydelser. Om Forholdet mellem Redaktørens og Forfatterens Erstatningsansvar opstiller Loven i Hovedsagen samme Regler som dem, der gælder for Strafansvaret.

Hidrører Skriftets Indhold fra en navngiven Forfatter, er *Redaktøren* ikke erstatningsansvarlig, hvis Forfatteren ved Skriftets Offentliggørelse har Hjemting (jfr. Rpl. § 235) her i Landet og er myndig og tilregnelig, medmindre der foreligger de i § 6, Stk. 3, 3. Pkt., nævnte Omstændigheder.

Den navngivne Forfatter er erstatningsansvarlig efter Lovgivningens almindelige Regler.

Den unavngivne Forfatter er ansvarlig efter samme Regler, naar han har paataget sig Ansvar som navngiven Forfatter og ikke er en Redaktøren underordnet Medarbejder ved Skriftet, jfr. Stk. 5, og naar Redaktøren ikke ved Artiklens Aflevering har Hjemting her i Landet. At Redaktøren senere, ved Sagens Anlæg, har faaet Hjemting her, frigør altsaa ikke den unavngivne Forfatter for principalt Ansvar.

Naar Loven taler om, at den unavngivne Forfatter

»har paataget sig Ansvar som navngiven Forfatter«, betyder dette, at han kan træde frem som den, mod hvem Ansvaret *kan gøres gældende* ad Rettens Vej, uden at der heri ligger nogen Erkendelse af Erstatningskravets Berettigelse. At den unavngivne Forfatter, der er i Besiddelse af fornøden Myndighed, har Adgang til saaledes at paatage sig Erstatningsansvar, er iøvrigt en Selvfølge, og det er da et Spørgsmaal, om ikke Lovens udtrykkelige Bestemmelse herom har den særlige Betydning, at hans Paatagelse af Ansvaret frigør Redaktøren for det ham (principalt) paahvilende Ansvar. Dette kan dog næppe antages. Ganske vist har Loven ikke for Erstatningsansvarets Vedkommende, saaledes som med Hensyn til Strafansvaret, jfr. Stk. 5 i Sl., udtrykkelig bestemt, at den oprindelig unavngivne Forfatters Overtagelse af Ansvaret ikke medfører, at Redaktørens Ansvar bortfalder. Men paa den anden Side vilde en saadan Substitution af den ansvarlige medføre en betænkelig Usikkerhed i den erstatningsberettigedes Stilling. Det vilde ogsaa være aabenbart urimeligt, om en Redaktør i Henhold til § 6, Stk. 3, skulde kunne idømmes Straf, men ikke under Straffesagen skulde kunne idømmes Erstatning, fordi en anden har paataget sig Erstatningsansvaret. I hvert Fald kan Redaktøren ikke frigøres for Ansvar, saafremt han vilde være ifaldet Ansvar, ogsaa naar Forfatteren fra først af var navngivet, f. Eks. i det Tilfælde, at Forfatteren ikke ved Artiklens Aflevering var myndig.

Bestemmelsen om, at en underordnet Medarbejder ved Skriftet ikke ved at paatage sig Ansvaret som navngiven Forfatter kan blive erstatningsansvarlig efter Lovgivningens almindelige Regler, eller at han med andre Ord, uanset at han har »paataget sig Ansvaret«, bliver *ansvarsfri*, faar ingen synderlig Betydning, medmindre

Domstolene *ex officio* paaser Bestemmelsens Overholdelse i alle Tilfælde, hvor den paagældendes Stilling som Redaktørens underordnede fremgaar af Retssagens Oplysninger. Forpligtelse hertil maa derfor antages at paahvile Domstolene. Og naturligvis maa Bestemmelsen have til Følge, at den underordnede Medarbejder, der *har* erklæret, at han paatager sig Ansvaret, paa et hvilket som helst *senere* Tidspunkt kan tilbagetage denne Erklæring som uforbindende for sig.

Medens Loven ifølge det anførte i Hovedsagen for det principale Erstatningsansvar opstiller samme Ansvarssystem som for Strafansvar, foreligger der dog den faktiske Forskel m. H. t. Ansvarets *Gennemførelse,* at Erstatningsansvar efter almindelige processuelle Regler lettere kan praktiseres overfor Redaktøren, der kan sagsøges ogsaa i Udlandet, medens Gennemførelse af Strafansvaret er afhængig af, om Redaktøren, naar Tiltale rejses, er under den danske Stats dømmende Myndigheds Omraade.

b. *Subsidiært Erstatningsansvar.*

Af praktisk Betydning er navnlig Prl. § 12, der bestemmer, at *Udgiveren* af et periodisk Skrift — d. v. s. den, for hvis Regning Skriftet udgives, jfr. § 12, Stk. 3 — hæfter for Erstatningsbeløb og Sagsomkostninger idømt *Redaktøren* paa Grund af Skriftets Indhold, samt at der kan søges Fyldestgørelse hos Udgiveren paa Grundlag af den Redaktøren overgaaede Dom.

En Forudsætning er det, at der er erhvervet Dom *over Redaktøren;* i Klasse hermed maa stilles, at Erstatningskravet er anerkendt i hans Konkursbo eller offentligt behandlede Dødsbo. At der samtidig er søgt Dom over Udgiveren, kræves ikke, og er Dom erhvervet over

Redaktøren, kan Fyldestgørelse søges hos Udgiveren, uden først at være søgt hos Redaktøren. Udgiveren hæfter altsaa efter Dommen solidarisk med Redaktøren. Kun i processuel Henseende er hans Hæftelse subsidiær.

Lovens § 12 indeholder nemlig ikke Hjemmel for *direkte* at søge Erstatning hos Udgiveren, saalænge der ikke er erhvervet Dom over Redaktøren, og ejheller er der i § 12 Hjemmel til, at Udgiveren skulde hæfte for Erstatningsbeløb idømte *den navngivne Forfatter* i Tilfælde, hvor denne, men ikke Redaktøren er principalt erstatningsansvarlig. Om Udgiveren overhovedet bliver erstatningsansvarlig, naar en Forfatter er navngivet, beror paa, om dette er hjemlet ved Slutningsbestemmelsen i § 6, Stk. 7, som stemmende med »de i Almindelighed gældende Erstatningsregler«.

Bestemmelsen i § 12 omfatter ikke blot de her i Riget trykte periodiske Skrifter.

Af mindre praktisk Værdi er det subsidiære Erstatningsansvar, som omtales i § 6, Stk. 7, i Sl., hvor det hedder: »Kan Erstatningsansvar efter foranstaaende Regler ikke gøres gældende mod nogen af de nævnte Personer, eller kan den Erstatning, som de er dømt til at udrede, ikke inddrives hos dem eller hos Udgiveren, jfr. § 12, kan Erstatningsansvar dog gøres gældende mod enhver, der er ansvarlig efter de i Almindelighed gældende Erstatningsregler.«

Det første af disse Alternativer, nemlig at Erstatningsansvar efter de foranstaaende Regler *ikke kan gøres gældende* mod nogen af de nævnte Personer, vil være uden nævneværdig praktisk Betydning. De i det foregaaende nævnte Personer er Redaktøren og Forfatteren, og mod dem kan Ansvar altid »gøres gældende«, eventuelt efter offentlig Stævning, uden Hensyn til, hvor de opholder sig, eller om de er forsvundne. Kun i Tilfælde

af, at de skulde være afgaaede ved Døden eller i det usandsynlige Tilfælde, at den virkelige Redaktør ikke er navngivet og det heller ikke vides, *hvem* han er, vil der blive Anvendelse for dette Alternativ.

Det andet Alternativ forudsætter, at der er erhvervet Dom over den eller de principalt ansvarlige — henholdsvis Redaktør, Forfatter eller (undtagelsesvis) begge —, og at den idømte Erstatning ikke kan inddrives hos dem eller — ifølge Lovens § 12 — hos Udgiveren. Ansvaret kan i saa Fald gøres gældende mod enhver efter de almindelige Erstatningsregler ansvarlig, eventuelt altsaa mod Bogtrykker og Forhandlere. Af størst Betydning er det, at Ansvar ifølge denne Bestemmelse kan gøres gældende mod Redaktøren og mod Udgiveren i Tilfælde, hvor den dømte Forfatter har været navngivet, og Redaktøren derfor er fri for principalt Erstatningsansvar. Har den skadelidte i Henhold hertil erhvervet Dom over Redaktøren, kan han ifølge § 12 paa Grundlag af denne Dom søge Fyldestgørelse hos Udgiveren, uden at Lovgivningens almindelige Erstatningsbetingelser behøver at være opfyldte for dennes Vedkommende. Men hvis den skadelidte foretrækker det, kan han ogsaa efter forgæves at have søgt Fyldestgørelse hos den dømte navngivne Forfatter *direkte* gøre Ansvar gældende mod Udgiveren; men Erstatningskravets Gennemførelse overfor Udgiveren vil da afhænge af, om han for sit Vedkommende, selvstændigt bedømt, er ansvarlig efter Lovgivningens almindelige Erstatningsregler — eventuelt efter Grundsætningerne om Ansvar for Skade i farlig Bedrift.

I Prl. § 6, Stk. 7, hedder det: »Redaktøren er ansvarlig for, at Skriftets Indhold ikke er retsstridigt.« Isoleret betragtet vilde denne Bestemmelse medføre et

overordentligt vidt rækkende Erstatningsansvar for Redaktøren. Ordet »retsstridigt« omfatter ikke blot, hvad der er ulovligt som umiddelbart stridende mod et i en Lovbestemmelse indeholdt Forbud eller Paabud, men ogsaa hvad der strider mod Enkeltmands paa kontraktmæssig eller anden privatretlig Adkomst grundede Rettigheder. Navnlig hvis ogsaa *Annoncestoffet* skal henregnes til det Indhold af et Blad, for hvilket Redaktøren ubetinget hæfter i erstatningsmæssig Henseende, vil han kunne komme ud for uanede Erstatningskrav, saaledes f. Eks. hvis et Aktieselskabs Ledelse ved Indbydelse til Aktietegning giver urigtige Oplysninger om Selskabets Forhold, eller hvis en Annonce indeholder Brud paa en Hemmeligholdelsespligt eller strider mod en Tredjemands — maaske gennem Vedtagelse af en Pønalstipulation sikrede — Eneret.

Forsaavidt angaar det principale Erstatningsansvar, vil Redaktøren i hvert Fald kunne gardere sig mod dette ved at kræve Forfatteren navngivet, henholdsvis sikre sig fornøden Oplysning om Annonçøren. Tvivlsomt er det derimod, om den kategoriske Udtalelse om, at Redaktøren er ansvarlig for, at Skriftets Indhold ikke er retsstridigt, kun tager Sigte paa hans principale Ansvar eller ogsaa gælder, naar subsidiært Ansvar gøres gældende mod Redaktøren efter § 6, Stk. 7, i Sl. Bedst stemmende med Sagens Natur og foreneligt med Bestemmelsens Affattelse er det formentlig, at det subsidiære Ansvar ogsaa for Redaktørens Vedkommende bedømmes efter de i Almindelighed gældende Erstatningsregler.

Iøvrigt kan det maaske omtvistes, om man ved Erstatningsreglerne i Stk. 7 overhovedet har haft Annoncestoffet for Øje. I Stk. 6 omhandles alene *Strafansvaret* for Annoncernes Indhold, og Stk. 7 nævner udtrykkelig

kun Erstatningsansvar for Redaktør og »Forfatter«, jfr. ogsaa Udtrykket »*Artiklens* Offentliggørelse«. Antages Erstatningsreglerne i Stk. 7 herefter uanvendelige paa Annoncerne, maatte Ansvaret for disses Indhold i det hele — ligesom efter tidligere Ret — bedømmes efter de almindelig gældende Erstatningsregler, *dog at* Redaktøren i hvert Fald, naar det drejer sig om Annoncer *af strafbart Indhold*, maatte være erstatningsansvarlig i samme Omfang, som Loven har paalagt ham Strafansvar med Fravigelse af de almindelige Ansvarsregler.

§ 12.

Andre Ansvarsfølger end Straf og Erstatning.

a. *Optagelse af Straffedomme i periodisk Skrift.*

Ifølge Prl. § 11 *bliver det* i Domme, hvorved Redaktøren eller Forfatteren findes skyldig til Straf for Indholdet af et periodisk Skrift, *efter Begæring af den forurettede* at bestemme, at Dommen i et af Retten nærmere fastsat Omfang vil være at optage i Skriftet. Rejses Sagen alene mod Forfatteren, er særlig Indstævning af Redaktøren ikke nødvendig.

I Straffelovens § 273 bestemmes det, at den, som kendes skyldig i en *ærefornærmende Sigtelse*, efter den fornærmedes Paastand kan tilpligtes at udrede en af Retten fastsat Sum til Bestridelse af Omkostningerne ved Kundgørelse i en eller flere offentlige Tidender enten af Domsslutningen alene eller tillige af Domsgrundene. Strfl. § 273, der ikke berøres af Presseloven, er imidlertid begrænset til ærefornærmende Sigtelser, men gælder for disses Vedkommende uden Hensyn til, om Sigtelsen er fremsat i trykt Skrift eller ikke, og den paalægger ikke en Redaktør nogen Forpligtelse til at op-

tage Bekendtgørelsen, men overlader til den fornærmede at søge den optaget i Blade, som maatte være villige til at optage den.

Bestemmelsen i Prl. § 11 er beslægtet med Bestemmelsen i Prl. § 9, Stk. 3, om Redaktørens Forpligtelse til efter Begæring uden Betaling at optage en Meddelelse om Udfaldet af en Retssag anlagt af den, der anser sig skadet eller krænket ved Indholdet af en Artikel i et periodisk Skrift, jfr. herom foran S. 60 ff. Denne sidste Bestemmelse angaar ikke blot Udfaldet af Straffesager og er for saa vidt mere omfattende end § 11. Paa den anden Side er § 9, Stk. 3, begrænset til at angaa periodiske Skrifter, der udkommer mindst 1 Gang maanedlig, medens denne Begrænsning ikke gælder efter § 11. Det maa vel antages, at Domhaveren ikke kan kræve Optagelse i Skriftet baade af en Meddelelse om Sagens Udfald efter § 9, Stk. 3, og af selve Dommen efter § 11.

Har Retten taget Begæring om Dommens Optagelse i Skriftet til Følge, bliver Redaktøren pligtig at optage Dommen uden Vederlag med samme Typer som Skriftets almindelige Tekst og paa et saa fremtrædende Sted, som det efter Omstændighederne med Rimelighed kan fordres, jfr. § 11, Stk. 3.

§ 11, Stk. 2, indeholder Regler om, inden hvilken Tid Optagelsen skal finde Sted. Bestemmelsen gaar ud fra, at Forpligtelsen til Optagelse ikke bliver aktuel, forinden Domhaveren har tilstillet Redaktøren Domsudskrift *med Begæring om Optagelse*, og at en simpel Forkyndelse af Straffedommen, selv om den er fældet direkte over Redaktøren, ikke er tilstrækkelig. Optagelsen skal ske »i det første eller for Dagblades Vedkommende senest i det andet Nummer, som udkommer, *efter at det Tidspunkt er indtraadt, da Dommen kan fuldbyrdes*, og som ikke ved Domsudskriftens Modtagelse var gjort

færdigt til Trykning.« Denne Bestemmelse maa antages alene at tage Sigte paa den Situation, at Domsudskrift med Begæring om Optagelse *er tilstillet* Redaktøren *inden* Fuldbyrdelsesfristens Udløb, idet Redaktøren i saa Fald — bl. a. med den Mulighed for Øje, at han selv vil paaanke Dommen — kan vente med Optagelse af Dommen, indtil Fuldbyrdelsesfristen, der falder sammen med Ankefristen, jfr. Rpl. § 999, er udløbet. For upaaankelige Straffedommes Vedkommende, med Undtagelse af Bødedomme, gælder der overhovedet ingen Fuldbyrdelsesfrist og det maa derfor i *alle* Tilfælde, hvad enten Dommen kan paaankes eller ikke, være tilstrækkeligt, at Redaktøren efterkommer Domhaverens Begæring ved at optage Dommen i det første eller andet Nummer af Skriftet, som udkommer, efter at *Begæringen om Optagelse* er tilstillet ham. Loven har ikke foreskrevet nogen Frist, inden hvilken en saadan Begæring skal være fremsat af Domhaveren.

Ved § 11, Stk. 4, paalægges der Redaktøren af et periodisk Skrift, der i dette har optaget Meddelelser fra et andet periodisk Skrift, for hvilket dettes Redaktør eller Forfatteren af Meddelelserne er fundet skyldig til Straf, Forpligtelse til snarest muligt efter, at Dommen er blevet ham bekendt — altsaa *uden derom fremsat Begæring* — at optage Meddelelse om Dommens Resultat i det af ham redigerede Skrift. Denne Bestemmelse fremtræder som et Supplement til den foran S. 60 omtalte Bestemmelse i § 9, Stk. 5, der ikke udtrykkelig omfatter Bekendtgørelse om en Sags *Udfald*, men Bestemmelsen i § 11, Stk. 4, angaar — afvigende fra § 9 — kun Sager, hvorved den paagældende er fundet skyldig til *Straf*. Paa den anden Side er § 11, Stk. 4, ikke begrænset til at angaa periodiske Skrifter, som udkommer mindst 1 Gang maanedlig.

b. *Inddragelse af trykt Skrift.*

Prl. § 13 henviser til Strfl. § 77. — Angaaende de materielle Betingelser for Inddragelse gælder intet særligt. Nærmere Regler gives for det Tilfælde, at kun Dele af et Skrift begrunder Inddragelsen, samt om Inddragelse af Plader, Forme eller lignende. En benyttet Sats bliver paa vedkommendes Begæring og paa hans Bekostning at foranstalte aflagt i Stedet for at inddrages. Er det et fremmed i Riget indført Skrift, som skal inddrages, kan det ved Dommen bestemmes, at Skriftet inden en fastsat Frist skal være udsendt af Riget, og at Inddragelse finder Sted, hvis dette Paalæg ikke efterkommes. Inddragelse omfatter ikke Eksemplarer, der ikke er tilgængelige for Almenheden, og som befinder sig paa Hænder, hvorfra de ikke tilsigtes videre udbredte.

§ 13.

Om Løbesedler, Opslag m. m. og om ulovlig Forhandling af trykt Skrift.

Medens Presseloven iøvrigt har afholdt sig fra at give Forskrifter med Hensyn til trykte Skrifters Indhold og fra at kriminalisere Overtrædelser af saadanne Forskrifter, idet Hjemmelen for de enkelte materielle Pressedelikters Strafbarhed maa søges udenfor Presseloven, har Loven dog i § 8, Stk. 1, undtagelsesvis givet en enkelt herhen hørende Forskrift ved Paabudet om, at *Løbesedler, Plakater eller Opslag* ikke maa indeholde Udtalelser, der ved deres Form eller Indhold utilbørligt forulemper Personer eller Virksomheder. Forholdet skal have en vis grov Karakter — *»utilbørligt forulemper«* —, men behøver næppe tillige at være strafbart efter Straffeloven som Krænkelse af Privatlivets Fred

eller som Ærekrænkelse, hvilket dog nærmest synes forudsat i Bemærkningerne til Lovforslaget, der særlig fremhæver Betydningen af, at Overtrædelse af § 8, Stk. 1, er offentlig Paatale undergivet, jfr. § 17, medens Forholdet som Freds- eller Ærekrænkelse paatales privat af den forurettede.

Overtrædelse af Forbudet i § 8, Stk. 1, straffes efter § 19, Stk. 2, der tager Forbehold om, at højere Straf kan være forskyldt i Medfør af den øvrige Lovgivning, altsaa navnlig som Freds- eller Ærekrænkelse. Er dette Tilfældet, foreligger der Sammenstød af Forbrydelser; baade Prl. § 19, Stk. 2, og vedkommende Bestemmelse i Straffeloven bliver da anvendelige. — Da det drejer sig om et egentligt materielt Pressedelikt, maa Ansvarsreglerne i Prl. §§ 4—6 komme til Anvendelse. I § 8, Stk. 2, bestemmes det, at Løbesedler, Indholdsplakater o. desl. fra Bladforetagender anses som Bestanddele af det Blad, hvortil de henviser eller hvorfra de stammer; heraf følger, at kun Redaktøren, ikke Bogtrykkeren og Forhandleren, kan drages til Ansvar, jfr. dog Prl. § 7.

Af en mere »politimæssig« Karakter er Forskrifterne i Pr. § 15:

Det foreskrives i § 15, Stk. 1, at det paahviler Politiet, dersom et Skrift paa Grund af sit strafbare Indhold er inddraget ved Dom eller ifølge Retskendelse foreløbig beslaglagt eller dets Udbredelse i Riget forbudt, uopholdeligt at foranstalte Dommen eller Kendelsen kundgjort i Statstidende, samt ligeledes at foranstalte saadan Kundgørelse, hvis Inddragelsen, Beslaglæggelsen eller Forbudet ophæves eller bortfalder. Ifølge § 15, Stk. 2, er Forhandling eller anden Udbredelse af trykt Skrift forbudt, naar den nævnte Kundgørelse om Inddragelse m. v. har fundet Sted, eller naar Kendskab til

Inddragelsen, Beslaglæggelsen eller Forbudet er erhvervet inden Kundgørelsen. Handlinger i Strid hermed straffes efter § 19, Stk. 2, med Bøde eller Hæfte, for saa vidt ikke højere Straf er forskyldt efter den øvrige Lovgivning.

Det heromhandlede Forbud er særlig rettet mod *Forhandling* og anden *Uddeling*, og Ansvaret for Overtrædelse af Forbudet, som er uafhængigt af det paagældende Skrifts Indhold, kan altid gøres gældende mod Forhandleren og Uddeleren, uden at Ansvarsfriheden efter § 6 ved her i Riget trykte periodiske Skrifter kan komme dem tilgode.

Principielt kommer altsaa Lovgivningens almindelige Ansvarsregler til Anvendelse, men fra disses normale Krav om, at der skal foreligge konkret Skyld, i det mindste Uagtsomhed, hos Gerningsmanden, maa der antages at være sket en Afvigelse, naar Kundgørelse har fundet Sted i Statstidende. Kun undtagelsesvis vil saadan Kundgørelse være Forhandlerne eller Uddelerne bekendt, og Ukendskab hertil kan normalt heller ikke lægges dem til Last som Uagtsomhed.

De heromhandlede Bestemmelser i Lovens § 15 er ubehjælpsomt affattede. Forhandling og Udbredelse maa antages at være *eo ipso* forbudt, naar Skriftet ved Retsafgørelse er inddraget, beslaglagt eller dets Udbredelse »forbudt«. Naar Loven yderligere som Strafbarhedsbetingelse opstiller Kravet om, at den nævnte Kundgørelse skal have fundet Sted og udtrykker dette ved, at Forhandling og Udbredelse *derefter* er »forbudt«, maa dette antages at have den Betydning, at Forhandleren eller Uddeleren herefter ikke til sin Undskyldning kan paaberaabe sig Ukendskab med Inddragelsen, Beslaglæggelsen m. v.

Paabudet til Politiet om Kundgørelse af, at Inddra-

gelsen m. v. er ophævet eller bortfaldet, er uden *strafferetlig* Betydning, men tjener kun til almindelig Oplysning.

Uafhængigt af de nysnævnte Bestemmelser om Forhandling af Skrifter, der er inddragne, beslaglagte m. v., bestemmer § 15, Stk. 2, 2. Pkt., at det er forbudt Personer, som i Henhold til deres Erhverv har en naturlig Pligt til at gøre sig bekendt med Skriftets Indhold, at forhandle eller paa anden Maade udbrede et trykt Skrift, hvis strafbare Indhold kan konstateres ved et flygtigt Gennemsyn. Ogsaa dette Forbud tager særlig Sigte paa *Forhandlingen* og *Udbredelsen* og er uafhængigt af Ulovlighedens Art. Ansvar for Overtrædelse af Forbudet maa bedømmes efter Lovgivningens almindelige Regler, selv om det drejer sig om her i Riget trykte periodiske Skrifter, men ogsaa her maa det vistnok efter Bestemmelsens Affattelse antages, at Ansvaret er knyttet til det rent objektive Kriterium, at det strafbare Indhold kan konstateres ved et flygtigt Gennemsyn, og at den paagældende Forhandler eller Uddeler derfor ikke til sin Undskyldning kan paaberaabe sig, at han in concreto ikke har foretaget eller *kunnet* foretage et saadant Gennemsyn.

Ved Personer, som i Henhold til deres Erhverv har en naturlig Pligt til at gøre sig bekendt med Skriftets Indhold, maa antages sigtet til faste Forhandlere som Butiksboghandlere og Kioskindehavere, der erhvervsmæssigt køber Bøger og Blade for egen Regning, i Modsætning til Gadeforhandlere og Avisbude.

Bestemmelsen indfører et særligt — udvidet — Uagtsomhedsansvar og maa være udelukket i Tilfælde, hvor Betingelserne for at drage den paagældende til sædvanligt Ansvar for Skriftets Indhold er tilstede. Sammen-

stødsreglerne er for saa vidt uanvendelige. Dette udtales ogsaa i Bemærkningerne til Lovforslaget.

Bestemmelsen i § 15, Stk. 2, 2. Pkt., er saa bestemt begrænset til Forhandlere og Uddelere, at den ikke kan anvendes paa andre, altsaa heller ikke paa en Redaktør som saadan, der dækkes af en navngiven Forfatter, uagtet Redaktøren er den, der træffer Bestemmelse om Skriftets Udbredelse, og uagtet han i Kraft af sin Stilling har en ganske særlig Pligt til at gøre sig bekendt med Skriftets Indhold, hvorfor det maa forekomme lidet rimeligt, at han paa dette Omraade indtager en privilegeret Stilling i Forhold til Uddeleren. Men dette følger af den kunstige Ansvarsordning i Lovens § 6.

§ 14.

Om udenlandske Skrifter.

Naar et Skrift er trykt i Udlandet og derfra indført her i Riget, vil Forfølgning til Straf her i Riget for Skriftets ulovlige Indhold i Almindelighed være ufuldkommen, fordi de Personer, der som Forfattere, Udgivere eller Bogtrykkere har fremstillet *Skriftet som Helhed* og foranstaltet dets Udgivelse, i Almindelighed vil befinde sig udenfor dansk dømmende Myndigheds Omraade. Forfølgningen kan da ikke rettes mod Personer, overfor hvilke Ansvaret med størst præventiv Effekt kunde gøres gældende, men maa nøjes med de mere eller mindre tilfældige, omkring i Landet spredte Personer, der som Forhandlere eller Uddelere kun har Ansvar for *de enkelte Eksemplarer af Skriftet*, som er kommet dem i Hænde.

Det er indlysende, at en kunstig Ansvarsordning som den, der hjemledes ved Prl. 1851 § 3 og nu er foreskrevet

i Prl. 1938 § 6, der begrænser Kredsen af ansvarlige bl. a. ved at udelukke Ansvar for Uddelere, umuligt kan opretholdes for fremmede Skrifters Vedkommende, og navnlig ikke kunde det efter Prl. 1851, der gjorde *Bogtrykkeren* eneansvarlig for Skriftets Indhold, naar ikke andre var navngivne.

De særlige Ansvarsregler i Prl. 1938 § 6 er derfor indskrænkede til at gælde for *her i Riget trykt periodisk Skrift*. Naturligvis er det ikke udelukket, at baade Redaktøren af et periodisk Skrift og navngivne Forfattere af Indholdet kan befinde sig her i Riget, medens Trykningen er foregaaet i Udlandet, jfr. saaledes U. 1908, 41 (H.) — et antimilitaristisk Blad, trykt i Malmø, men redigeret og publiceret i København. Prl. 1851 tog ogsaa i § 14 Forbehold om, at de dèr givne Regler om særlige Retsmidler overfor fremmede Skrifter kun fandt Anvendelse, naar »ingen her hjemmehørende Undersaat kan drages til Ansvar for Skriftets Offentliggørelse.« Prl. 1938 har imidlertid fritaget Retshaandhævelsen for at anstille Undersøgelser herom ved i § 6 og i § 14 at lægge udelukkende Vægt paa, om Skriftet *er trykt* i Danmark eller i Udlandet.

Foruden at en almindelig Begrænsning af de ansvarliges Kreds ifølge det anførte ikke kan forsvares for fremmede Skrifters Vedkommende, tiltrænges der m. H. t. disse en Ordning, der muliggør *generelt* gennem *objektiv* Retshaandhævelse at forhindre det ulovlige Skrifts Udbredelse her i Riget, bl. a. med Henblik paa de Tilfælde, hvor den, hos hvem Skriftet forefindes, ikke selv strafferetligt kan drages til Ansvar for dets Indhold, og hvor Paastand om Beslaglæggelse og Konfiskation derfor ikke kan nedlægges i Tilslutning til en Paastand om personligt Ansvar.

Herom indeholdes Regler i Prl. § 14.

Ifølge Prl. 1851 § 14 var Indførelsen af fremmede Skrifter fri. Herfra gjordes der dog ved Lovens § 15 en begrænset Undtagelse, idet Indførelsen af et fremmed periodisk Skrift under visse nærmere angivne Omstændigheder ved Dom kunde forbydes.

Prl. 1938 har ikke gentaget Bestemmelsen om, at Indførelsen af fremmede Skrifter er fri, og har ejheller optaget en til Prl. 1851 § 15 svarende Bestemmelse. Men af Prl. 1938 fremgaar det forudsætningsvis, at Indførelsen af fremmede Skrifter er fri, idet den Nedlæggelse af Forbud mod Skriftets Udbredelse, som Lovens § 14 giver Anvisning paa, kun kan ske hos den, der har eller har haft Skriftet til Forhandling eller Udbredelse, hvilket forudsætter, at Skriftet er indkommet her i Riget, og Loven indeholder ikke iøvrigt Hjemmel til at hindre selve Indførelsen.

Ifølge § 14 kan Justitsministeren paalægge Anklagemyndigheden at begære Forbud nedlagt mod Udbredelse her i Riget af Skrifter trykte i Udlandet, naar det findes, at Skriftet er af strafbart Indhold. Forbudet kan altsaa ikke nedlægges direkte af den private, der mener sig forurettet ved Skriftets Indhold. Om Forbud skal *begæres* nedlagt, beror paa Justitsministerens Skøn, men dette er ikke bindende for den Undersøgelsesret, for hvilken Begæringen fremsættes, og som beslutter Forbudets Nedlæggelse samt foranstalter det iværksat. Forbudet kan nedlægges hos enhver, der har eller har haft Skriftet til Forhandling eller Uddeling. Vides det ikke, hvem denne er, kan det nedlægges hos enhver, i hvis Besiddelse Skriftet forefindes, herunder ogsaa hos Postvæsenet. Denne sidste Bestemmelse er optaget fra den foreløbige Lov af 13. Aug. 1886 § 5, jfr. U. 1887, 1214. — Sag til Stadfæstelse af Forbudet skal anlægges inden en Uge ved den Ret, i hvis Kreds Forbudet er nedlagt

og Forfølgningen sker i Strafferetsplejens Former. Oversiddes Fristen, bortfalder Forbudet. Jfr. Rpl. §§ 684 Nr. 3, 701 Stk. 2, 800 Stk. 2.

Ved Dommen i Forfølgningssagen træffes Afgørelse, om Skriftet er af strafbart Indhold, eventuelt tillige, men ikke nødvendigvis, om den, mod hvem Forfølgningen rettes, har paadraget sig Strafansvar.

Dommen har Virkekraft ikke blot m. H. t. tilstedeværende Eksemplarer af Skriftet, men m. H. t. Skriftet som Helhed. I Forbindelse med Stadfæstelse af Forbudet kan der i Dommen træffes Bestemmelse om Inddragning, ligeledes af det paagældende Skrift som Helhed, jfr. dog § 13, Stk. 4.

§ 15.

Presselovens Straffebestemmelser.

Bestemmelser om Straf for Overtrædelse af de i *Presseloven indeholdte* Forskrifter findes i Lovens § 19. I Forbindelse hermed erindres § 10, Stk. 2, om Berigtigelsesnævnets Adgang til at paalægge en Redaktør Bøde for aabenbart urimelig Nægtelse af at optage en krævet Berigtigelse samt til at paalægge den, der har fordret en Berigtigelse optaget, en Bøde, saafremt hans Indbringelse af Sagen for Nævnet maa anses for aabenbart urimelig.

Angaaende de nærmere Forudsætninger for Anvendelse af Presselovens Straffebestemmelser er det fornødne bemærket i det foregaaende, se navnlig foran S. 43—45 om Overtrædelser af Lovens § 2 og S. 118 om Overtrædelser af § 8. Her skal blot omtales den almindelige Bestemmelse i § 12, Stk. 2, hvorefter *Udgiveren* hæfter for de *Redaktøren* af et periodisk Skrift

— men ikke andre end Redaktøren — idømte Bøder; disse kan inddrives ved Udpantning hos Udgiveren.

Medens § 12, Stk. 1, om Udgiverens Hæftelse for Erstatningsbeløb og Sagsomkostninger er indskrænket til Tilfælde, hvor disse Pengebeløb er idømte Redaktøren paa Grund af *Skriftets Indhold,* altsaa naar der foreligger et *materielt* Pressedelikt, omfatter Bødehæftelsen efter § 12 *tillige* Bøder idømte Redaktøren for *formelle* Presseforseelser, altsaa f. Eks. Overtrædelse af § 2 om Navngivelse, af § 9, Stk. 4, om Optagelse af paabudt Berigtigelse, af § 11 om paabudt Optagelse af Straffedomme. Ogsaa for Bøder paalagte af Berigtigelsesnævnet i Medfør af § 10 maa Udgiveren hæfte. Foreligger der Overtrædelse af § 2 om Forpligtelsen til at navngive Redaktøren, kan Udgiveren selvstændigt straffes efter § 2, Stk. 2, foruden at han hæfter for den Redaktøren idømte Bøde.

Medens Udgiverens Hæftelse for idømte Erstatningsbeløb ifølge almindelige civilretlige Regler er umiddelbart solidarisk, eventuelt med Regres overfor Redaktøren, maa det paa Grund af Bødens Egenskab af *Straf* antages, at Udgiverens Bødehæftelse kun er subsidiær, saaledes at Bøden eller dens Restbeløb først kan kræves betalt af Udgiveren, efter at den forgæves er søgt inddrevet hos Redaktøren. Bøden kan ikke kræves afsonet af Udgiveren; betaler denne hele Bøden eller den resterende Del af den, kan ingen Del af den forlanges afsonet af Redaktøren, men det offentlige behøver næppe at søge Bøden betalt af Udgiveren, forinden Redaktøren hensættes til Afsoning af det Beløb, han ikke er i Stand til selv at betale.

§ 16.

Paatalebestemmelser. Vidnepligt i Pressesager.

Ifølge Prl. § 17 bestemmer *Rigsadvokaten,* om der af det offentlige skal rejses *Tiltale i Anledning af et trykt Skrifts Indhold.* Dette gælder, hvad enten de særlige Ansvarsregler i Lovens § 6 kommer til Anvendelse, eller Forholdet skal bedømmes efter Lovgivningens almindelige Ansvarsregler, forudsat at der overhovedet er Tale om et Pressedelikt, jfr. herom Udviklingen foran i § 10; og Paatalebestemmelsen i § 17 gælder, baade naar den paagældende Lovovertrædelse ex lege er offentlig Paatale undergivet, og naar det strafbare Forhold ifølge Lovgivningen er henvist til privat Forfølgning, men i Medfør af Rpl. § 725, Stk. 3, overgaar til offentlig Forfølgning. Ifølge Prl. § 17 er det *Statsadvokaten,* der træffer Bestemmelse, om der skal rejses Tiltale for Overtrædelse af § 8, Stk. 1, om Løbesedler m. m. af utilbørligt Indhold. Dette maa antages ogsaa at gælde, naar Løbesedler eller Indholdsplakater hidrører fra et Bladforetagende og Ansvarsreglerne i Lovens § 6 derfor kommer til Anvendelse — forudsat, at der *alene* paastaas Straf efter Lovens § 19 for Overtrædelse af § 8. De særlige Paatalebestemmelser i Konkurrenceloven, Lovbk. Nr. 80 af 31. Marts 1937 § 17, er uberørte af Presseloven.

Sager ang. *Overtrædelser af Presseloven* behandles som *Politisager.* Dette gælder ogsaa Sager om Overtrædelse af § 8, uanset at det er Statsadvokaten, der bestemmer om Tiltale skal finde Sted. Andre Pressesager forfølges efter de for de paagældende Lovovertrædelser ifølge den øvrige Lovgivning gældende Regler.

Beslaglæggelse af trykt Skrift, i Anledning af hvis

Indhold Ansvar skal gøres gældende, kan ifølge Rpl. § 746, Stk. 2, kun ske *efter* Retskendelse, og ifølge Prl. § 17 kan Beslaglæggelse af de i § 8 omhandlede Løbesedler, Plakater eller Opslag kun finde Sted efter Begæring af Statsadvokaten.

Om *Vidnepligt i Pressesager* indeholder Rpl. § 170, Stk. 4, saaledes som dette er affattet efter Lov Nr. 151 af 13. April 1938, der er traadt i Kraft samtidig med Presseloven, den 1. Juli 1938, følgende særlige Bestemmelse:

»Redaktøren af et her i Riget trykt periodisk Skrift og Redaktionssekretæren ved et saadant Skrift kan nægte Vidnesbyrd angaaende, hvem der er Hjemmelsmand til en i Skriftet optagen, ikke med Forfatterens Navn forsynet Artikel eller Meddelelse, medmindre Sagen angaar en Forbrydelse, der kan medføre højere Straf end Hæfte, eller den angaar Brud paa Tavshedspligt, som paahviler nogen i offentligt Hverv, eller Sagen er rejst for at søge den unavngivne Forfatter draget til Ansvar efter § 6 i Lov Nr. 147 af 13. April 1938 om Pressens Brug.«

Med Hensyn til Oplysninger om Ansvarsbetingelserne for *en navngiven Forfatter* gælder der herefter ingen særlig Vidnefritagelse for Redaktøren eller Redaktionssekretæren. Som omtalt foran S. 95 havde Redaktøren inden den nye Presselovs Ikrafttræden Valget mellem *enten* at meddele Oplysninger om Ansvarsbetingelserne for en navngiven Forfatter *eller* selv at overtage Ansvaret for den paagældende Artikel. Valgte han dette sidste, var han ifølge Rpl. § 170, Stk. 4, fritaget for at afgive Vidnesbyrd om den navngivne Forfatters Forhold. Den omtalte Valgfrihed er imidlertid bortfaldet ved den nye Presselov, og i Overensstemmelse her-

med har Lov Nr. 151 af 13. April 1938 ophævet den tidligere Bestemmelse i Rpl. § 170, Stk. 4, om Vidnefritagelse for Redaktøren og Redaktionssekretæren.

Hvad angaar Vidneførsel til Oplysning om *den unavngivne Forfatter* af en Bladartikel eller Hjemmelsmanden til Bladmeddelelsen, maa der sondres imellem, om Vidneførselen har til Formaal 1) at søge en unavngiven Forfatter draget til Ansvar for et *Pressedelikt*, eller 2) om den har et andet Øjemed, være sig at Vidneførselen tilsigter at søge Ansvar gjort gældende mod Hjemmelsmanden til Artiklen for et ulovligt Forhold, der ikke har Karakter af Pressedelikt, eller mod en Tredjemand, om hvis Forhold den unavngivne Forfatter eller Hjemmelsmanden til Bladmeddelelsen kan antages at vide Besked.

Har Vidneførselen det først nævnte Formaal, er det en Selvfølge, at ikke blot Redaktøren, men ogsaa enhver anden maa kunne paastaa sig fritaget for at afgive Vidneforklaring til Oplysning om, hvem den unavngivne Forfatter er, i alle Tilfælde, hvor den unavngivne Forfatter efter Loven er ansvarsfri for Bladartiklens Indhold og Vidneførselen derfor vilde savne retlig Relevans. Efter Prl. 1851 var den unavngivne Forfatter *uden Undtagelse* ansvarsfri for Pressedeliktet, og Redaktøren kunde derfor ifølge Rpl. § 170, Stk. 4, *aldrig* tilpligtes at afgive Vidneforklaring om, hvem der var Forfatter af den unavngivne Artikel. Dette er nu ændret ved Prl. § 6, idet den unavngivne Forfatter i visse Undtagelsestilfælde kan drages til Ansvar for Indholdet af Artiklen, og overensstemmende hermed bestemmer Rpl. § 170, Stk. 4, i den foran citerede nye Affattelse, at Redaktørens og Redaktionssekretærens Fritagelse for at afgive Vidnesbyrd ikke gælder, naar Sagen er rejst for at søge den unavngivne Forfatter draget til Ansvar efter Prl.

§ 6. Dette kan være af Betydning, naar det drejer sig om det subsidiære *Erstatningsansvar* efter § 6, Stk. 7. For *Strafansvarets* Vedkommende er Henvisningen i Rpl. § 174, Stk. 4, til Prl. § 6 kun af ringe praktisk Betydning, idet den unavngivne Forfatter efter § 6 kun ifalder Strafansvar for Artiklens Indhold i det særlige i Paragrafens Stk. 5 nævnte Tilfælde.

Derimod er den heromhandlede Vidneførsel af Redaktøren og Redaktionssekretæren af større praktisk Betydning, naar Formaalet er at drage den unavngivne Forfatter til Ansvar for en af de i Lovens § 7 omhandlede Forbrydelser. Da disse Forbrydelser altid efter Straffeloven kan paadrage højere Straf end Hæfte, vil Vidnepligten her følge af Bestemmelsen i Rpl. § 170, Stk. 4, om, at Redaktøren og Redaktionssekretæren ikke kan nægte at afgive Vidnesbyrd om, hvem der er Hjemmelsmand til en unavngiven Bladudtalelse, naar Sagen angaar en Forbrydelse, der kan medføre højere Straf end Hæfte. Denne sidste Bestemmelse tager vel efter Sammenhængen *nærmest* Sigte paa Tilfælde, hvor Vidneførselen har til Formaal at søge en udenfor staaende Tredjemand, ɔ: en anden end selve den unavngivne Forfatter, til Ansvar for en anden Forbrydelse end det i Bladmeddelelsens Indhold manifesterede Pressedelikt, men Bestemmelsen maa ogsaa kunne anvendes i Tilfælde, hvor der — udenfor Prl. § 6 — er Hjemmel til at gøre den unavngivne Forfatter selv ansvarlig for et Pressedelikt, der kan medføre højere Straf end Hæfte, hvilket netop er Tilfældet med de i Lovens § 7 omhandlede Forbrydelser. At Vidnefritagelsen i Rpl. § 170, Stk. 4, ikke gælder, naar Sagen drejer sig om disse Forbrydelser, er ogsaa udtrykkelig udtalt i Bemærkningerne til Regeringens Forslag til Loven af 13. April 1938 om Ændringer i Rpl. § 170.

For andre Medarbejdere ved et Blad end Redaktøren og Redaktionssekretæren gælder ingen Undtagelse fra de almindelige Regler om Vidnepligt.

At en Redaktør eller Medarbejder ved et Blad ikke kan kræve sig fritaget for at afgive Vidneforklaring under Hensyn til den Tavsheds- og Diskretionspligt, der sædvanemæssigt paahviler Journalister angaaende Kilderne til deres Viden, er ofte fastslaaet af Domstolene. Se saaledes U. 1925. 1004; 1936.178, der forkaster en Redaktørs Henvisning til, at Røbelse af Kilden skulde udsætte ham for Velfærds Tab og derfor i H. t. Rpl. § 170, Stk. 2, maatte begrunde Fritagelse for at afgive Vidneforklaring herom.

Lov om Pressens Brug Nr. 147 af 13. April 1938.

§ 1. Stk. 1. Paa ethvert her i Riget trykt Skrift skal Bogtrykkeren anføre sit Navn eller Firma samt Trykkestedet.

Stk. 2. Paa ethvert i Udlandet i det danske Sprog trykt Skrift, der gøres til Genstand for forretningsmæssig Indførsel eller offentlig Udbredelse her i Riget, skal Bogtrykkerens Navn eller Firma samt Trykkestedet være anført.

Stk. 3. Den, der indfører eller offentlig udbreder de i Stk. 1 og 2 nævnte Skrifter, ifalder Ansvar efter § 19, saafremt Skriftet ikke er forsynet med Angivelse af Bogtrykkerens Navn eller Firma samt Trykkestedet, eller saafremt han er vidende om, at Angivelsen er urigtig.

§ 2. Stk. 1. Paa periodiske Skrifter, der udkommer her i Riget, skal Redaktøren angive sig som saadan.

Stk. 2. Angives paa Skriftet en anden Person som Redaktør end den virkelige, straffes saavel denne som den urigtig angivne, saafremt Angivelsen er sket med hans Samtykke, jfr. § 19. Ligeledes straffes Udgiveren af et periodisk Skrift, paa hvilket den nævnte Angivelse mangler eller er urigtig.

§ 3. Af alle periodiske Skrifter, der udleveres fra Trykkerier her i Riget, skal Bogtrykkeren inden en Time efter Udleveringens Paabegyndelse afgive et Eksemplar til Politiet.

§ 4. Enhver, der offentliggør eller udbreder, eller som medvirker til Offentliggørelsen eller Udbredelsen af ikke-periodisk trykt Skrift, er ansvarlig til Straf eller Erstatning efter Lovgivningens almindelige Regler, saafremt Indholdet er retsstridigt.

§ 5. Enhver, der offentliggør eller udbreder, eller som medvirker til Offentliggørelsen eller Udbredelsen af periodiske

Skrifter, der ikke er trykt her i Riget, er ansvarlig til Straf eller Erstatning efter Lovgivningens almindelige Regler, saafremt Indholdet er retsstridigt.

§ 6. Stk. 1. Om Ansvaret for Indholdet af et her i Riget trykt, periodisk Skrift gælder følgende Regler:

Stk. 2. Strafansvar kan kun paalægges Redaktøren og Forfatteren, jfr. dog § 7.

Stk. 3. Redaktøren er ansvarlig til Straf for Skriftets Indhold, som om han var navngiven Forfatter af dette. Saafremt Skriftets strafbare Indhold hidrører fra en navngiven Forfatter, er Redaktøren dog straffri, hvis Forfatteren ved Artiklens Offentliggørelse har Bopæl eller fast Ophold her i Riget og er myndig og i Besiddelse af den til Paadragelse af Strafansvar fornødne Tilregnelighed. Straffrihed for Redaktøren indtræder dog ikke, saafremt Artiklen er skrevet efter Opfordring fra eller under Medvirken af Redaktøren eller med dennes Vidende af en Medarbejder ved Skriftet, eller saafremt Redaktøren har været vidende om, at Indholdet af Artiklen var urigtigt.

Stk. 4. Den navngivne Forfatter er ansvarlig til Straf efter Straffelovgivningens almindelige Regler alene eller sammen med Redaktøren.

Stk. 5. Den unavngivne Forfatter er straffri, saafremt Redaktøren ved Artiklens Aflevering har Bopæl eller fast Ophold her i Riget eller dog, naar Sag anlægges eller Tiltale rejses, er under Statens dømmende Myndigheds Omraade. I modsat Fald er han ansvarlig til Straf efter samme Regler som den navngivne Forfatter. Den unavngivne Forfatter kan paatage sig Ansvar som navngiven Forfatter, medmindre han som Medarbejder ved det paagældende periodiske Skrift er Redaktørens underordnede; dette medfører dog ikke, at Redaktørens Ansvar bortfalder, saafremt han ikke vilde have været straffri, hvis Forfatteren oprindelig havde navngivet sig.

Stk. 6. Den, der mod Betaling lader indrykke Bekendtgørelser (Annoncer), anses som navngiven Forfatter af disse. Saafremt det kan oplyses, hvem der mod Betaling har indrykket Bekendtgørelsen, er Redaktøren straffri i samme Omfang, som er fastsat i Stk. 3 med Hensyn til Artikler hidrørende

fra navngivne Forfattere. Hvis Annoncevirksomheden ved Skriftet ikke drives for Udgiverens Regning, kan Ansvaret som Redaktør med Hensyn til Bekendtgørelserne (Annoncerne) overføres til den, som selvstændig træffer Bestemmelse om Annoncernes Optagelse, saafremt han udtrykkeligt er angivet paa Skriftet som ansvarshavende for denne Del af Indholdet.

Stk. 7. Erstatningsansvar kan kun paalægges Redaktøren og Forfatteren, jfr. dog § 7. Redaktøren er ansvarlig for, at Skriftets Indhold ikke er retsstridigt. Saafremt Skriftets Indhold hidrører fra en navngiven Forfatter, er Redaktøren dog ikke erstatningsansvarlig, hvis Forfatteren ved Artiklens Offentliggørelse har Hjemting her i Landet og er myndig og tilregnelig, medmindre der foreligger de i Stk. 3, 3die Punktum, nævnte Omstændigheder. Den navngivne Forfatter er erstatningsansvarlig efter Lovgivningens almindelige Regler. Den unavngivne Forfatter er ansvarlig efter samme Regler, naar han har paataget sig Ansvar som navngiven Forfatter og ikke er en Redaktøren underordnet Medarbejder ved Skriftet, jfr. Stk. 5, og naar Redaktøren ved Artiklens Aflevering ikke har Hjemting her i Landet. Kan Erstatningsansvar efter foranstaaende Regler ikke gøres gældende mod nogen af de nævnte Personer, eller kan den Erstatning, som de er dømt til at udrede, ikke inddrives hos dem eller hos Udgiveren, jfr. § 12, kan Erstatningsansvar dog gøres gældende mod enhver, der er ansvarlig efter de i Almindelighed gældende Erstatningsregler.

§ 7. Begaas nogen af de i Straffelovens §§ 98—101, 102, Stk. 1, 103, Stk. 1, 105, 106, 111—13 og 115 omhandlede Forbrydelser gennem et her i Riget trykt periodisk Skrift, finder Lovgivningens almindelige Ansvarsregler Anvendelse.

§ 8. Stk. 1. Løbesedler, Plakater eller Opslag maa ikke indeholde Udtalelser, der ved deres Form eller Indhold utilbørligt forulemper Personer eller Virksomheder.

Stk. 2. Løbesedler, Indholdsplakater o. desl. fra Bladforetagender anses som Bestanddele af det Blad, hvortil de henviser, eller hvorfra de stammer.

§ 9. Stk. 1. Redaktøren af et periodisk Skrift er forpligtet til uden Vederlag i dette uforandret at bringe en Berigtigelse

af Meddelelser, som Skriftet har indeholdt med Hensyn til Oplysninger af faktisk Karakter, naar dette begæres af nogen, hvem den paagældende Meddelelse er egnet til at paaføre en ikke uvæsentlig Skade i økonomisk Henseende eller i Offentlighedens Omdømme. Berigtigelsen skal begæres optaget snarest muligt og i hvert Fald inden en Maaned efter Offentliggørelsen. Berigtigelsen maa indskrænke sig til Gengivelse af faktiske Forhold, intet retsstridigt indeholde og ikke give Trediemand nogen Ret til at kræve en Berigtigelse optaget i Skriftet.

Stk. 2. Saafremt det paagældende Skrifts ansvarshavende Redaktør ikke finder, at Meddelelsens Indhold er af en saadan Art, at den falder ind under foranstaaende Bestemmelse, eller han ikke ønsker at bringe Berigtigelsen i den foreliggende Affattelse, skal Meddelelse herom snarest gives den, der har krævet Berigtigelsen optaget. Denne kan derefter lade Spørgsmaalet om, hvorvidt Skriftet er forpligtet til at optage en Berigtigelse, og om det i bekræftende Fald bør være berettiget til at afvise den begærte Berigtigelse paa Grund af dennes Karakter eller Omfang indanke for det i § 10 omhandlede Berigtigelsesnævn.

Stk. 3. Uafhængig af Sagens Indankning for Nævnet og uden Hensyn til Udfaldet heraf kan den, der anser sig for skadet eller krænket, i Skriftet fordre optaget uden Betaling Meddelelse om Sagsanlæg i Anledning af Artiklen, saavel som om Sagens Udfald, eller en Henvisning til en Berigtigelse af Artiklen i et andet Skrift. En Henvisning kan dog ikke forlanges optaget, saafremt Skriftet optager en Berigtigelse fra den paagældende i den af denne ønskede Form.

Stk. 4. Berigtigelser skal optages i det første eller for Dagblades Vedkommende senest i det andet Nummer, som udkommer, efter at Optagelsen er forlangt, medmindre det forinden er meddelt den, der har begæret Berigtigelsen optaget, at hans Anmodning ikke har kunnet imødekommes; saafremt Spørgsmaalet om Optagelsen har været forelagt Berigtigelsesnævnet og dettes Beslutning gaar ud paa, at Berigtigelsen vil være at optage i Skriftet, skal Optagelse finde Sted i det før-

ste eller for Dagblades Vedkommende senest i det andet Nummer, der udkommer, efter at Nævnets Beslutning er meddelt Redaktøren. Berigtigelsen skal optages med samme Typer som Skriftets almindelige Tekst og paa et saa fremtrædende Sted, som det efter Omstændighederne med Rimelighed kan fordres.

Saafremt de nævnte Berigtigelser m. m. i samme Nummer af Skriftet gøres til Genstand for Omtale eller ledsages af Bemærkninger, maa Omtalen eller Bemærkningerne indskrænke sig til en Gengivelse af Oplysninger af faktisk Karakter.

Stk. 5. Har Redaktøren af et periodisk Skrift i dette optaget Angreb eller Meddelelser om faktiske Forhold fra et andet periodisk Skrift, og der i sidstnævnte Skrift fremkommer en Berigtigelse, som dette Skrift har været pligtig at optage, en Henvisning til en Berigtigelse andetsteds eller en Bekendtgørelse om Sags Anlæg, er han forpligtet til snarest muligt efter Berigtigelsens, Henvisningens eller Bekendtgørelsens Fremkomst at optage denne uforandret og uden Vederlag i det af ham redigerede Skrift, for saa vidt han er blevet gjort opmærksom paa denne eller iøvrigt har faaet Kendskab til den.

Stk. 6. Saafremt der rejses Sag mod en Redaktør for at have undladt at optage en Berigtigelse, efter at Nævnet har kendt ham pligtig dertil, eller for at have nægtet at optage en Henvisning til Berigtigelse andetsteds eller en Meddelelse om Sagsanlæg, kan han efter derom under Sagen nedlagt Paastand tilpligtes at optage den begærede Berigtigelse, Henvisning eller Meddelelse i det første eller for Dagblades Vedkommende senest i det andet efter Dommen udkommende Nummer, som ikke allerede da var gjort færdigt til Trykning.

Stk. 7. De i denne Paragraf indeholdte Bestemmelser finder kun Anvendelse paa periodiske Skrifter, der udkommer mindst 1 Gang maanedlig.

§ 10. Stk. 1. Berigtigelsesnævnet bestaar af 3 Medlemmer, hvoraf Formanden skal være Højesteretsdommer og de to andre Repræsentanter for Pressen. Medlemmerne udnævnes af Justitsministeren, Formanden efter Indstilling fra Højesterets Præsident, det ene af de øvrige Medlemmer efter Indstilling fra Danske Dagblades Fællesrepræsentation, det andet efter

Indstilling fra Danske Journalisters Fællesrepræsentation. I Sager, der angaar et under »Foreningen af danske Ugeblade, Fagblade og Tidsskrifter« hørende Skrift, erstattes det efter Indstilling fra Danske Journalisters Fællesrepræsentation udnævnte Medlem med et af Justitsministeren efter Indstilling fra nævnte Forening udnævnt Medlem.

Stk. 2. Nævnet træffer endelig Afgørelse af, hvorvidt Redaktøren af et periodisk Skrift er forpligtet til at optage en Berigtigelse i Overensstemmelse med § 9, Stk. 1, og hvorvidt det i det enkelte Tilfælde under Hensyn til den ønskede Berigtigelses Karakter og Indhold bør paalægges ham at optage denne. Finder Nævnet, at Nægtelsen af Optagelsen fra Redaktørens Side har været aabenbart urimelig, kan det paalægge ham en Bøde; endvidere kan Nævnet, saafremt Indankningen maa anses for aabenbart urimelig, ligeledes paalægge den, der har fordret Berigtigelsen optaget, en Bøde. Nævnet skal tilstræbe, at Sagerne fremmes med den største Hurtighed og saa vidt muligt paa det foreliggende Grundlag. En af Nævnet truffen Beslutning om Ikendelse af højere Bøde end 100 Kr. kan, forinden den kan træde i Virksomhed, af bødefældte fordres prøvet af den Landsret, i hvis Kreds han har Bopæl, naar han inden 3 Dage forlanger dette ved en Skrivelse til Landsrettens Præsident. I Sagens Behandling deltager 3 af Landsrettens Dommere. Inden Afgørelse træffes, skal bødefældte tilsiges til et Møde i Landsretten. Meddelelse om Mødet gives til bødefældtes Modpart samt til Berigtigelsesnævnet. I Mødet, som holdes for lukkede Døre, gives der alle vedkommende Lejlighed til mundtligt at udtale sig.

Stk. 3. Udgifterne ved Nævnets Virksomhed, herunder Honorarer til Medlemmerne, afholdes af Staten og bevilges paa Finansloven.

§ 11. Stk. 1. I Domme, hvorved Redaktøren eller Forfatteren findes skyldig til Straf for Indholdet af et periodisk Skrift, bliver det efter Begæring af den forurettede at bestemme, at Dommen i et af Retten nærmere fastsat Omfang vil være at optage i Skriftet. Rejses Sagen alene mod Forfatteren, er særlig Indstævning af Redaktøren ikke nødvendig.

Stk. 2. Er saadan Bestemmelse truffet, og Domsudskrift af Domhaveren tilstillet Skriftets Redaktør med Begæring om Optagelse, skal saadan Optagelse ske i det første eller for Dagblades Vedkommende senest i det andet Nummer, som udkommer, efter at det Tidspunkt er indtraadt, da Dommen kan fuldbyrdes, og som ikke ved Domsudskriftens Modtagelse var gjort færdigt til Trykning.

Stk. 3. Optagelsen skal ske uden Vederlag med samme Typer som Skriftets almindelige Tekst og paa et saa fremtrædende Sted, som det efter Omstændighederne med Rimelighed kan fordres.

Stk. 4. Har Redaktøren af et periodisk Skrift i dette optaget Meddelelser fra et andet periodisk Skrift, for hvilket dettes Redaktør eller Forfatteren af Meddelelserne ved Dom er fundet skyldig til Straf, er han forpligtet til, snarest muligt efter at Dommen er blevet ham bekendt, at optage Meddelelse om Dommens Resultat i det af ham redigerede Skrift.

§ 12. Stk. 1. For Erstatningsbeløb og Sagsomkostninger idømt Redaktøren af et periodisk Skrift paa Grund af Skriftets Indhold hæfter Udgiveren, og der kan søges Fyldestgørelse gennem Udlæg hos denne paa Grundlag af den Redaktøren overgaaede Dom.

Stk. 2. For Bøder idømt Redaktøren af et periodisk Skrift hæfter ligeledes Udgiveren, hos hvem de kan inddrives ved Udpantning.

Stk. 3. Ved Udgiveren forstaas den, for hvis Regning Skriftet udgives.

§ 13. Ved Inddragelse af et Skrift i Henhold til borgerlig Straffelov § 77 iagttages:

1) Er det kun Dele af Skriftet, der begrunder Inddragelsen, skal disse betegnes i Dommen, og de øvrige Dele bliver saa vidt muligt paa vedkommendes Begæring og paa hans Bekostning at udsondre og tilbagelevere;

2) Inddragelsen kan ogsaa omfatte de til Fremstillingen benyttede Plader, Forme eller lignende. En benyttet Sats bliver paa vedkommendes Begæring og paa hans Bekostning at foranstalte aflagt i Stedet for at inddrages;

3) Er det et fremmed i Riget indført Skrift, som skal inddrages, kan det ved Dommen bestemmes, at Skriftet inden en fastsat Frist skal være udsendt af Riget, og at Inddragelse finder Sted, hvis dette Paalæg ikke efterkommes;

4) Inddragelsen omfatter ikke Eksemplarer, der ikke er tilgængelige for Almenheden, og som befinder sig paa Hænder, hvorfra de ikke tilsigtes videre udbredte.

§ 14. Justitsministeren kan paalægge Anklagemyndigheden at begære nedlagt Forbud mod Udbredelse her i Riget af Skrifter trykt i Udlandet, naar det findes, at Skriftet er af strafbart Indhold. Forbudet nedlægges hos den, der har eller har haft Skriftet til Forhandling eller Uddeling. Vides det ikke, hvem denne er, kan det nedlægges hos enhver, i hvis Besiddelse Skriftet forefindes. Dette gælder ogsaa, naar Skriftet findes hos Postvæsenet. Om Forbudets Iværksættelse og Forfølgning gælder iøvrigt de i Retsplejelovens § 800, jfr. § 701, 2det Stykke, givne Regler.

§ 15. Stk. 1. Er et Skrift paa Grund af sit strafbare Indhold inddraget ved Dom eller ifølge Retskendelse foreløbig beslaglagt, eller dets Udbredelse i Riget forbudt, paahviler det Politiet uopholdeligt at foranstalte Dommen eller Kendelsen kundgjort i Statstidende. Ophæves eller bortfalder Inddragelsen, Beslaglæggelsen eller Forbudet, foranstaltes Kundgørelse herom paa samme Maade.

Stk. 2. Forhandling eller anden Udbredelse af trykt Skrift er forbudt, naar den i Stk. 1, 1ste Punktum, nævnte Kundgørelse har fundet Sted, eller naar Kendskab til Inddragelsen, Beslaglæggelsen eller Forbudet er erhvervet inden Kundgørelsen. Det er endvidere forbudt Personer, som i Henhold til deres Erhverv har en naturlig Pligt til at gøre sig bekendt med Skriftets Indhold, at forhandle eller paa anden Maade at udbrede et trykt Skrift, hvis strafbare Indhold kan konstateres ved et flygtigt Gennemsyn.

§ 16. Stk. 1. Ved Redaktør af et periodisk Skrift forstaas i denne Lov den, der træffer Afgørelse om Skriftets Indhold, uanset om han betegnes som Redaktør eller som Udgiver eller paa anden Maade. Den, der kun træffer Afgørelse om Ind-

holdet af en Afdeling af Skriftet, anses dog ikke som Redaktør, selv om det er angivet paa Skriftet, at han har den redaktionelle Ledelse af Afdelingen, medmindre det drejer sig om et egentligt Fagblad, og vedkommende udtrykkeligt er angivet paa Skriftet som ansvarshavende Redaktør for den paagældende Afdeling.

Stk. 2. Et Skrift anses ikke for periodisk, medmindre det er bestemt til at udkomme mindst 2 Gange aarlig.

Stk. 3. Hvad der i denne Lov er fastsat om Skrifter, finder tilsvarende Anvendelse paa billedlige og lignende Fremstillinger og gælder, hvad enten Fremstillingen af Skriftet eller det dermed ligestillede sker ved Trykken eller paa anden mekanisk eller kemisk Maade.

§ 17. Rigsadvokaten bestemmer, om der af det offentlige skal rejses Tiltale i Anledning af et Skrifts Indhold. Statsadvokaten træffer Bestemmelse, om der skal rejses Tiltale for Overtrædelse af denne Lovs § 8, Stk. 1, eller fremsættes Begæring om Beslaglæggelse af de i denne Paragraf omhandlede Løbesedler, Plakater eller Opslag.

§ 18. Rejses Sag til Straf eller Erstatning i den borgerlige Retsplejes Former i Anledning af et Skrifts Indhold, kan Sagsøgeren under samme Sag efterhaanden rette Søgsmaal mod nye Sagsøgte, jfr. Retsplejelovens §§ 253, 383 og 384, uden at erlægge særskilte Retsafgifter.

§ 19. Stk. 1. Overtrædelse af de i denne Lov indeholdte Bestemmelser straffes med Bøde, dog at Straffen for de i § 2, Stk. 2, omhandlede Forseelser er Hæfte, saafremt Overtrædelsen er forsætlig. Overtrædelse af Bestemmelserne i §§ 9 og 11 straffes med Bøde, der fastsættes under Hensyn til Skriftets Udbredelse.

Stk. 2. Overtrædelse af de i §§ 8 og 15, Stk. 2, indeholdte Forbud straffes med Bøde eller Hæfte, for saa vidt ikke højere Straf er forskyldt i Medfør af den øvrige Lovgivning.

Stk. 3. Ved manglende Angivelse af Bogtrykkerens Navn eller Firma samt Trykkestedet paa utugtige eller oprørske Skrifter eller Skrifter, hvis Indhold frembyder Fare for den offentlige Orden, kan Straffen stige til Hæfte.

Stk. 4. Bøder, der idømmes efter denne Lov, tilfalder Statskassen.

Stk. 5. Sager angaaende Overtrædelse af denne Lov behandles som Politisager.

§ 20. Sager, hvorunder der gøres Ansvar gældende for Indholdet af trykt Skrift, bør fremmes med størst mulig Hurtighed.

§ 21. Denne Lov træder i Kraft den 1. Juli 1938. Samtidig bortfalder Lov af 3. Januar 1851 om Pressens Brug.

INDHOLD

Side

§ 1. *Indledning* 5

§ 2. *Censur og Trykkefrihed før 1849* 9

§ 3. *Grundlov 1849 § 91 (= Grdl. 1920 § 84)* 15

§ 4. *Presseloven af 3. Jan. 1851* 23

§ 5. *Presseloven af 13. April 1938* 26
Historisk Indledning.

§ 6. *Begrebet trykt Skrift. Periodiske og ikke-periodiske Skrifter* 28
Begrebet Skrift S. 29, trykt Skrift S. 31, Billeder m. m. S. 32, periodisk Skrift S. 33.

§ 7. *Deltagerne i Publikationen* 35
Forfatteren, Bogtrykkeren S. 36, Redaktøren S. 37, Udgivere, Forhandlere S. 38.

§ 8. *Pressepolitimæssige Forskrifter* 39
a. Navngivelsespligt S. 39.
Navngivelse af Bogtrykker S. 39, af Redaktør S. 41.
b. Afleveringspligt S. 43.
Straffebestemmelser S. 43.

§ 9. *Berigtigelser. Presselovens §§ 9—10* 45
a. Berigtigelseskravets Væsen, Forudsætninger, Genstand og Indhold S. 45.
Forhold til fremmed Ret S. 46, Frist for Berigtigelseskravets Fremsættelse S. 47, for Berigtigelsens Optagelse S. 48, hvem der kan kræve Berigtigelse S. 48, faktiske Oplysninger S. 50, Referater S. 52, Berigtigelsens Indhold S. 53, gentagen Berigtigelse S. 54.
b. Afslag paa Berigtigelseskrav S. 55, Berigtigelsesnævnet S. 56, dets Kompetence S. 57, dets Beslutningers Retskraft S. 59.
c. Meddelelser om Sagsanlæg m. v. og Henvisninger til Berigtigelse i andet Skrift S. 60.

Side

§ 10. *Pressedelikter. Presseansvar* 64

I Almindelighed: Formelle og materielle Pressedelikter S. 64, naturligt og kunstigt Ansvarssystem S. 67, de kunstige Ansvarsordninger efter fremmed Ret og dansk Ret S. 67, Ansvarets samfundsmæssige Værdi S. 70, Pressen som Meddelelsesmiddel til Almenheden og i individuelle Formaals Tjeneste S. 73, Pressedelikter og Presseansvar efter ældre dansk Presselovgivning S. 75, Pressedeliktets almenfarlige Karakter S. 78, tysk Litteratur S. 79.

§ 11. *Pressedelikt og Presseansvar efter Prl. 1938* 82

Kritik af den kunstige Ansvarsordning S. 82, Begrebet Pressedelikt efter Prl. 1938 S. 84, Pressedeliktets Begyndelsestidspunkt, forberedende Forsøg S. 86, Omraadet for den naturlige Ansvarsordning i Lovens §§ 4, 5, 7, S. 87.

Den kunstige Ansvarsordning i Lovens § 6 S. 88.

I. Strafansvar: for Offentliggørelse og Udbredelse S. 90, for Skriftets »Indhold« S. 91.

a. Redaktørens Ansvar S. 92, kun den virkelige Redaktør S. 92, Undtagelser fra Redaktørens Ansvar S. 94, hans Bevisbyrde for, at den navngivne Forfatter opfylder Ansvarsbetingelserne S. 95, Redaktørens Ansvar, uanset at en Forfatter er navngivet S. 96.

b. Forfatterens Ansvar.

1. Den navngivne Forfatter S. 99, Angivelse af urigtig Forfatter S. 100, behørig Navngivelse S. 101.

2. Den unavngivne Forfatter S. 103.

c. Strafansvar for Indhold af Annoncer S. 103.

II. Erstatningsansvar S. 107.

a. Principalt Erstatningsansvar S. 108.

b. Subsidiært Erstatningsansvar S. 110, Udgiverens Ansvar S. 110, Ansvar efter Lovgivningens almindelige Erstatningsregler S. 111, Redaktørens Ansvar for, at Skriftets Indhold ikke er retsstridigt S. 112.

Side

§ 12. *Andre Ansvarsfølger end Straf og Erstatning* 114
a. Optagelse af Straffedomme i periodisk Skrift S. 114.
b. Inddragelse af trykt Skrift S. 117.

§ 13. *Om Løbesedler, Opslag m. m. og om ulovlig Forhandling af trykt Skrift* 117
Prl. § 8 S. 117, Prl. § 15 S. 118.

§ 14. *Om udenlandske Skrifter* 121
I Almindelighed S. 121, om Forbud mod Udbredelse af fremmed Skrift S. 123.

§ 15. *Presselovens Straffebestemmelser* 124
Udgiverens Hæftelse for Bøder S. 124.

§ 16. *Paatalebestemmelser. Vidnepligt i Pressesager* 126
Paatalebestemmelser S. 126, Redaktørens og Redaktionssekretærens Fritagelse for at afgive Vidneforklaring S. 127.

Presseloven af 13. April 1938 131

Benyttede Forkortelser.

H, HD = Højesteretsdom.
H. T. = Højesteretstidende.
U. = Ugeskrift for Retsvæsen.